Çılgın Kuşlar Gibi

İSKENDERİYE'DEN ATİNA'YA



Maria Yordanidu

belge yayınları

Çılgın Kuşlar Gibi • Maria Yordanidu



MARENOSTRUM

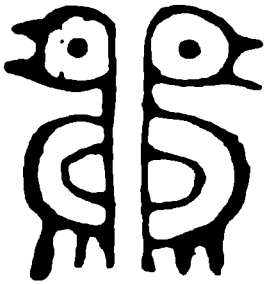
"Çılgın Kuşlar Gibi" , *dizimizin ilk kitabı* "Loksandra" *gibi elinizden bırakamadan bir solukta okuyacağınız bir kitap. Ve bir anlamda da "Loksandra"nın devamı. İstanbul coğrafyasında tanıdığımız insanların, İtalya'ya, İskenderiye'ye, Atina'ya, Kafkaslara, oradan oraya savruluşlarının öyküsü,* "Çılgın Kuşlar Gibi".
Bu romanda, Anadolu bozgunundan, İzmir'in kül oluşuna, Yunanistan'ın iç çalkantılarına, Metaksas diktatörlüğüne, Rus ihtilalinden İtalya'da faşizmin yükselişine kadar, olağanüstü, çalkantılı bir dönemin izlerini bulacaksınız. Marenostrum *bildiğiniz gibi, aynı zamanda bir kent romanları dizisi...*
Bu kez Atina yanında İskenderiye'nin kozmopolit, çok kültürlü levanten dünyasını soluyacaksınız.

BELGE YAYINLARI: 216
MARENOSTRUM DİZİSİ: 12

MARİA YORDANİDU
ÇILGIN KUŞLAR GİBİ

İlk baskı 1978, Atina
1985 tarihli
ONBİRİNCİ BASKISINDAN
Türkçeye çeviren:
Osman BLEDA

Dizgi-Düzelti: Sena Adalı
Uygulama: Kenan D.
Kapak Tasarım: Zehra Şenoğuz
Kapak Baskı: Orhan Ofset
Kapak ve İç Montaj: ADIM GRAFİK
İç Baskı: Gülen Ofset
Cilt: Güven Mücellithanesi
Birinci Baskı: Mayıs 1995



BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK
Divanyolu Caddesi Işık Sokak
Ali Faik İşhanı No: 5/6
Sultanahmet/İSTANBUL
Tel: (212) 516 81 98
Faks: (212) 638 34 58

Maria Yordanidu

ÇILGIN KUŞLAR GİBİ

Türkçesi:
Osman Bleda



MARENOSTRUM

MARİA YORDANİDU ÜZERİNE

Maria Yordanidu 1897 yılında İstanbul'da doğdu. Ana tarafından İstanbullu, baba tarafından İdra'lıdır. Çocukluğunun büyük bir bölümü Pire'de geçti. İştanbul'a dönüşünde yatılı olarak Amerikan Koleji'ne yazıldı. 1914 yazında, okulu bitirmesine iki yıl kala, amcasının çağrısı üzerine Batum'a gitti. Bu arada patlak veren Birinci Dünya Savaşı nedeniyle beş yıl Rusya'da yaşamak zorunda kaldı.

Orada Rus Lisesine gitti.

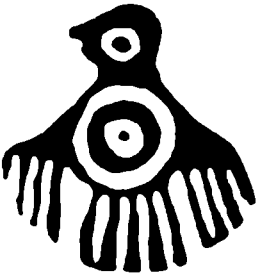
Birinci Dünya Savaşı sonunda yoksul düşen ailesinin geçimine katkıda bulunmak için çok erken hayata atıldı. Bildiği üç yabancı dilin kendisine çok yararı oldu ve altmış beş yaşına kadar durmadan çalıştı. Meslek hayatı İstanbul'da başladı. Daha sonra İskenderiye'ye gitti. 1923 yılında kocası ile birlikte Atina'ya yerleşti. İki çocuğu oldu. Yordanidu "LOKSANDRA, İSTANBUL DÜŞÜ" adlı kitabının Türkçe'de basım hazırlıkları sürerken 1989 Kasım'ında Atina'da 92 yışında öldü.

İlk kitabı ***LOKSANDRA***'yı 1963'te, altmış altı yaşındayken yazdı. 1965'te ***KAFKASYA TATİLİ***, 1978'de ***ÇILGIN KUŞLAR GİBİ***, 1979'da ***DÜNYA DÖNÜYOR*** ve son olarak 14 Aralık 1981'de ***BİZİM AVLU*** kitapları yayınlandı. Eserleri ve özellikle ***LOKSANDRA*** için kendisine *Altın İstavroz* ve *Başarılı Kadın* (Offikio tis Arkhondissas) nişanları verildi.

Yayınevimiz Yordanidu'nun diğer kitaplarını da yayınlamayı tasarlamaktadır.



Kocam Yordanis Yordanidis'in anısına...



Birinci Bölüm



I

*"M*illeti çılgın kuşlara çevirdiler, kahrolasıcalar, çılgın kuşlara."

Klio hanım için kahrolasıcalar dediği bir yanda Kayzer, öbür yanda kendi gelini o Fransız kızıydı. Çünkü Kayzer* savaşı başlatmış, kendi gelini ise o yıllarda Anula'nın** Rusya'da bulunmasına, savaş ve ayaklanma yüzünden orada hapis kalmasına, İstanbul'daki evine dönmeyi başarıncaya kadar anasından emdiği sütün burnundan gelmesine sebep olmuştu. Ve şimdi dönmüştü ama evi darmadağın, ninesi ölmüş, dayısının yazıhanesi kapanmış ve İstanbul Rus mültecileriyle dolmuş olduğuna göre ne yapsındı? Felâket. Ne yesinler? İş desen, nerde?

Klio hanım kucağında soba yerine kullandığı Malvina'sı, köşedeki **minder**inde oturuyor. **Mangalın** koru odayı ısıtmaya yetmiyor. Isınmak için ellerini kedinin göbeği altına sokuyor. Kömür almak için yine birşeyler satmaları gerekiyor.

Minderin bir köşesinde de kucağında **Aslan**, Klio'nun ablası Ağatho oturuyor. Aslan uzun tüylü kül kedisi. Zümrüt gözler. Aslan'ı okşuyor ve aklı çocuklarında. İki oğlu var, ikisi de yurtdışında, Johannesburg'da. 1914'de onları Türk ordusundan kaçırmıştı ve şimdi nah, Güney Afrika'dan mektuplarını almıştı ve onların yanına gitmeye hazırlanıyordu. Çılgın kuşlara çevirmişlerdi insanları; birisi dünyanın bir ucundaydı, öteki öbür ucunda. Eskiden millet böyle darmadağın olmazdı. Sonracıma, savaşlar şehirlerin içinde değil, dağlarda, ovalarda olurdu.

"Hatırlıyor musun, bre Klio, bir zamanlar Türk-Rus savaşı olurken ot toplamaya gitmiştin de çalıların arkasında bir Rus askerini yere çömelmiş vaziyette görmüştün?"***

"Bre, bunu da nerden çıkardın şimdi, Ağatho? Güldüreceksin beni."

"O günlerde, 1897 Türk-Yunan savaşında Epaminonda'nın İstanbul'dan gidişi ve asker yazılmak için daha o Atina'ya varmadan Türklerin Lamia'ya girişleri?"***

Kayzer:** Alman imparatoru. ****Anula:** Annacık. *****Burada anlatılanlar için Marenostrum dizimizin ilk kitabı ***"Loksandra-İstanbul Düşü" romanına bakabilirsiniz.

"Evet bre. O zamanlar savaşlar, ordular nerede karşılaşırsa orada olurdu. Gökyüzünden milletin tepesine bomba atmazlardı. Milleti böyle kolay kolay evsiz barksız bırakmazlardı."

Ai-Thanasis'in kampanası akşam duası için çalmaya başladı. Sokağın köşesinden Ai-Dimitris'in simandrosu* duyuldu; Tatavla'nın** Ai-Dimitris kilisesi simandrosundan hâlâ vazgeçmemişti. 28 Ekim arefesiydi ve kilise bayram yapıyordu.

Ağatho istavros çıkardı.

"Yarın Ai-Dimitris gününde annemiz öleli beş yıl dolacak. Kolivosunu*** yaptığım için seviniyorum."

Güneşin son ışıkları batıyı kaplayan bulutları delmeyi başarmış mangala vuruyor, annelerinin yaşadığı yıllarda Makrohori'de olduğu gibi onu parıldatıyordu. Minderin **vişne halısını**, masanın Lahor şalını ve Manolyo'nun duvarda asılı **kehribar** tesbihini aydınlatıyordu. Manolyo'nun içine tütününü koyduğu topraktan yapılmış Abdülaziz'in kafası da aydınlanıyordu. Ağatho'nun odası kahverengi **tavanı**, bir ucunda **yüklükleri** ile Loksandra'nın yer odasının bir kopyasıydı. Hepsi bilinen, alışılmış, bütün ömürlerini burada geçirmiş, ölmüş geçmiş iyi kalpli insanların nefesleriyle ısınmış bir yerdi burası. Ağatho ikide bir, "Zengin olan kim, Manolyo'cuğum" der ve "Azla kanaat eden" diye cevap verirdi.

Dedesinin bir zamanlar Ağatho'ya hediye ettiği ve şimdi duvarda asılı sekiz köşeli İngiliz saatinde, bir plaka üzerinde solgun harflerle: **Time is, Time was, Time is not**** yazıyordu.

Ve şimdi iki kadın çöreklenmiş, minderde oturuyor ve niçin insanların kendilerini felâkete sürükleyen davranışlarda bulunduklarını anlamaya çalışıyorlar.

Güneş batıyor. Saatin kolları altı buçuğu vurmak üzereyken birden duruyor. Bu, gündüzün geceyi karşılamak üzere olduğu andır. Saatlerin durduğu an.

Odanın kapısı kendiliğinden, gürültüsüz açılıyor ve Loksandra tüy gibi içeri giriyor. Elinde dün Ağatho'nun onun için pişirdiği kolivosundan hazırlanmış bir **kâse aşure** var. İstanbul işi aşure, iyi

---

***Simandro:** Çan yerine kullanılan ve üzerine tokmakla vurulan tahta parçası. Osmanlılar döneminde kiliselerin çan çalması yasak olduğu için bu yöntem kullanılıyordu. ****Tatavla:** İstanbul'un Kurtuluş semti. *****Kolivo:** Aşure. ******Zaman var, zaman vardı, zaman yok.

pişirilmiş, tatlı mı tatlı. **Leblebi tozu** ile karıştırılmış, içinde kaynatılmış iki çeşit üzüm: Sarı ve kara. Biraz da buğday tanesi. O eski güzel yıllardan beri saklanmış badem şekeri, gümüş rengi uzun nane yaprakları, iri iri kavrulmuş bademler ve öğütülmüş ceviz içiyle süslenmiş. Loksandra memnun:

"Ellerine sağlık, Ağatho" diyor, "Kolivom güzel olmuş. Ellerine sağlık."

Ve birden endişeli:

"Ya çocuk? Çocuk nerde?"

Dışarıda, evin **seti** önünde, pencerelerin altında ayak sesleri işitildi. Çok geçmeden dış kapıda tak tak.

O âna kadar çalışmayan saatin de tiktakı duyuldu. İki kadın birlikte ayağa fırladılar. Ortalık hepten kararmıştı. Klio:

"Ba! Üstümüze iyilik sağlık!" dedi. "Bize ne oldu, canım, uyuya mı kaldık?"

Ve Anna'ya açmak için dış kapıya koştu.

Anna sendeleyerek odaya girdi.

"**Aman**, Ağatho teyze, n'olur bir leğen sıcak su, ayaklarıma. Bu eski **pabuç**lar öldürdü beni."

Ağatho kalktı, onu öptü.

"Hemen, **ciğeri** mu,* mutfağa git, şimdi orası daha sıcak. Gidip elbiselerini getireyim, değiştir, terliklerini de getireyim. Hayde, Klio, ocakta sıcak su var. Çocuğa yardım et, ayakları dinlensin, ben de hemen sofrayı kurayım. Sen suyu indirdikten sonra çorbayı ateşe koy, ısınsın."

"**Nu**"** diyor Anna, "Ben de size haberleri vereyim. İş buldum. İyi iş."

II

"Anna'nın ortaya attığı bu **nu** da ne yine?" diye düşünüyordu Klio. Anna Rusya'dan döndüğünden bu yana her iki üç kelimede bir bu nu'yu söylüyor, konuşmasında hafif bir Rus aksanı var.

"Nu, bu alışkanlığı bırakacağım, canım anne, oturun şimdi de size başarılarımı anlatayım."

***Ciğeri mu:** Ciğerim. ****Nu:** "Eh anlamına gelen Rusça bir ünlem. (Y.N.)

Üç kadın ortadaki üstü örtülü yuvarlak masanın etrafında oturdular. Mutfak sıcaktı. Yerler kilim döşeli, ocakta dumanı tüten çorba.

Sıcacık robuna bürünmüş, ayakları yün **terlik**leri içinde Anna, iş aramak için yazıhane yazıhane dolaşırken Galata'nın **sokak**larında ve çamurunda yaşadığı maceraları anlatmaya başladı. İş nerde! Rus mültecileri kültürlü, yabancı dil biliyorlar ve gidip bir parça ekmeğe çalışıyorlar. Kendisini tezgâhtar alırlar mı diye Tiring mağazasına bile gitmişti Anna. Ümitsiz, buz kesmiş ayaklarını sürüyerek Pera'ya* çıkan yokuşu tırmanırken, Amerikan Elçiliği'ne varmadan az önce büyük bir kapının önünde bir kamyon azmanından, yurtdışından getirilmiş ve üst yüzeylerinde siyah harflerle: **AMERICAN FOREIGN TRADE CORPORATION** yazılı kasaların boşaltıldığını görüyor.**

"Yeni yazıhane!" diye düşündü ve içeri daldı.

Ayaklarının acısını unuttu, basamakları ikişer ikişer çıkarak birinci katın koridoruna vardı. Tam karşısında, dışında İngilizce "Müdür Odası, girmek yasaktır" yazan kapalı bir kapı vardı ve önünde bir odacı. Anna yaklaşınca olmaz diyor odacı, olmaz. Bre kale mu, bre kake mu, olmaz.*** Anna odacıyı ittiği gibi kapıyı açıp içeri giriyor. Karşısında, odanın öbür ucunda büyük bir yazı masası ve masada oturan al yanaklı ve güleç yüzlü altmışlık bir Amerikalı görüyor. Anna'ya:

"Hallo!" diyor. Anna da:

"Hallo!" diyor ve korkuyla duruyor. Adam Anna'ya:

"Ne istiyorsun?" diye soruyor. Anna:

"İş" diyor ve susuyor. Amerikalı:

"**Well, I'll be damned**." diyor (ki İngilizcede kötü bir söz bu) ve ayağa kalkıyor.****

Anna kapının arkasından açıldığını duyuyor ve kapı aralığında odacının suratını görüyor. **Aman**!

Amerikalı elini kaldırıp odacıya git işareti yapıyor. Anna'ya:

"İçeri nasıl girdin?" diye soruyor. Anna:

"Odacıyı itip girdim" diyor. Amerikalı var gücüyle bağırıyor:

"Ne?"

Anna korkuyor, gözleri yaşarıyor. Amerikalı:

"İyi, sus şimdi" diyor.

Yine de Anna kendisini tutamıyor. Kederi basıyor. Ayakları

*Pera: Şimdiki Beyoğlu semti. **Amerikan Dış Ticaret Şirketi ***İyi derim olmaz, kötü derim olmaz. **** "Vay, başımın belası" diye çevrilebilir.

ağrıyor, karnı aç, üşüyor çünkü ıslanmış. Mendili yok. Amerikalı kendi mendilini çıkarıp onun yanaklarını silmeye çalışıyor, Anna'nın sümükleri akıyor. Ölmek istiyor. Tek arzusu bu.

"**Sus**, sopa." Ve Amerikalı onu çekip bir kanapeye oturtuyor ve kendisi de yanına oturuyor: "Söyle bana, elinden ne iş gelir" diye soruyor "Şifre ve telgraf işlerinden anlar mısın?"

"Hayır" diyor Anna hıçkırarak, "Telgraf ne demektir biliyorum, ama şifre nedir, bilmiyorum."

"Stenografi, daktilo?"

"Hayır" diyor Anna, "Hayatımda öğrenmek zorunda kaldığım onca saçmalık yanında keşke bu saydıklarınızı da öğrenseydim."

Sonunda Amerikalı ümitsizce ona ne bildiğini sordu. Anna ona iyi İngilizce, Fransızca, Yunanca ve Rusça bildiğini söyledi. Rusça lafını duyunca Amerikalı kulak kabarttı. Ona:

"İyi mi biliyorsun Rusçayı?" diye sordu, "Bu bizi ilgilendirir. Biz şimdi Vrangel'in zafer kazanmasını bekliyoruz ve hemen Azerbaycan'a gireceğiz. Anlıyorsun ya, petroller."

Bunun üzerine Anna da petrolün ne demek olduğunu anladığını göstermek için:

"Mmm" yaptı. Adam Anna'ya:

"Şimdi ileri" dedi, "Evine git ve güzel bir kompozisyon yazıp yarın getir."

"Hayır, Müdür bey, olmaz. Çünkü siz beni işe almadan bu yazıhaneden çıkacak olursam, belki bir daha giremem -- yani, odacı hayatta olduğu sürece; onu karnına vurup yere düşürdüm."

O zaman Amerikalı kahkahayı bastı. Hemen Anna'yı ikiyüz **Türk lirası** aylıkla işe aldı ve arşivi düzene koymak işini verdi ona.

"Sana verdiğim iş zordur, dikkat et. Amerika Birleşik Devletleri'nde imâl edilmiş fabrika mallarını Orta Doğu'ya ihraç ediyoruz ve oradan hammadde satın alacağız. Karışık iştir. Becerebilecek misin, merak ediyorum. Bu, senin için büyük şans. **Opportunity.*** Opportunity ne demek biliyor musun?"

"Hem de nasıl," dedi Anna.

Bu önemli günün Anna'daki haberleri bunlardı ve bunları anlattıktan sonra kendisine yemek ve çok sevgili ninesinin ruhu için pişirilen o aşureden vermelerini istedi. Ruhunu teslim ederken onun adını çağırmış olan ninesinin. Ağatho:

*__Opportunity:__ İngilizce"fırsat"

"Ne dedin?" diye bağırdı. Annesi de:

"Ne?" dedi, "Senin adını çağırdığını da nerden biliyorsun, Anna?"

"Biliyorum, çünkü duydum. Yine bugünkü gibi, 1914'de Ay-Dimitris* gününün arefesiydi ve ben Stavropol'da kızamıktan Bulaşıcı Hastalıklar Koğuşu'nda yatıyordum. Çok ateşim vardı ve bu ateş içinde ninemin iki defa beni çağırdığını duydum. Yerimden fırladım, yanımdaki hasta bakıcı olmasaydı düşecektim. Herkes ateşten öyle yaptığımı sandı, ama ben şimdi ninemin böyle bir günde ve zamanda öldüğünü öğrenince onun en son ânında beni düşündüğünü ve bunu bana bildirmek istediğini anlıyorum."

"Canım, deli olacağım!" diye bağırdı Klio, "Korkuyorum! Doğru, Anna, son nefesini verirken seni çağırdı, hem de iki defa. Ağios Dimitros arefesinin akşamı."

"Hiç korkma" dedi Anna, "Bu işin esrarengiz bir yanı yok. Bilimsel açıklaması var: Telepatiydi bu."

"Neymiş?"

Anna esnedi. Ayağa kalktı:

"Onu da başka bir zaman konuşuruz. Nu, hayde şimdi yatalım, çünkü saatim gelince zihnim dinlenmiş olarak kalkmak zorundayım."

Eğildi, teyzesi Ağatho'yu, sonra da annesini öptü.

III

*E*rtesi sabah Anna işe başladı ve aynı günün akşamı yazıhaneden çıkınca, kolejden eski bir arkadaşı olan Eleni'yi görmek için Amerikan Elçiliği'ne uğradı. Bu, hayatının geçmişte kalmış eski ve güzel günleriyle ilk temasıydı.

Öpüştüler, ağlaştılar.

"Koleji bitirdin mi?"

"Hayır, Eleni, çok üzülüyorum" dedi Anna, "Bitirmek kısmet olmadı."

"Ya şimdi bu bana anlattıkların? Amerikalı sana büyük bir şirketin arşivlerini düzenlemek işini mi verdi. Sense bu işten bihabersin."

"Ama, onun için geldim sana ya. Senin işin buradaki arşivde değil mi?"

"Bre Anna, arşivden arşive fark vardır. Burası elçilik, senin o yer ise..."

"İyi, iyi, anladım, benimki büyük şirket. Göster sen bana buradaki işin sırlarını, **dolap**ları, dosyaları, kartları, katalogları ve gerisine karışma. Sanki beni kolejden söküp aldıklarında İngilizce öğretmesini biliyor muydum? Beni ingilizce öğretmenliği yapmak zorunda bırakmadılar mı?"

"Yazıhanede işi nasıl başaracaksın ya?"

"Öğreneceğim. O kadar çok faydasız şey öğrendim, arşivi düzenlemeyi mi öğrenemeyeceğim? Bu rizikoyu göze almalıyım. İçinde yaşamakta olduğumuz bu çılgın devirde her gencin rizikosu bu. Söylesene, sen ve ben kerevitin sinir sistemini ya da kurbağanın kan dolaşımını çizmeyi öğrendik de bunun bize ne faydası oldu? Şu anda biyoloji öğrenimi yapmak ihtimalimiz var mı?"

Gerçekten de Anna Stavropol'da iken savaşın öyle, düşündükleri kadar çabuk sona ermeyeceğini anlayınca ekmeğini kazanmak için İngilizce ve Fransızca öğrenmeye, bir yandan da önce Rus lisesini bitirmek, daha sonra üniversiteye gidebilmek için Rusça öğrenmeye başlamıştı. Bir karınca sabrıyla hayatını yeni baştan kurmaya çalışıyordu. Yeni dil, yeni uzunluk ve ağırlık ölçüleri, zor ve saçma yeni bir dilbilgisi, bol bol Slavca dualar.

Zavallı bütün bunları yapıyordu, Rus lisesinden diploma alacak ve Moskova'da öğrenci olacaktı. Tabii, Ekim İhtilâli patlak vermeseydi ve "Kıyamet kopmasaydı." Eleni:

"Ya akşamlarını nasıl geçiriyorsun?" diye sordu, "Görüşelim, konuşacak o kadar çok şeyimiz var!"

Zil çaldı. Anna kalktı, gidiyordu. Eleni arkasından:

"Cumartesi akşamları ben daima **at home**!"* diye seslendi. Eski dünyasından onu nasıl bir uçurumun ayırdığını anlamış olan Anna:

"İyi, iyi" dedi.

Bir an kaldırımda durdu, düşündü:

"Eleni nasıl değişmiş! Daha doğrusu, ben nasıl değişmişim! Biraz ayak uydurmam, her şeyden önce diğer insanlar gibi giyinmem gerek."

Sabah yazıhaneden aldığı avans **cebin**deydi. Dosdoğru Ti-

*At home: Evde(yim).

ring'e yollanıyor. Ve herşeyden önce **pabuç** satın alıyor. Sonra çorap, sonra pardesü. Tezgâhtara:

"Sarmayın" diyor, "Giyeceğim."

Bir tabureye oturuyor, eteğini kaldırıp pabuçlarını, çoraplarını çıkarıyor, yenilerini giyiyor, pardesüyü giyiyor, eskileri mağazanın tezgâhına atıp çıkıyor. Tezgâhtar korkuyla:

"Matmazel! Matmazel!" diye bağırıyor, "Hesabı ödemediniz."

"Ah, sahi, para" diyor Anna, "Kusura bakmayın."

Ve içinden düşünüyor: "Şimdi bunu ödememek için mahsus yaptığımı sanacak. Uzun zamandır alış veriş yapmayı bile unuttuğuma inanır mı? O çılgın enflasyondan ve onca yıl yaşadığım acılardan sonra para derdini unuttuğuma? Belki de beni deli sandı. Zaten birazcık da delirmedim mi? Bana aklı başında diyebilir misin şimdi? En kısa zamanda ayak uydurmam gerek."

IV

*V*e Anna işte böyle ayak uydurmaya başladı. Hayatının üçüncü devresine girmiş bulunuyordu.

Bu devre, savaştan harabeye dönmüş bir Avrupa'da başlıyordu. Savaşı kazananlar ve kaybedenler hep birlikte harabeye dönmüş. Hepsi de savaştan sonra yeni bir hayatın başlayacağına inanmışlardı, halbuki ne yeni bir şey başladı, ne de eski problemler çözüldü. Tek yeni şey, hiç kimsenin beklemediği ve dünyayı heyecana boğan Rusya'daki Ekim İhtilâli idi.

Bu şartlar altında Anna bir mucize eseri iş buluyordu. İyi iş ve evdekilerin yüzü gülüyordu. Kış için odun kömür aldılar, sırtları elbise gördü ve Anna ikinci çift pabuçlarıyla potinlerini aldı.

Sanki talihleri dönmüştü ve Anna işinde hızla ilerliyordu. **American Foreign Trade Corporation** İskenderiye'de şube açmıştı ve Anna, müdürün özel temsilcisi olarak yirmibeş Mısır lirası aylıkla oraya tayin edildi. Bunu evdekilere haber vermeden, annesinin İskenderiye'deki hali vakti yerinde yeğeni Thrasivulos Andoniadis'e bir mektup yazarak fikrini sordu. Thrasivulos cevabında, bu parayla orada altın kaşıkla yemek yiyeceklerini yazıyordu...

O zaman Anna gidip Milatie'den bir pasta satın aldı, pazara

uğrayıp bonfile aldı, kedilere ciğer aldı ve akşam bağırarak eve girdi:

"Yaşasın! Zengin olduk! Yirmi beş altın lira aylıkla İskenderiye'ye gidiyoruz."

İyi söyledi, kötü lâf işitti:

"Ne?! Kimmiş bu kararı veren? Bu evde kaptan kim?"

Ağatho teyze araya girdi ve ortalığı yatıştırdı.

Anna önceden gitmek için hazırlanıyor. Oda bulmak ve sonra Klio'yu getirtmek istiyor. Uygun bir yer bulur bulmaz Anna'nın telgraf çekmesine ve Klio'nun kati surette başka hiçbir eşya almadan, sadece ve sadece iki valizle gemiye binmesine karar verildi. Arkada kalan herşeyi ya satsınlar, ya dağıtsınlar ya da yaksınlar. Tabii, kalan ne, paçavralardan dokunmuş kilimler.

Anna kesinlikle, artık ev döşemek diye bir mesele olmayacağını ilân ediyordu. O günden sonra artık otellerde ya da pansiyonlarda kalacaklardı.

Ve kendisini İskenderiye'ye götürecek gemiye bindi.

V

*A*nna için 1920'lerin İskenderiye'si ikiye bölünmüş bir şehirdi: Cennete ve cehenneme. Anna cennete çıkageldi. Cehennemi görmedi, ona anlattılar. Cehennem, fakir ailelerin ve gizli kapaklı işler çevirenlerin yaşadığı semtin arkasında gizliydi. Yani Arap mahallesinde. Çöp ve pislik dolu dar sokaklar, sinek ve trahoma. Yerli ve yabancı fahişelerin çalıştığı evler, içinden sabunlu sular akan avlular, kapıların altından akan çeşit çeşit lâğım suları. Erkek fahişeliği, kadın fahişeliği, sekiz yaşından küçük kız çocuklarıyla, küçük oğlanlarla fahişelik. Boğucu yapışkan sıcaklık ve her yerde Berberilerin siyah, terlemiş vücutlarının kokusu. Bir insan vücudu bir kere satılıp bu şehvet yuvalarına düştü mü, bir daha güneş yüzü göremez. Çünkü güneş ışığı bu sokaklara işlemez.

Ve halbuki İskenderiye günlük güneşlik!

Arkasında Akdeniz'in uçsuz bucaksız mavisi, sahilin kumlarına boylu boyunca uzanmış şehir ise İskenderiye'nin öbür yarısı. Ecnebilerin ve zenginlerin kozmopolit İskenderiye'si. zenginliği

hissediyor, havada kokusunu alıyorsun. Bolluk, herşeyden önce, bir zamanların **bereketli** İstanbul'unda yaşamış olan Anna gibi insanların gözünden kaçmayacak kadar ortada.

Gerçek şu ki, savaş öncesi İstanbul'unun bereketi, beş yıl süren savaş boyunca büyü yapılmış gibi birden yokolmuş ve bütün Avrupa iskelete dönmüşken sanki İskenderiye'ye transfer edilmişti. Mesela pamuk fiyatları görülmemiş derecede yukarı fırlamış ve transit ticaretin düğüm noktası olan İskenderiye'de ilk defa gözle görülür bir turizm patlaması yaşanmıştı. Pamukçular, en başta fabrikaları, işyerleri ve mağazalarıyla Yunanlılar paradan deliye dönmüşlerdi. Avrupalıların oturduğu semtlerden en önemlisi, okulları, kiliseleri, hayır kurumları ile Yunanlıların semtiydi. Bütün semtlerin en aristokratı da Horemidis, Benakidis, Averof, Salvanis gibi ailelerin konaklarıyla yine Kartiye Grek* idi...

İskenderiye'de kaldığı üç yıl içinde Anna'nın bildiği sokaklar iki elin parmakları kadardı ve her şey de bu sokaklardaydı: Zengin mağazalar, Avrupa'nın en büyük bütün mağazalarının şubeleri, büyük oteller **Cleridge Cecil**, pastaneler, kuş sütü! Ve hayat uzun mesafeler ve otobüs derdi olmaksızın kolay ve rahat. Herşey etrafında. Her gece Nil'in, o elmasın İngiliz filtrelerinden süzülmüş suyuyla bol bol ve fırçalanarak Berberiler tarafından yıkanan asfalt caddeler. İskenderiye caddelerinde ayaklarını kirletmeden yalınayak dolaşabilirsin. Ve boğucu hava yok, çünkü otomobiller yok. Arada sırada İngiliz ordusuna ait bir otomobille karşılaşırdın.

Ama İskenderiye'nin en güzel yeri Ramli idi. Merkezden başlayarak, yani Ramli bulvarından, Abukir'e ayrılan yolun başlangıç noktası Sid Bişr'e kadar birbiri ardısıra o zarif varoşlar, bahçeleriyle o güzel villalar hipodrom oteller var...

İskenderiye'deki diller Arapça'dan başka İngilizce, Yunanca, Fransızca, İtalyanca ve tabii Berberice idi ve bunları az çok herkes konuşuyordu: Yahudiler, Suriyeliler, kar gibi beyaz celebaları, kırmızı fesleri, kırmızı kuşakları, kırmızı **pasum**larıyla** ayağına hafif Berberiler; bunlar Avrupalıların evlerinde, otellerde ve yazıhanelerde çalışan takdire değer kişileri oluştururlardı.

İskenderiye'nin merkezindeki Muhammed Ali Meydanı'ndan çıkan birbirine paralel iki ana cadde Rue Chérif ve Rue Tewfik

---

***Kartiye Grek:** Fransızca "Yunan mahallesi". ****Pasum:** Türkçe basmak'tan "kadın terliği"

vardır. Tam burada, baştan sona lüks dairelerde Klio'nun yeğeni banker Thrasivulos Andoniadis, çok iyi ve zengin karısı Mısırlı İrini ve onun ailesiyle birlikte oturur.

Nah, kaynanası Polikseni hanım, nah, ikinci kızı Katina, nah işte en küçük kızı Eleni; onları bulan son felâket, biricik erkek kardeşlerinin ölümü nedeniyle hepsi de siyahlar giymiş. Erkek kardeşten önce baba ölmüştü, babanın ölümünden bir yıl önce de bir teyze kaybetmişlerdi. Ve bütün bunlar, talihin bir cilvesiydi, birbiri ardından aynı odada ölmüşlerdi. Sonunda odayı perili diyerek kilitlemişlerdi.

Anna'nın geleceği haberini fırsat bilip odayı açmış, yenilemişler ve üstüne dua okutmuşlardı.

Geldiğinin ertesi günü Anna, başına birşey gelirse koşup yardım edelim diye ailenin bütün gece gözlerini kırpmadıklarını öğrendi.

Bu evde işlerin nasıl olduğunu anlayan Anna:

"Burada dikkatli olmak gerek" diye düşündü, "İyi insanlar, duygularını incitmek olmaz."

Thrasivulos, ne de olsa, zengin bir soydaşımız olarak ciddi pozlar takınıyordu. Takınıyordu, çünkü bunun görevi olduğunu sanıyordu. Bu pozu zengin karısına borçluydu, kendi ailesine, vatanına ve okuduğu fakülteye borçluydu.

Anna çevresine ayak uydurmak için elinden geleni yapıyordu. "Ya uymak, ya ölmek" diyordu içinden.

Hepsi yemek odasına toplanıp büyük masanın etrafına oturdular. Anna da dindar bir tavırla istavros çıkardı. İrini:

"Hava ne güzel!" dedi, "Allah vere de hamsin çıkmasa. Allahım Abukir'de tahta barakalardaki Ruslara acısın. Tekrar yeni mültecileri Sid Bişr'in dışına taşıdılar."

Anna sordu: "Hamsin nedir?"

"Kum fırtınası."

"Tekrar mı Rus getirdiler?" dedi Anna, "Demek görünen o ki Vrangel'in işi bitik. Kızıllar kazandı, Amerikalılar petrolü ele geçiremediler. Bravo be Nikifor!"

Thrasivulos'un evine bomba düşseydi böyle etkisi olmazdı. Anna büzüldü ve sustu. Şimdi kalkmış neler söylüyordu? Bravo bre! İyi ayak uydurmak bu! Şimdi işleri mut*... Şu canı çıkasıca Nikifor'u da nerden hatırladı. Hey Allahım!

*Mut: Arnavutça küfür

Nikifor dediği, bir vakitler Anna'nın kızamıktan yattığı Stavropol'daki Bulaşıcı Hastalıklar Koğuşu'nda çalışan okuma yazma bilmez bir köylü çocuğuydu. Nikifor'un oradaki işi lâzımlıkları boşaltmak ve bitli saçları tıraş etmekti.

İç savaş sırasında Stavropol ikinci defa Kızıl Ordu'nun eline geçtiğinde, bir gün Anna sokakta önüne çıkan dişlerine kadar silahlı, uzun mu uzun boylu levent bir askerin, onun omzuna vurarak:

"Merhaba, Anuşka!" dediğini duydu.

Ama onu tanıyınca titredi. Nikifor! Bir güzel tıraş olmuştu, ciddiydi, ama mavi gözlerinde hâlâ o çocuksu tebessüm parıldıyordu.

"Ne yapıyorsun, Nikifor."

"Ben mi? Nah, ihtilâl yapıyoruz."

Saatine baktı.

"Ne yazık, karargâhta işim var. Anlayacağın, yarın gidiyorum. Ne yazık, Anuşka! Çabuk söyle bana, sen nasıl geçiniyorsun? Sana yardım edebilir miyim?"

Cebinden bloknot ve kalem çıkardı. Bir şeyler yazdı:

"Bunu al ve Erzak Dağıtım Komitesi'ne git."

Ve acele ona özel alış verişin yasaklanmadığını açıkladı. Çalışan herkesin yiyecek için, giyim için, her şey için ayrı ayrı kartları var. Ve Anna'ya, bu yolla paranın yavaş yavaş ortadan kalkacağını ve altının ticarî değerini kaybedeceğini anlattı. Altın kirlenip paslanmadığı için birkaç yıla kadar helâların oturakları altından yapılmış olacaktı.

Bu, Anna'nın Rusya'da duyduğu son yurttaşlık dersi oldu. Nikifor'u bir daha görmedi. Ve onu unuttu.

Nerden de şimdi onu hatırlıyordu? Onu hatırlamak ve kahrolasıca Vrangel ile onun arasında bağ kurmak ve Amerikalılarla -- ki onlar da kahrolsundu-- arasında bağ kurmak ve de Rus petrolleri - ki bunlar da kahrolsundu, çünkü dünyanın altını üstüne getirmişlerdi.



VI

O anda Anna'yı en çok meşgul eden şey oturacak bir yer meselesi ve annesiydi. Gerçek şuydu ki İskenderiye otel ve pansiyon doluydu. Ama Thrasivulos dayı bunların adını bile duymak istemediğine göre ne yapardın? Thrasivulos için bütün oteller ve pansiyonlar genelev idi.

Ramli bulvarında, **Rue Adib*** köşesinde bir **Pension Belge** vardı. Bu pansiyonun dördüncü katında Anna, iki yatağı ve büyük balkonu ile bir oda buldu. Bir çeşit retire** idi bu. Aylığı yirmi liraydı. Yemek ve yatmak dahil. Odayı tuttu. Hemen oraya geçti, İstanbul'a telgraf çekti ve İskenderiye'ye ne zaman geleceğini öğrenmek için annesinden cevap beklemeye başladı, çünkü gidip karşılayacaktı.

Anna yeni bir hayata başladı. Bütün gün yazıhane işi, akşamları stenografi kursu, cumartesi ve pazar günleri Ramli'nin, o güzel kumsalda bulunan pekçok varoşlarından birinde deniz sefası.

Anna öylesine güven hissediyordu.

Bir sabah saat on'a doğru yazıhanenin odacısı Abbas kahve ve sandviçlerle birlikte ona bir not getirdi. Not, pansiyonun müdiresindendi ve Anna'ya çabuk gelmesini, çünkü annesinin beklenmedik bir anda çıkageldiğini ve güçlükler çıkardığını yazıyordu.

Anna yüreği ağzında pansiyona koştu ve ne görsün: Kapıda bir kalabalık. Kaldırımda iki Arap, --bir zamanlar İstanbul hanımlarının harari dedikleri ve ev taşınırken içine yatak yorganlarını tıktıkları-- kocaman ve ağır iki çuvalı sürüklüyor. Pansiyonun önünde yük denkleri. Anna asansöre giriyor, son kata çıkıyor ve koridorda başka denkler, şapka kutuları bohçalar, kasalar.

Pansiyonun taraçada oturan tek gözlü çamaşırcısı **Nazlı** odanın açık kapısı önünde durmuş kıkır kıkır gülüyor ve içeride Klio hanım bavullar ve başka eşyalar arasında ayakta, pansiyonun müdiresiyle atışıp duruyor.

"Anna, yavrum..."

"Matmazel..."

Anna: "Durunuz, durunuz" diyor ve elleriyle başını tutuyor,

Rue: Fransızca "cadde"

Retire: Bir apartmanın en son katındaki daire. (Fransızca)

"Yapmayın, lütfen. Madam Karro, beni annemle yalnız bırakır mısınız? Ya sen, nasıl olur da haber vermeden buraya gelirsin?"

"Neden? O kadar yaşlandım mı ki senin yardımın olmadan İskenderiye'ye gelemiyeyim?"

"Bütün bu bit pazarını niçin buraya taşıdın? Sadece iki valiz demedik mi? Bütün bunları şimdi nereye koyarız?"

Üzerine oturmak için bir kasaya yürüyen Anna bir sepete şarpıyor.

"Dikkat, Annacığım, hayvan var içinde."

"Ne hayvanı?"

"Canım, bizim Aslan. Aslan'ı senin o pasaklı arkadaşına bırakacak kadar deli miyim? Yanıma alıp getirdim."

Az sonra şefkatle gülümsüyor:

"Dikkat, şu sepette de Malvina var. Ve sana bir haber vereyim mi, Annacığım. Yavrucuğum vapurda doğurdu, hem de iki tane. Biri kaplancık, öbürü **saridaki**.*"

O gece Anna uyumadan önce dua etti: "Kudreti sonsuz Allahım, imdat! Ve siz, Yukarı ve Aşağı Mısır'da hüküm süren tanrılar, İsis, Osiris ve Amon Ra ve sen kedi burunlu tanrıça Bastet, bana olmasa da annemin buralara kadar getirdiği kedilere acıyın. Bize acıyın ve mucizenizi gösterin."

Hem de ne mucize! Anna'nın duası kabul olmuştu. Daha gün iyice ağarmadan Sahra çölünü örten gökyüzünün rengi değişti. Ufuktan dalga dalga rüzgâr esmeye başladı. Onun arkasından yağmur ve sonra İskenderiye'nin üstünde güneş karardı. Her tarafı bulutlar kapladı. Karanlık. Yakıcı bir rüzgârın getirdiği yakıcı kumlar lav gibi ortalığa yayılıyor, herşeyi örtüyor. Kumlar her yere işliyor, kapalı pancurların ve **cam**ların arasından geçiyor, kapalı bavullara, çekmecelere, insanların gözüne, tırnak aralarına doluyor. Yakıcı rüzgâr denizde son bulan yolculuğunu yaparken uğulduyor.

Anna, koridorda Berberilerin korkuyla:

"Hamsin!" diye bağırıştıklarını duyuyor.

Acele ayak sesleri, koşuşmalar, kapatılan pancurların, sağa sola vuran kapıların gürültüsü duyuluyor. Anna fırlayıp kedileri tutuyor, iyi mi kötü mü demeden sepetlerine kapatıyor. Odanın kapısı açılıyor ve bir Berberi içeri dalıyor. Ayağı odayı dolduran eşyalara takılıyor, tekmeleyip atlıyor ve balkon kapısına koşuyor.

*__Saridaki:__ Sarıcık

"Hamsin!" diyor.

Bam-güm! Verandanın kapısını zorla kapatıyor, cebinden çıkardığı **bumbar**lar* ve çakıyla aralıkları doldurmaya başlıyor. Açık kapının önünde tek gözlü Nazlı durmuş, kıkır kıkır gülüyor.

"Ne var canım? Ne oluyor."

Klio kalkmaya çalışıyor, ama hâlâ başı dönüyor. Gerisin geri yatağına oturuyor.

"Ne oluyor?"

Anna: "Hamsin!" diye bağırdı ve nasıl olduğunu anlamadan önünde duran ilk dengi Nazlı'ya fırlattı, "Al, Nazlı, bunu da al."

Bir kasayı koridora tekmeledi.

"Hepsini al! Aşağıdan bütün **sofracı**ları** da çağır, onlar da gelip bütün bu eşyaları alsınlar."

Bir şapka kutusunu tekmeleyip koridora atıyor. Kapılarının önünden geçen bir Berberi onu kapıyor. Klio hanım:

"Pa!" yapıyor, "Pa!"

Ve ayağa kalkmaya çalışıyor.

"Canım, Anna!"

Anna kendisinden geçmiş:

"Şşşt! Sus, hamsin!" diye bağırıyor, "Otur yerine!"

Bam-güm! Pencereler ileri geri açılıp kapanmaya devam ediyor. Aşağı kattan retireye, "Hamsin! Hamsin!" sesleri geliyor. Bütün kiracılar korku içinde odalarında oturuyorlar. Allah'ın gazabı!

Bir Arap'ı celebasından çeken Anna:

"Nah, Aziz!" diye sesleniyor, "Bunu al."

Ve bir kasayı koridora yuvarlıyor.

"Sus! Hamsin!"

Şimdi Anna artık aklını oynatmış gibi önünde ne varsa tutup koridora atıyor ve zafer kazanmış gibi bağırıyor:

"Hamsin! Geliniz, aşçılar, odacı kızlar, boabid'ler,*** gelin, alın."

Yan taraftaki odanın kapısı açılıyor, dip komşuları Ermeni kadını:

"Ne var, **canum**. Çok **patirti** oliir!" diyor.

Anna ona:

"Hamsin!" diyor ve kapısını kapatıyor.

***Bumbar:** Soğuğa karşı kapı ve pencere aralıklarına tıkılan içi pamuk dolu bez fitil. (Farsça) ****Sofracı:** Hizmetçi (Y.N.) *****Boabid:** Kapıcı (YN).

Oda boşalmış. Klio hanımın yatağının yanında sadece iki valiz ve yatakların altında içinde kedilerin bulunduğu iki sepet kalmıştı.

Klio yüz üstü yatağına uzanmış ağlıyordu. Anna, yorgunluktan bitkin, sırt üstü yatağına yattı ve gözlerini yumdu.

Mucize olmuştu.

VII

O günün olayları pansiyonda sansasyon yarattı. Klio hanım ile yandaki odayı tutan Madam Aaronyan arkadaş olmuşlardı bile.

Madam Aaronyan otuz beş yaşlarında bir duldu. Güzel mi güzel. Kestane rengi iri gözler, kiraz dudaklar, ama rujdan değil; madam pudra bile kullanmıyordu. Ve ensesinde topuz yaptığı ortasından ayrılmış kestane saçlar.

Madam Aaronyan Klio'nun bagajları yüzünden çıkan fasaryayı duymuştu, Klio'nun ağladığını da duymuştu ve ertesi gün onunla tanışmaya, ona yardımcı olmaya gitti. Ona Türkçe:

"**Aman**, Madam, **merak etme**" dedi, "**bu da geççek Hoca**'nın dediği gibi."

Klio'yu öptü okşadı ve kahve içirmek için zorla odasına aldı.

Vay! Madam Karro'dan gizli, Madam Aaronyan'ın dolabında ispirto ocağı, kahve kutusu, **fincanlar** ve her şey vardı. Odasını da ne güzel yapmıştı! Madam Karro'nun izniyle pansiyonun biçimsiz demir karyolasını çıkarmış, geniş bir **divan** satın almış ve üstünü güzel bir Beduin örtüsü ve renkli renkli yastıklarla süslemişti. Pencerelere dantel perdeler asmış ve masanın üstüne içi meyve dolu güzel bir toprak çanak koymuştu.

Klio'nun içi ısındı, ağzı kulaklarına vardı.

"Bu çocuk her zaman böyleydi, Siranus'cuğum --seni adınla çağırabilirim, değil mi? De ki annenim senin."

Az sonra Arap geldi ve Klio'yu çağırdı. Onu telefondan istiyorlardı.

"Ah, yeğenim olacak. Hayde, Siranus'cuğum, gidiyorum, hoşça kal."

Çok geçmeden Thrasivulos'un karısı İrini onu alıp evlerine götürmek için pansiyona geldi.

"Öğle yemeğini birlikte yeriz ve akşam Anna gelip seni alana kadar bizde kalırsın. Bugün telefonda görüştük. Yazıhanede işi çokmuş ve öğle yemeğinde bizimle olamayacakmış."

Klio, "Onlara birşey anlatmamış. Olacak şey değil" diye düşünüyor. O zaman o da, geçen akşam olanları anlatmamaya karar verdi. Zaten anlatsa bile ne faydası olacaktı? Sinirleri bozulacaktı. Artık olan olmuştu bir kere.

Klio'nun Thrasivulos'ların evinde kabulü taşra âdâbının bütün kurallarına göre yapılıyordu. Önce salonlar açıldı, ilk ikramlar çıktı. Klio, İrini'nin evde kalmış iki kızkardeşiyle tanıştı. Sonra, tabii, hamsinden konuştular. Şu talihsizliğe bak, sanki hamsin Klio'nun gelmesini beklemişti. O yüzden de onlarla haberleşmekte gecikmişti Klio.

İki yeğenin onca yıl sonra ilk defa karşılaşmaları duygulandırıcı oldu, gözler silindi, burunlar sümkürüldü ve Klio hiç haber vermeden çıkıp İskenderiye'ye geldi diye serzenişler de yapıldıktan sonra yemek masasına oturdular.

Masa, çeşitli **meze**lerle dolu tabaklarla kaplıydı. İstanbul mezeleri, Avrupa, hattâ Arap mezeleri ve bunların arasında taramosalata eksik değildi. Klio taramosalatayı görünce efkârlandı. Aklı havanına gitti. Taramosalata havanına.

Bir "Ah!" çekti, öyle bir ah ki tâ içinden geliyordu.

"Ne var, Klio?"

Ve çok geçmeden Klio:

"Bre çocuklar, size söylemiyeyim diyordum ama dayanamayacağım. Dün pansiyonda neler oldu, neler!"

Thrasivulos içinden "eyvah!" diye geçirdi. Anna'nın pansiyonda kalmasına asla razı olmamıştı. Bir skandal çıkar da karısının ailesine kadar duyulur diye durmadan korkuyordu.

"Ne gibi?"

"Nah, size nasıl anlatsam... Annacığım İstanbul'dan ayrılırken bana iki elbise valizinden başka yanıma hiçbir şey almamamı söylemişti. Allah için, çocuk bana pansiyonda oda tuttuğunu, yeri olmadığını haber vermişti. Halbuki ben, kim ne derse desin, hamamdan çıkmış gibi evden çıkabilir miydim? Değiştirdiğimiz onca ev ve onca felâketten sonra elimizde sözü edilmeye değer pek birşey kaldığı için değil. Hemen hemen herşey satılmıştı. Tabii ki evimiz de elden çıkmıştı ve ben kız-

kardeşimde kalıyordum. Ama Ağatho da evini elden çıkarıp Güney Afrika'daki çocuklarına gitmeye hazırlanıyordu. Zamanımızda insanlar çılgın kuşlara dönmüşse bunda bizim suçumuz ne? Haydi bunu alayım, haydi şunu alayım, atılırsa yazık, biraz burdan biraz ordan derken bazı eşya birikti ve onları yanımda getirdim. Hepsini de şöyle böyle odama ve pansiyonun varendasına yığdık. Birazı da kapıcının odasında kaldı. Derken, dün sabah şafakla birlikte sizin hamsin dediğiniz bu facia başladı. Nasıl desem size, bre çocuklarım, bu gözlerim daha önce böyle birşey görmemişti. Uykumda gürültü, sesler, koridorda koşuşan insanlar, kapanan pancurlar, güm bam vuran kapı sesleri işitiyorum. Aman, diyorum içimden, yangın! Gözlerimi açıyorum, karşımda bir Arap balkonun kapısına koşuyor. "İmdat!" diye bağıracağım, sesim çıkmaz. Yorganı başıma çekiyorum, terden sırılsıklam oluyorum, dayanamıyorum. Fırın gibi sıcak! Dünya yanıyor! Yorganın altından burnumu uzatıp bakıyorum. Cübbesinden tuttuğu Arap'a havlu bohçasını alması için yalvaran sırtında sadece geceliğiyle yarı çıplak bir Anna görüyorum: "Aman, lütfen, al bunu." "Pa, canım, Anna," diyecek oluyorum. Anna kendisinden geçmiş "Sus!" diye bağırıyor, "Hamsin!" "Ne dedin?" "Hamsin!" Koridordakiler de "Hamsin!" deyip öteye beriye koşuşuyorlar. Deli oldum. Birden Anna şapka kutularından birini kapıp odamızın kapısı önünde duran bir Arap kadınının kucağına veriyor, "Canım, Anna..." diye bağırıyorum, doğruluyorum, kalkacak oluyorum, bir ayağımla yere basıyorum. "Yatağından kımıldama, hamsin!" diye bağırıyor Anna ve çerçevelerin içinde bulunduğu dengi koridora fırlatıyor. Masa örtüleri bohçasını fırlatıyor, içi **tencere** dolu kasayı tekmeliyor, dışarı atıyor, yarısı koridora dökülüyor ve Anna "Hamsin! Hamsin!" diye kıyameti koparıyor, "Gelin, istediğinizi alın." Dışarıda Araplar, Arapçıklar, Arap kadınları iki elle eşyalarımızı topluyorlar. Anna bir tekme daha atarak kattaki son eşyamızı koridora uçuruyor. Bu son eşya benim taramosalata havanıydı."

Klio durup onlara bakıyor, bir ağlamadığı kalıyor. Yemek masasında ilk kahkaha masanın öbür ucundan geldi. En küçük kızkardeş Eleni'ydi bu, kendisini tutamamıştı. Onu İrini takip etti. Klio **meraklomeni**:

"Evet" diye bağırıyor, "Anna kızgın, tekrar "Hamsin!" diyor bana ve kapıyı çarpıyor."

Bu defa İrini kahkahayı koyuveriyor.

"Ben, canım, havanım!" diye bağırıyorum, böyle havanlar artık yapılmıyor. Ben onu yalvara yakara Ağatho'dan aldım! diyorum."

Klio mendil çıkarıp alnındaki teri siliyor, içini döküp rahatlamış biri gibi derin bir nefes alıyor. Durduğu yerde herkese tek tek bakıyor.

"Siz gülüyorsunuz. Bir de benim halimi sorun. Yapılır mıydı bu şimdi? Gitti bütün eşyalarımız, hepsini dağıttı. **Al sana, ver ona, si..im kalsın Hasana**!"

Üstüne üstlük bir de bu! Thrasivulos elinden çatalı attı, başını geriye kaykıttı ve gürültülü bir şekilde gülmeye başladı:

"Aaa,hahahaha! Hahahaha! Ah!"

"Canım, tutun onu, iskemlesinden düşecek! Yelleyin, yelleyin onu!"

"A, ha-ha-ha-haha!"

O kadar zamandır elinde **pilâv** kâsesi servis yapmak için beklemekte olan Arap yüzgeri dönüp hemen mutfağa giden koridora saklanıyor. Az sonra oradan da canlı kahkahalar duyuluyor. Birşey anladı mı dersin. İster misin Ali Türkçe bilsin?

Taşra âdâbına bağlı bu ev halkı böylesine bir gülüşme, böylesine gelenek dışı birşey görmemişti. Klio:

"Size söylemeyi unuttum" diyerek sözlerini bağlamakta ısrar etti, "İstanbul'dan hayvanlarımı, Aslan ile Malvina'yı da yanımda getirdiğimi söylemeyi unuttum..."

"Aaa-hahaha!"

"Durun canım, neyiniz var. Heyecandan mıdır, deniz tuttuğu için midir nedir, Malvina vapurda doğurdu, kuzum benim... İki yavru yaptı, biri Kaplancık, öteki Saridaki. Size getireyim de görün..."

"Aaa-ha,ha,ha! Aaaa-ha,ha,ha! Getir bize, getir bizde kalsınlar, annelerini de getir."



VIII

Çinlilerin dediğine göre talih, yüzü gülenin kapısını çalarmış ve Klio Thrasivulos'un evine kahkahayı soktuktan sonra sanki bu uğursuz evde bambaşka bir hava esmeye başlamıştı.

Talih önce İrini'nin otuzunu aşmış ve ümitlerini yitirmiş kardeşi Katina'ya güldü. Sonra yıllardır çocuk bekleyen, hem de nasıl bekleyen İrini gebe kaldı. Üçüncü olarak, Thrasivulos'un Bursa'daki pamuk işleri çok iyi gitmeye başladı. Pamuk fiyatları çıkıyordu.

Klio'nun ayağı **ğurlidiko*** sayıldı, Anna'nın günahları unutuldu, yalnız unutulmakla kalmadı, nasıl olduğunu anlamadan uslandı da. Yabancıların acayiplikleri nasıl bağışlanır, onun gibi Anna'nın acayiplikleri de bağışlandı. "E, Amerikalılar işte böyle" derler ve millet de onlara şaşmaktan vazgeçer, işte öyle. Ailenin hisse senetleri yükseldi. Thrasivulos yeniden kasıldı ve soyuyla övünmeye başladı: "Buradaki kuzenim, şuradaki yeğenim." İrini Anna'yı evlendirmeye ve tek başına onun düğün çelengini takmaya hazırlandı. Huzurlarını kaçıran tek şey Anna'nın pansiyonda kalmakta ısrar etmesiydi. O devirde İskenderiye'deki pansiyonlar ve oteller kamufle edilmiş genelevlerdi. Bunu nasıl anlatsındı insan. İskenderiye'nin, kötü şöhretli bölgeleri belirli sınırlar içinde bulunan diğer dünya şehirleri gibi olmadığını Klio ile Anna'ya hangi yolla anlatabilirdin? İskenderiye'de fuhuş petrol lekesi gibi şehrin ötesine berisine yayılmış ve iliklerine işlemişti. Bütün milletin --memurların, okul çocuklarının, gazetecilerin, mağaza sahiplerinin, edebiyatçıların ve onlarla birlikte Kavafis'in**-- gidip geldiği Ramli bulvarı, pastahaneleri, eğlence merkezleri, mağazaları ile bu bulvar, gece ışıklar yanar yanmaz yan **sokak**lara yuva kurmuş her türlü fuhuşun vitrini oluyor ve **Pension Belge**'nin pencereleri altındaki kaldırımda fahişeler volta atıyorlardı. Bütün pezevenkler karşı kaldırımdaki eğlence merkezine toplanıyor ve sermayelerinin çalışmalarını takip ediyorlardı.

Ya bu pansiyonun kiracıları kimlerdi? Sıkıysa haklarında kötü konuş.

***Ğurlidiko:** Türkçe uğur'dan "uğurlu" ****Kavafis:** İskenderiye doğumlu tanınmış Yunan şair (1863-1933).

"Madam Aaronyan mı? Ne dediğini bilmiyorsun. Fevkalâde iyi bir insandır."

Tâ ki bir gün bir erkek meslekdaşı Anna'yı kıyıya çekip ona, yazıhanede çalışan Amerikalıları Madam Aaronyan ile tanıştırmamasını, çünkü Madam Aaronyan'ın fuhuş ustası olduğunu ve böylece Anna'nın ona müşteri temin etmiş olacağını söyledi.

Daha sonra ortaya Madam Alberti çıktı. Açık kalpli, halim selim bir İzmirli. Klio ile balım gülüm; bilhassa Regie des Tabacs, yani Tekel İdaresi'nin Müdürü, Muhammed Ali Klübü'nün üyesi ve Klio'nun ikinci kuzeni olan Con Yakovidis'in Kahire'den gelecek olduğu zamanlar. Bu kuzeni onca yıl sonra Klio'yu görünce sevinmiş ve duygulanmıştı. İş için İskenderiye'ye her gelişinde gidip Klio'yu görmeyi ihmal etmiyor ve ona Bordo'dan şekerlemeler getiriyordu. Ve her seferinde de, tesadüf bu ya, Madam Alberti Klio'nun odasında ve ha-ha-ha ve hu-hu-hu, derken Klio birşeylerden şüphelenmeye başladı. Bir gün odasında yalnızken Con neşeli, çıkageldi.

"**Cousine**, cousine, yeğen, yeğen --ona bir kutu çukulata verdi-- gel" diyor ona, "Arabam aşağıda, gel seni İskenderiye'de **seyrana** çıkarayım."

Onu Nuza bahçelerine gezdirmeye götürdü ve oradan da annesinin ve teyzesi Kleopatra'nın kabirlerini göstermek için mezarlığa götürdü.

"Na, rahmetli annemin mezarı bu, sen annemi severdin, değil mi Klio?"

Gerçekten de severdi. Klio'nun gözleri yaşardı, Kleopatra teyze için de yaşardı. Dönüşte, pansiyonun koridorunda boyanmış, gelin gibi süslenmiş Madam Alberti'ye rastladılar.

"A! Madam Alberti, nasılsınız? Nereye gidiyorsunuz? Arabam aşağıda, gelir misiniz sizi sinemaya götüreyim? Şarlo oynuyor. Au revoir, cousine, yine görüşürüz."

Madam Alberti'yi aldı ve gitti.

İşte o gün Klio Con'a "cahil" adını taktı.

"Ama bilmez misin, Thrasivule, inadım tuttu. Dinliyor musun, İrini? Kalksın beni mezarlığa götürsün ve bu annemin mezarı, bu teyzem Kleopatra'nın mezarı diye başlasın, ruhumu sıkıp yumak yapsın. Ve dönüşte Madam Alberti'yi sinemaya götürsün! Yüzü tutarsa bir daha gelsin odama, o cahil. Kovacağım, vallahi, kovacağım. O Pastrana'yı da kapı dışarı edeceğim."

Bütün aile gülüyor, kahkaha atıyor.

"Kimmiş bu Pastrana, Klio? Bu ismi de nerden çıkardın?"

"Bir zamanlar Sultan Hamid'in davetlisi olarak İstanbul'a gelmiş Afrikalı bir kraliçe."

Klio'nun cahil'i kovmasına gerek kalmadı, çünkü kendiliğinden ayağını kesti. Çok geçmeden Pastrana da pansiyondan ayrıldı. İşte, böyleydi bu pansiyon, önce sarmaş dolaş, sonra odalar boş. Gitti, diyorlar sana. Ne adio, ne başka şey.

Bir gün Thrasivulos onu yazıhanesine çağırıyor ve gizlice diyor ki:

"Olanları duydun mu? Con Kahire'deki evinin yanında kat tuttu ve senin ona tanıştırmış olduğun o tombulu da metres tuttu."

"Pa!" yapıyor Klio, "Pa! Vay köpek boku!"

IX

*O*ndan sonra Klio ile Anna burada, İskenderiye'deki pansiyon ve otellerin iki yalnız kadının oturacağı yerler olmadığını söyleyen Thrasivulos'a hak verdiler.

Bunun dışında İskenderiye iyidir demiyorum sana, mesela monotonluğu. Ne dağ ne tepe, ne iniş ne yokuş. Zamanın İlision Bahçeleri'nde* nasıl geçtiğini sanıyorsanız, burada da öyle geçiyor. Yaz gelip geçiyor, sonbahar, kış, bahar geçiyor ve sen bir kere olsun, ağaçlardan düşen sararmış yaprakları görmeye, poyrazın ortalığı süpürdüğünü görmeye can atıyorsun. Hiçbiri yok.

Sonbahar girdi, kış yaklaşıyor ve bunu tek anlayan Aslan. Akşamları Aslan ortalıktan kaybolmaya başladı. Her gün Aziz'in tazeleyip balkona koyduğu kuma gitmeyi kesti. Mutfağın merdiveninden sessizce dışarı çıkıyor, geceleri evlerin kiremitlerine ve taraçalarına tırmanıyor, Nazlı'nın çamaşırhanesine ve odasına giriyordu. Çevredeki Araplardan sıcak kabul görüyordu. Bir harika imiş gibi Berberiler onu "Ya selâm! Ya selâm!" diye selâmlıyorlardı.

Pansiyon huzur içinde. Madam Aaronyan ve Madam Alberti gittiklerinden beri koridorda gürültü kesildi.

---

*İlision Bahçeleri: Ebedi baharın hüküm sürdüğü mitolojik yer.

Geride kadın olarak kala kala, saçları siyaha boyalı, siyah ipekten uzun fistanı ve parmağında harika bir siyah inci taşıyan hatırı sayılır yaşta bir hanım kaldı. Dediklerine göre bu inciyi ona bir zamanlar çok zengin Yunanlı bir soydaşımız Gusios hediye etmişti. Bu kadından başka Rozi diye bir kadın daha ardı. O da yaşlıydı ve Mösyö Kaada'nın karısıydı. Bu erkek tipli kadın kumarhane işletmekte olduğu Sangay'dan gelmişti. Sonra, birkaç genç banka memuru, iki de yabancı gazeteci vardı. Biri İtalyan, Vikont Covani Batista Petalini, öbürü Fransız dö Şabrian kontu Mari-Filip idi. İkisi de güzel ve terbiyeli delikanlılardı. İngilizcede correct* dedikleri tiplerden.

Bunlardan biri, o Fransız bir gün Anna'ya çok çekici bir teklifte bulundu. Ondan, bir Fransız dergisine, Orta Doğu limanlarında ve özellikle o devrin İskenderiye'sindeki beyaz kadın ticareti üzerine bir yazı hazırlamasını istedi. Arap mahallesindeki batakhanelerde bulunan küçük çocukların kâbusu andıran hayatları hakkında. Tabii Anna bunu reddetti, çünkü Arap mahallelerine adımını atmamıştı. Ama Kont dö Şabrian bir gün onu bizzat oraya götürüp herşeyi göstereceğini vaat etti. Fotoğraf makinasını da yanma alacaktı.

Anna kabul etti ve ertesi gün gitmeye karar verdiler. Bununla beraber Anna ertesi günün Kasım ayının son Perşembe'si olduğunu ve Thanksgiving Day'i, yani Tanrıya Şükran Günü'nü kutlamak ve yazıhanenin bütün çalışanları ile birlikte geleneksel hindi dolması yemek için müdürün evine davetli olduğunu hatırladı. Onun için, işi ertesi güne, yani cuma akşamına ertelemeye karar verdiler ve pansiyonun girişinde buluşmak için sözleştiler.

Anna Perşembe günü **eğlenti**sine gitti ve çok memnun kaldı. İlâhiler okudular ve sonunda elele tutuşarak, "Hayır, asla ayrılmayacağız çocuklar"ı söylediler.

Çeşitli oyunlar oynadılar, hindi kızartması yediler ve şampanya içtiler. Gregori ve Jil, Anna'yı eve kadar getirdiler ve Anna şevk içinde yatağına atıldı. Uykuya dalmasından az önce aklı Kont de Şabrian'ın ona anlattığı o Arap mahallelerindeki fuhuş yuvalarında korkunç hayat süren çocuklara gitti ve **keyfi** kaçtı. Kontla hiçbir yere gitmemek ve böyle dehşet verici konularda yazmayı reddetmekle daha iyi edeceğini düşünmeye başladı. Derken daldı gitti ve sabaha kadar deliksiz uyudu.

***Correct:** Kusursuz

Ertesi gün acele adımlarla asansöre koşarken Vikont Petalini'ye çarptı. Vikont:

"Gelin, gelin" dedi ve onunla asansöre bindi, ikinci katın düğmesine bastı. Anna:

"Ama, aşağı inmiyor muyuz?" dedi. Petalini:

"Gelin, gelin" diye cevap verdi, onu elinden tutup ikinci katın koridoruna çıkardı.

Sakin, güleryüzlü, ama Anna'nın kolunu kavramış olan eli çelik kerpeten gibi. Onu sağa sürükledi, sonra sola koridora ve Anna bu şaşkınlıktan kendine gelene kadar adam onu bir açık kapıdan içeri itiyor, kendisi de girip kapıyı kapatıyor. Mandalını itiyor ve parmağıyla işaret ederek: "Şşş, sus!" yapıyor. Anna şaşkın durup etrafına baktı. Onunla bir tuvalette bulunuyordu!

"Susun, Matmazel, hayatınız sözkonusu. Beni dinleyin. Çok konuşacak vaktim yok. Şabrian sizi sattı. Bu akşam onunla Arap mahallesine giderseniz bir daha güneş yüzü göremezsiniz. Hasta numarası yapın ve anneniz bir yolunu bulup onu kapı dışarı etsin. Ona dikkat edin! Tehlikelidir! Beni ele vermeyin, yoksa temizlerler. Sözlerime inanın, iyilik olsun diye yapmıyorum bunu, onunla görülecek eski bir hesabım var. Ve şimdi adio. Buradan ikimiz birlikte çıkmayalım. Önce siz çıkın, sonra da ben çıkarım arkanızdan."

Anna:

"Hayır," dedi, "Ö-ö-önce siz çıkın, ben sizden sonra çıkarım."

Adamın dudaklarının olmaz diyecek gibi bir harekete geçeceğini sezince Anna acele ekledi:

"Ba-ba-barsaklarımda hafif bir rahatsızlık hissediyorum da."

Petalini:

"He" yaptı ve hemen sonra, "Ooo, pardon. Doğrudur, doğrudur."

Yavaşça kapıyı açtı, başını çıkarıp etrafını gözden geçirdi, kertenkele gibi koridora süzüldü ve ortadan toz oldu. Anna kapıyı örttü, sürmeyi sürdü. Kendisini toparlamak istiyordu.



X

İbrahimiye'de, tramvayların hareket noktası "Athineos"dan dört durak sonra, etrafını çeviren alçak duvarları frenk incirleriyle örtülü terkedilmiş devasa bir bahçede küçük bir ev vardı. Bahçe pekçok yarı yabanî güllerle, yeni çalılar ve budanmamış şeftali ve muşmula ağaçları arasında yetişen, güzel bir devrin eski nimetleriyle kaplıydı.

Çağla renginde solmuş pancurlarıyla solmuş bir güle benzeyen bu küçük evin topu topu iki odası vardı. Biri orda, biri burda ve arada salon, arka tarafında büyük bir mutfakla banyo. Çevresinde, bir kulaç boyunca yabanî bitkilerin kucakladığı saçaklı geniş bir verandası vardı. Sağda güzel bir akasya yetişiyordu. Bütün sol kanadı dev gibi bir manolya gölgeliyor, baş döndürücü kokusuyla bütün bu yabanî bitkilerin kokularını boğuyordu.

Bütün aile o eve koşmuştu, ama işe ilk başlayan İrini idi. Evindeki yüklükleri açıp eski yatak, dolap ve ve masaları çıkardı.

Sarımsak sosu yapmakta kullandığı havanını, küçük mutfak bıçağını ve on beş yaşındayken işlemiş olduğu peçeteyi hatırlayıp eski nakaratına başlayan Klio'ya:

"İleri, unut artık onları" dedi. Olan olmuştu, o günden sonra önlerinde yeni bir hayat vardı.

Her yatak odasına karyola, masa, dolap, sandalyeler yerleştirdi, ama hepsinden önce hole dedesinden kalma o sekiz köşeli saati astı. Saati onca zamandır yatağının altında büyük valizin dibinde saklı tutmuştu Klio. Onu kurdu ve saat öksürüklü sesiyle vurmaya başladı.

Mutfağın ortasına dört köşe bir masa, küçük bir kanepe girdi, tabak raflarını renkli kağıtlarla süslediler. Elektrik lambasına abajur geçirildi, çünkü evin elektriği ve gazı vardı.

Bahçenin bir ucunda çamaşırhane ile bekçi Halil'in evi bulunuyordu. Elli yaşlarında eski sofracılardan olan Halil'in bilmediği şey yoktu. Herşeyden önce dört yabancı dil biliyordu: Yunanca, İngilizce, Fransızca ve İtalyanca. Yemek pişirmesini de biliyor, ev işlerinden alışveriş yapmaktan, bulaşık yıkamaktan anlıyordu. Öğleden sonra saat üçe kadar evde çalışıyor, akşamları da sofrayı hazırlıyordu. Evin beyaz celebasını, kırmızı terliklerini çı-

karıyor, kendi elbiselerini giyiyor, birlikte akşam yemeğini yedikten sonra gidiyordu. Arap mahallelerine gezmeye gitmekte, çamaşırcı kadın Fatma'yı ya da yine çamaşırcıları Azize'yi davet etmekte serbestti.

XI

*B*u eve ayak basar basmaz Anna kendisini yuvasında hissetti. Sanki bu ev onun için inşa edilmişti ve yapının bitmesini beklemişti.

Aslan da öyle. Başlangıçta Aslan deli deli işler yaptı. Onu yeni bir yere getirdikleri halde korkacağına evi gezindi ve elbiseleri kokladı. Bir salto atıp bahçeye fırladı. Ayakları toprağa, canlıların bassınlar ve kuvvet alsınlar, tırnaklarıyla kazıp içine pup etsinler diye Allah'ın yeryüzüne serdiği sevgili toprağa değer değmez hızlandı ve rüzgâr gibi bir ağacın tepesine tırmandı. Oradan yere atladı, kaşındı ve kızmış gibi yaptı. Sırtının tüyleri dikildi, kuyruğu kabardı ve saklanmak için bir çalının altına koştu. Orada bir dal onu gıdıklamış olacak ki lastik top gibi yukarı zıpladı, havada bir takla attı ve dört ayak üzerine hafifçe yere kondu, sanki tsamiko* oynuyordu ve ortadan kayboldu.

"Şuna bak, şuna bak, Anna."

Az sonra Aslan muhteşem bir tavırla yavaş yavaş önlerinden geçti ve tırnaklarını bilemek için dosdoğru bir ağaca yürüdü.

"Bre koca bebek, bre koca bebek, ne bu bize yaptığın **kepazelikler**."

Anna onu kucağına almış sıkıyordu.

Bu cennet köşkünde hayat öylesine güzel geçiyordu ki Anna, gündüzün ve gecenin hangi saatleri daha hoş, kestiremiyordu. Karnı acıkmış bir halde işten gelip de bazen Halil'in, bazen annesinin hazırlamış olduğu o tatlı yemekleri bulduğu saatler mi, yoksa akşamları annesi ve o karşı karşıya oturdukları saatler mi? Yoksa, o manolya ve fulya kokularının seni sarhoş ettiği misk kokulu geceler mi? Bağımsızlığından duyduğu tatmin ve sevinç miydi bütün bunlardan daha büyük olan, onu da hâlâ bilmiyordu.

***Tsamiko:** Bir Arnavut dansı.

Bütün aylığını annesine veriyor ve evi idare **belâ**sından kurtuluyordu. İhtiyacı olan azıcık parayı da kendisine ayırıyordu. İhtiyaçları neydi ki? Sadece, Abukir'deki Rus mültecilerine yaptığı ziyaretler. Makyaj yapmıyordu. Makyaja üşendiğinden değil, ama böyle şeylerle uğraşmaya vakti yoktu.

Thrasivulos'un tavsiyesine uyan Klio on altı Mısır lirası vererek bir **Crédit Foncier Egyptien** satın aldı. Crédit Foncier hisse senetleri iyi faiz getiriyordu, üstelik piyango şansın da vardı. Klio:

"Böyle yapacağız. Her fırsatta Crédit Foncier alacağız" dedi.

"Evet, evet, yine de bir ara Kahire'ye piramitleri görmeye gideceğim. Ve yukarı Mısır'a da. Anne, yukarı Mısır'a sen de benimle gelirsin. Tamam mı? Sonra, liranın çıkmasından faydalanıp İtalya'yı, Yunanistan'ı, Almanya'yı görmeye gideceğim. Almanya'daki enflasyonla ne yapılır, biliyor musun? **Cebi**nde azıcık lira ile **paşa**lar gibi yaşarsın. Ve Yunanistan'da dersen, bir lira 750 drahmiye geliyor."

Anna'nın hayalini ettiği hayat bu değildi, doğrusu. Her gün hayatının sekiz, dokuz, bazen de on kıymetli saatini yazıhanelerde, kendisi için hiçbir değeri olmayan kağıtlar, kağıtlar, kağıtlar arasında para kazanmak için geçireceğini de hayal etmemişti. Başka şeyler için harekete geçmişti, ama böyle bir devirde doğar ve değirmen taşlarının arasına düşersen, ne yapabilirsin. Zararı yoktu, bu başardıkları bile az şey değildi. Şimdi suyu avluya saldığına* göre öğrenimi için önünde engel yoktu.

Öğrenim meselesi Anna'da fikri sabit halini almıştı. **Snob**** değildi. Öğrenimi, içindeki soruları tatmin etmek için istiyordu. Zararı yoktu. Bir gün bunu da başaracaktı. Siga siga.***

Anna'nın hayatı böyle iyi ve güzel geçiyordu ve onun yaşındaki her aklı başında kız da hayatını böyle geçirirdi. **Paracık**ları toplar, o kadar can attığı öğrenimi için az eğlenir, yurtdışına herhangi bir seyahatçik yapar ve talihin ona iyi bir koca getirmesini beklerdi. Zengin mi istersin. Nah, buyur. İrini'nin gelininin, cebinde kimya mühendisliği diplomasıyla Oxford'tan yeni dönen ve dünyanın her çeşit pamuk fidanıyla Aşağı Mısır'da bulunan otuz yaşlarındaki kuzeni hazırdı. Anna'ya aşık olmuştu ve onun evet diyeceğinden o kadar emindi ki daha evlenme teklif etmeden Paris'ten

*__Suyu avluya salmak:__ İşleri yoluna koymak. **__Snob:__ Kendi seviyesinden olmayanlara tepeden bakan (ingilizce) *** __Siga siga:__ Yavaş yavaş.

tek taşlı bir elmas yüzük ve çinçilla kürkü ısmarlamıştı. Klio bunu İrini'den, İrini de müstakbel damadın teyzesinden öğrenmişti.

Bunları duyunca Anna'nın mırmırı tuttu. "Apa-pa-pa- bu altın bokböceğine* varayım, kadınlar için güzellik salonu açayım, **dame patronesse**** olayım. Aklından zoru var bunların! Canım, delirdin mi sen. Delirdiysen söyle, papaz çağıralım da seni bir okusun."

Anna hiçbir şey duymak istemiyor. O kadar. Canı cehenneme, zengin istemiyor, fakire varacak. Ortalık fakir dolu. Hali haline uygun bir insan al. Namuslu ve iyi bir insan; ninen, teyzen Ağatho'nun yaptığı gibi. Manolyo gibi birini al ki ona ikide bir, "Zengin kime derler, Manolyo'cuğum? Azla kanaat edene" diyesin. **Yüklük**leri ve **kiler**i olan bir eve geç. Kumaş kırpıntılarını bohçalarda topla, **kavanoz**lara **turşu** doldur, bahar tatlıları, sonbahar **reçel**leri pişir. Çocuk yap, torunların olsun, torunlarının çocukları olsun ve saatin gelince, aklı başında bütün ortodoksların ve kendini bilen bütün insanların yaptıkları gibi güzellik ve iyilikle öl ve sınıfına ve mertebene uygun şekilde mezartaşına, "burada yatan... v.s." yazmalarını bekle.

Hayır, bu da olmaz. Eee, ne istiyor. Okumak istiyor. Okumakta ona yardım edecek bir insan bulmak istiyor. Hayatta olan bitenleri anlamak için ameti-muameti, tovale na morfothi.*** Niçin böylesine eşitsizlik, böylesine sıkıntı ve insaniyetsizlik olduğunu anlamak için. Kim suçlu? Ve bu çarpıklığı yaratmış olan o mutlak iyilik sahibi Yaratıcı ne yapıyordu öyleyse? Ve herhangi bir yardımda bulunabilmek için sen ne yapabilirdin?

Başka türlü söylemek gerekirse Anna kaşınıyordu. Güzel güzel cennette yaşayıp dururken Havva annesinin yaptığı gibi **belâ**sını arıyordu. Havva da kaşınıp durmuştu; bütün suçu yılana yüklemeyelim.****

Şimdi de onlarca yıl sonra Klio kızına, "Kendi düşen ağlamaz" diyor ve onu azarlıyordu.

***Bokböceği(Skarak):** Eski Mısır'da kutsal olan bir böcekti. ****Dame patronesse:** Patron hanım (Ermenice) *****Ahmeti Mehmeti onu tahsilli olmaya mecbur ediyordu. ******İncile göre Havva'yı yılan baştan çıkarmış.

XII

O ikindi vakti Anna'yı kitap almak için **Rue Chérif**'teki **Cité du Livre** kitapçısına gitmeye iten neydi? Yoksa, bu dünyadaki herşeyin ezelden beri Başmelek'in kitabında yazılı olduğunu söyleyen o filozoflar haklı mı?

O ikindi vakti Anna kitapçıya giriyor ve mağazanın ortasındaki bir tezgâhın önünde durmuş kitap seçen, şakakları ağarmış, temiz yuvarlak yüzü ve kahverengi gözleri gülen orta yaşlı, sağlam yapılı bir beyefendi görüyor. Dükkân sahibinin oğlu Jak onun yanında durmuş yardım ediyor. Anna, beyefendiyi bırakıp yaklaşan Jak'a:

"Selâm" diyor, "İstediğim... İstediğim..."

Ve birden hemen ve acele:

"İstediğim bir Felsefe Tarihi, hayır, kusura bakma, en iyisi siz bana **Tolstoy**'u verin. 'Zorbalık Kanunu ve Aşkın Kanunu' var mı. Hayır, hayır, siz bana **Jean-Jacques Rousseau**'nun '**Emile**'ini verin."

Bu hanım müşteriden pek çabuk kurtulamayacağını anlayan Jak, beyefendinin yanma dönmek üzere Anna'ya:

"Bir saniye" diyor.

"Tamam, Jak, sen işine bak. Acelem yok benim. Hiç acelem yok. Belki de yardımcı olabilirim." Böyle diyen beyefendi Anna'ya yaklaşıyor. Anna:

"Eğitimci misiniz?" diye soruyor.

"Evet. Size ne gibi bir konuda yardımcı olabilirim?"

"Benim durumum size biraz garip gelecek, ne var ki içinde yaşamakta olduğumuz günler... Bakınız, ben liseyi bitiremedim... Savaş... Rusya'da kapalı kaldım ve oradaki ihtilâl..."

"Nerelisiniz."

"İstanbulluyum."

"Ama, hemşeriyiz o zaman. Ben de İstanbulluyum."

Tanıştılar.

"İyi, iyi, bunları sonra konuşuruz. Şimdi siz tam olarak ne istiyorsunuz?"

"Eğitimimde kalan boşlukları doldurmak istiyorum. Kolejin son üç yılını okumadım. Felsefe tarihi, psikoloji, Dünya Tarihi derslerini görmedim..."

"Güzel. Jak, **Seignobos**'un '**Histoire de le civilisation**'undan* bir tane ver Matmazele. Fransızca bilir misiniz?"

"Fransızca da, İngilizce ve Rusça da biliyorum. Gerektiği yerde Ciceron'umdur da."**

"Geliniz, geliniz."

Kırk yıllık dostmuş gibi onu elinden tutup kaldırıma çıkardı. Bir tatlı yemek için Bodro'ya davet etti. Anna:

"Hayır" dedi, "Evime gitsek daha iyi olmaz mı? Annemle de tanışır, İstanbul'u konuşursunuz. İbrahimiye'de oturuyoruz."

"Güzel. Yarın da sizi Sosyal Araştırmalar Derneği'ne götürürüm. Derneği biliyor musunuz? Hayır, mı? Güzel. Orada istediğinizi bulursunuz. Orada, İskenderiye'deki Yunan düşüncesinin kaynağını bulacaksınız. İlgi çekici konferanslar dinleyeceksiniz. Bir de istediğiniz kadar felsefe tarihleriyle dolu kitaplığımız var. Psikoloji ve sanat tarihleri de var. Canınız ne isterse bulacaksınız."

Onun sırtını okşadı.

XIII

Akşam herşey yolunda gitti. Adam **imam bayıldı** yedi, İstanbul'u yâdettiler, geceyarısına kadar oturdular ve adam giderken Anna'ya ertesi gün Sosyal Araştırmalar Derneği'nde bekleyeceğini söyledi. Adresi verdi.

Ertesi gün Anna verandada annesiyle kahvaltıya otururken karşısında yüzü Olimpos Dağı gibi bulutlu bir Klio hanım görüyor. Anna birşey söylemiyor, kuakerini yiyor, yumurtasına başlıyor. Bir muzu soyarken birden:

"Söylemeyecek misin?" diyor, "Bu adamı nerden buldun da dün buraya sürükledin?"

Anna şaşırdı.

"Neden? Hoşuna gitmedi mi? Onu görmekten memnun olmuş gibiydin."

"Adamın birşeyciği yok, iyi insan, demiyorum ki... Yine de..."

Elini uzatıp bir hurma alıyor.

---

* "Medeniyet Tarihi" (Fransızca) ** **Ciceron:** Romalı meşhur hatip, devlet adamı, edebiyatçısı Cicero'nun adından: "Konuşmasını bilen, laf altında kalmayan." Türkçeye "çaçaran" olarak geçmiştir.

"... Nasıl söylesem, bre yavrucuğum, gölgesi ağır.*"

Hurmayı yiyor.

"Dahası var, üstelik teke bacaklı.* Bana öyle geliyor."

"Derdin ne?"

"Teke bacaklı, **keçi** bacaklı, hani nasıl derler."

"Nasıl anladın, bakalım. Masanın altından bacaklarını mı inceledin?"

"**Zevzeklik** etme."

Meyve tabağından bir küçük salkım üzüm seçiyor.

"Bak, bak, Anna! Mum gibi sarı değil mi? Kıbrıs'tan. Ve sana söylediklerimi iyi dinle. Gözünü dört aç, olur da yarın onu buraya getirmeye kalkarsın. Çünkü yarın ayın ilk günü. Bize uğursuzluk getirmesini istemem!"

Anna gider gitmez Klio endişelerini Halil'e açtı.

"**Uğursuz** ne demek bilir misin?"

Ona Türkçe açıklıyor:

"**Uğursuz.**"

Evet, evet, Halil bunu biliyor.

"Merak etme" diyor ona.

Hemen odasına gidip ona bir gümüş brelok** getiriyor Halil.

"Bunu evinde bir yere as, Fatma'nın elidir."

Aynı gün öğleden sonra Klio her zaman dediği gibi "kızlara", yani Thrasivulos'lara gitmek üzere evden çıkınca evin girişinde kapkara bir muntza*** ve duvarlarda dizi dizi muntza'lar gördü. Fatma'nın eli büyüye, bağlamaya ve uğursuz ayaklara birebirdi.

Böyle şeylere inanmıyordu Klio, ama tedbirli olmanın da hiç zararı yoktu. İçgüdüleri onu hiçbir zaman yanıltmamıştı.

Sosyal Araştırmalar Derneği'ne hayran kalan Anna ertesi gün sabahleyin neşeyle verandaya çıktı ve masaya oturmadan annesinin tabağı dibine bir deste para bıraktı. Bütün aylığıydı bu.

Yine iştahla kuakerini, yumurtasını, tereyağlı ve reçelli tostunu yedi.

"İşte böyle, dün dernekte pekçok kişi tanıdım. Hepsi de fevkalâde insanlar. Otskof'un evinde kendimi Stavropol'da sandım."

Klio elmasını yerken:

***"Gölgesi ağır", "Teke bacaklı":** Uğursuzluk ifade eden deyimler.

****Brelok:** Saat zincirine asılı herhangi bir süs.

***** **Muntza:** Elle yapılan edepsizce bir hareket.

"E, bravo" dedi, "Kimmiş bunlar?"

"Uuu, çok insan vardı. Zelitas diye birini hatırlıyorum. Kalem adı olarak Stefanos Parğas takma adını kullanıyor. Yani Zelitas dergi çıkarıyor, yayınevi var. Ha, Sakellaris Yannakis diye biri daha vardı. Harika insan. Kırmızı papyon kravat ve **Maksim Gorki** modeli geniş siperli siyah şapka takıyor."

"Oraya toplanan bütün bu insanlar ne iş yapıyor?"

"E, ne yapsınlar? Konferanslar veriyor, küçük bir kütüphaneyle uğraşıyor, görüş alışverişinde bulunuyor, zamanımızın idcolojik akımlarını takip ediyorlar. Ne yapsınlar istiyorsun, onlar da bu bataklıkta yaşayan etten kemikten insanlar değil mi? İskenderiye taşra kasabasını andırıyor. Stavropol? Kolay hayat, rahat hayat ve hepsi de geri dönmeyi ve Çehov'un kahramanları gibi olaylara katılmayı arzu ediyorlar."

"Kimin kahramanları?"

"Boş ver, birşey değil. Ben de oturmuş sana neler saçmalıyorum, bre anneciğim. Bugün ne yemek var. Ha, akşama beni bekleme! Dernekte konferansımız var ve oradan da **Petit Trianon**'da toplanıp birşeyler atıştıracağız."

Klio: "Mmm" yaptı ve başka birşey demedi.

Anna merdiveni inerken:

"Canım, anne, evimizin dışındaki bu kapkara muntzalar da ne? Halil'e söyle de kazısın onları."

Klio gerdanını şişirdi.

"O kara muntzalar Fatma'nın eli. Evimizi uğursuz ayaklardan, büyüden korusun diye Halil yaptı onları."

Anna, "Oh, yandık" diye düşündü ve konuşmadı, çünkü uzaktan kulağına ilk tam-tam sesleri geliyordu: "Belli ki Klio hanım taktik hazırlıyor. Öğretmeni beğenmedi."

Dernekte herkes ona Öğretmen diyordu. Anna da Öğretmen demeye başladı. O ise Anna'ya daha ilk anda hamini* adını takmıştı.

***Hamini**: Fransızca "gamine"den, sokak çocuğu.

XIV

Anna'nın hayatı dolu doluydu. Dernekte çok seçkin insanların arasındaydı. İskenderiye'de Otskof'un evinde Rusya'da karşılaşmış olduğu gibi aydınlar bulacağı Anna'nın aklından bile geçmemişti.

Herşeyden önce haftada iki defa en renkli konularda enteresan konferanslar oluyordu. Geçenlerde Maria Montessori* üzerine bir konuşma yapılmıştı. Başka kereler konu filoloji ya da sosyoloji oluyordu. Bu konferanslara sık sık dernekten olmayan kişiler de dışarıdan katılıyorlardı.

Sonra, Groupe Clarté'nin yeni yayınları üzerine tartışmalar yapılıyordu. Diğer tartışmalar **Barbusse-Rolland** münakaşası etrafında oluyordu.

Dernekteki herkes zamanın o en büyük anti-militarist gevşemesine kaptırmıştı kendini. Savaş sonrasının kültür patlamasına. Hangisini önce okurdun? **Barbusse, Romain Rolland, André Gide, Duhamel, Remarque, André Laszko, Jaroslav Haçek?**

Sonra, ideoloji olarak beğenmesen de görmemezlikten gelemeyeceğin Rusya'daki o Ekim İhtilâli. İnsanın kendisini geliştirmesi için yeni bir neden daha ve Sosyal Araştırmalar Derneği bunda yardımcı olacaktı. Pekçok insan, dargörüşlülükten ya da ilgisizlikten hayatın kıyısında bucağında kendi zamanlarının sosyal akımlarından uzak kaldığı için çok şey kaybetmişti.

Gelgelelim, Klio hanım sosyal akımların adını bile duymak istemiyordu. Her ne zaman Anna eve dönmekte gecikecek olsa fasarya çıkarıyordu ve bir sabah, evi silip süpürürken Anna'nın yatağının dibinde Komünizmin Alfabesi'ni görünce çıldırdı.

"İrini'ciğim, yapamayacağım, kaldıramıyorum artık. Şimdi bu moda da nerden çıktı? Başımızı yakacak. O, o **düztabanın**, keçi bacaklının marifeti bu. Yüzü tutarsa, hele gelsin bir daha buraya. Görürsün, ona ne yapacağım."

İrini onu güçlükle yatıştırdı.

"Otur oturduğun yerde" dedi ona, "Dikkat et, ortalığı ka-

***Maria Montessori (1870-1952):** İtalya'nın ilk diplomalı kadın doktoru. Özürlü vesakat çocuklar için açtığı tıp okullarıyla tanınır. İlk Çocuklar Evi'ni 1907'de Roma'da açtı.

rıştırma. Hiçbir şey bilmiyormuşsun gibi yap ve gerisini bana bırak. Noel ve Yılbaşı yaklaşıyor. Anna ile uğraşacağım, sen karışma."

Yortularda derneğin dostları biraz dağıldılar. Kimi geziye gitti, kimi evine çekildi. Anna **eğlenti**den deli oldu. Bir yanda İrini salonlarını açtı, öbür yanda Anna'nın müdürü Mister Çes ve Amerikalılar. Gece elbiselerine varıncaya kadar Anna gidip hepsini Galeri Lafayet'ten satın aldı.

Mister Çes'in evinde Anna kendi evindeymiş gibi rahattı. Bütün kalbiyle eğleniyordu. Çocukluk yıllarına, koleje ve kendi deyimiyle "hayatının ilk devri"ne dönüyordu. Noel arefesinde oraya gittiğinde Noel ilâhileri okudular, fox-trot dansı ettiler, müzik çaldılar, körebe oynadılar ve sonunda daire olup elele tutuşarak, içtikleri şampanyanın verdiği heyecanla "Hayır, asla ayrılmayacağız, çocuklar!"ı söylediler. Bazılarının gözleri bile yaşardı.

Yılbaşı gecesini Anna evinde kutladı. E o kadarcık da olacaktı. Geceyi Thrasivulos ve İrini'nin aileleriyle geçirdi. Holde İstanbul usulü, **meze**lerle dolu yılbaşı masası kuruldu. **Pasturma** ve likörler, kara havyar ve **yalancı dolma,** taramosalata ve bu masada neler neler yoktu ki! Yandaki bir başka masada pide ve meyveler vardı. Orta ve Uzak Doğu'nun bütün meyveleri. Meyve cümbüşü. Keçi boynuzu bile eksik değildi.

Halil, bilhassa bugün ikindide gitmedi, oturup Klio'nun İstanbul'un bütün **tertip**leriyle doldurmuş olduğu hindi dolmasının servisini yaptı. Dolmaya biraz yeşil zeytin, bir iki erik ve pişirilmiş kestaneyle bütün geleneksel **baharat**ları katmıştı ki bu başlı başına bir ilimdi.

Ve bu Anna'yı alıp çocukluk yıllarına, İstanbul'da geçen hayatına götürdü. Garip şey. Gündüzün ve gecenin belirli bir anında belirli bir koku, belirli bir ses tonu, belirli bir renk seni alıp --hayal değildi bu-- bir başka dünyaya götürüyor. Senin kendi geçmiş dünyana, ama hâlâ varolan ve senin de onunla varolduğun dünyana.

Böyle anlarda Anna'nın davranışları, konuşması ve yaşı değişiyordu. Kolej yıllarına döndüğünde yüzü yaramaz bir çocuğun ifadesini alıyordu. Kendi deyişiyle "hayatının ikinci devri"ne, Rusya'da geçen yıllarına dönünce Yunanca'yı ağır bir Rus aksanıyla konuşuyor, Rusça ünlemler kullanıyor ve Ruslar gibi el ha-

reketleri yapıyordu. "Hayır" derken, bizim yaptığımız gibi başını yukarı atmıyor, Rusların yaptığı gibi öteye-beriye sallıyordu.

O yılbaşı gecesi pideyi Klio kesti ve sonunda mutfakta bulaşıkları yıkamakla meşgul Halil ile Azize için de parçalar kesmeyi ihmal etmedi. Hediyeleri paylaştırdılar. Hediye yığınla. Herkese. Ama Halil'e para ve Azize'ye bir çift gümüş bilezik verdi.

XV

Sosyal Araştırmalar Derneği karşısında açılan Mısır Komünist Partisi, Hüsnü el Arabi'nin partisiydi.

Sarışın ve mavi gözlü bir Mısırlı olan Hüsnü el Arabi şairdi. Herşeyiyle apayrı bir insan olduğu anlaşılıyordu. İngilizce biliyordu ve çok okumuştu. Ekim İhtilâli ve Marksizm hakkında şurdan burdan birşeyler okumuş ve vatanını çifte esaretten, yani yerli hanedandan ve İngilizlerden kurtarmak için komünist partisi kurmaya karar vermişti.

Kendi cebinden masrafını çekerek Mahmut Paşa el Falaki caddesindeki yıkılacak haldeki ahşap **han**da iki oda kiralamış, sandalyeler, üstü yeşil **çuha** örtülü uzun-dar bir masa, bolca sigara için kül tablaları satın almış ve yanında ilk taraftarları: Fesinin etrafına sarılmış yeşil sarığı ile bir din adamı olan Şeyh Safran, bir Suriyeli avukat olan Metr Marun, aristokrat babasının hizmetkârlarından Muhammet İbrahim --ki onu da komünist partisine üye yapmış ve yeşil çuhalı masada yanına oturtmuştu-- ile oraya yerleşmişti. Orada Muhammet İbrahim konuşmadan oturuyor, kahve pişirmek, fincanları yıkamak ve partinin yazıhanesini temiz tutmak gibi işlere bakıyordu.

Hüsnü yazıyordu ve etrafındaki aydın çevreleri etkilemek istiyordu. Şeyh Safran konuşuyordu, pekçok insanı kendi çevresine çekmişti, Metr Marun da öyle. Ne var ki işin en kötüsü, parti binasını Arap mahallelerinde değil de İskenderiye'de Avrupalıların oturduğu semtte açmış olmalarıydı, hem de en uygunsuz zamanda. Üçü de ellerinde tesbih, yeşil çuha örtülü masanın önünde uzanmışlardı. Muhammet İbrahim üst üste onlara kahve pişiriyor, onlar tartışıyorlardı. Büyük gizlilik. Öyle bir gizlilik ki karşıdaki derneğin bu işlerden haberi bile olmamıştı. Ve durumu, derneğin üyesi Valtetsiotis'ten öğrenmişlerdi.

Bir akşam Valtetsiotis geldi ve içeri girerken o her zamanki sakin haliyle:

"Yanda Komünist Partisi açıldı" dedi.

Bunu öylesine normal söylemişti ki sanki, "Yanda tuhafiyeci dükkânı açıldı" dermiş gibiydi.

"Ne oldu?"

"Ne diyorsun, canım?"

Valtetsiotis tekrarladı:

"Evet, şimdi de dışarıya tabela asıyorlar."

Gerçekten, iki odayı ayıran salona çıktıklarında karşı kapıda metalden yeni bir tabela görüyorlar: Mısır Komünist Partisi.

XVI

Şehirli:

"Evim benim kalemdir" der, "Benim karnım tok olsun da komşum ne olursa olsun, bana ne!"

Ama kazın ayağı öyle değildir, çünkü komşunun karnı açsa, açlıktan nefesi kokuyorsa, bu koku ergeç ortalığa yayılır. Havaya dağılır, bulaşıcı salgın olur; sen kalenin duvarlarını istediğin kadar yükselt, bu salgın gelir seni bulur.

Hayatın balım-sütüm akıp gittiği İskenderiye'de bir zamanlar --sözün tam anlamıyla-- gerçekten öyle oldu.

Koku! Arap mahallelerinde dayanılmaz bir koku ve yeşil yeşil sinekler! Orada kolera vakaları görüldüğüne dair dedikodular dolaşıyordu. O arada iğrenç koku, Hamsin'in kaldırdığı yakıcı rüzgâr gibi yayılıyor, güzel şehrin merkezini, Muhammet Ali Klübü'nü, Kartiye Grek'teki villaları, Ramli'yi tehdit ediyor. Ne oluyor? Şımarık İskenderiyeliler dehşete kapıldılar ve sonunda polis bu işle ilgilendi.

İlgilendi ve Arap mahallelerinden Ginena'nın* merkezinde, yani güneş ışığının işlemediği mahallelerde cesetlerle karşılaştı. Yüzlerce kadın ve küçük çocuk cesetleri, bazıları gömülmüş, bazıları iki ev arasında duvar içine örülmüş, bazıları da katların altında. Ortaya ne çıktı? Bir pezevenkler çetesi mücevherlerini çalmak için kadınları öldürüyordu. Ve ne biçim mücevherlerdi bunlar? Arap kadınlarının

*Kohakir ve Tartus içinde (YN)

kollarına ve ayak bileklerine taktıkları camdan ve bronzdan bilezikler... Polis çok çirkin iki kadın elebaşıyı, erkek tipli iki çam yarması kadın Raya ile Sekina'yı yakaladı. Kurbanlarını balta ile öldürüyorlardı; mahkemeye çıkarıldılar, idam edildiler. Gazeteler ürpertici fotoğraflarla, tanınmış isimlerle, inanılmaz hikâyelerle dolup taştı ve sonra mesele kapandı. Şimdilik korku kesilmişti.

"Ne yapalım, Anna?"

Sakellaris Yannakakis, Anna'yı kolunun yeninden tutmuş çekiyor ve "Sana birşey söylemek istiyorum" gibisinden işaretler ediyordu.

Ne söylemek istiyordu. Artık dayanamayıp Komünist Partisi'ne kaydolduğunu söylemek istiyordu.

"Gel bre Sakellari, aklını mı bozdun? Biz orada ne yapabiliriz? Arapça bile bilmiyoruz."

"Yanlışın var, ben Arapça biliyorum. Sen İngilizce, Fransızca biliyorsun ve paran var, ekonomik olarak yardım edebilirsin. En azından herkes elinden geleni yapar."

"Bre, beni bırak, Sakellari? Ben partiye falan yazılmam. Bir amatör olarak bazen seninle gelirim, kabul ederlerse. Paraca yardım ederim. Ama bu işi gizli tutacağız. Duydun mu, Sakellari, gizli. Bizimkiler benimle alay ederler sonra. Arapları harekete geçirmek için sen de bütün gücünle çalışırsın. Çok uykucu insanlar bunlar!"

Harekete geçirmek işi daha ilk günden başladı.

Gaz fabrikasının işçilerini ayağa kaldırmaya karar verildi. Muhammed İbrahim, Usine du gaz dedikleri fabrikaya gitti, yirmibeş kadar işçiyle döndü. Hüsnü onlara bir konuşma yaptı, şevklendirdi. Sonra Şeyh Safvan Kuran'ı eline aldı, hepsine, istekleri yerine getirilmedikçe bir daha iş almayacaklarına, birer birer Kuran'a el bastırarak yemin ettirdi. Bu istekleri Anna Fransızcaya çevirdi: Zam, sekiz saatlik işgünü, hastalık sigortası. Muhammed İbrahim istekleri alıp fabrikanın Fransız müdürüne teslim etti.

Grev yüzde yüz başarılı oldu. Grevciler eşyalarını Parti'nin yazıhanesine getirdiler. Berberi'nin eşyası, yalınayak üzerine çıkıp namaz kıldığı seccadesi ile uyumak için kullandığı hasırıydı.

Ve orada kaldılar. Muhammed İbrahim günde iki defa gidip yemek getiriyordu. Polisi kışkırtmamak için onların caddelerde dolaşmalarına izin vermiyorlardı. Yemeklerin parasını Anna ödüyordu.

"Ne var burada? Ne oluyor?"

Sosyal Araştırmalar Derneği ne yapacağını bilmiyordu. Konferansın ertelenmesi gerekiyordu.

"Bre, Yannakakis ile Anna grev organize etmişler!"

Durumu hemen anladılar, tabii yüzlerinden okunuyordu.

"Ah! Başımıza gelenler!"

Tuvaletler tıkandı, Dernek hamamböcekleriyle doldu, daha ne kadar dayanacaklardı buna? Belli değil, Araplar yeminlerine sadık kalarak fabrikaya gidip çalışmadılar. Fabrika o arada yeni işçiler aldı, üstelik daha düşük yevmiye ile.

Parti'nin Olağanüstü Merkez Komisyonu toplanıyor ve birşey yapılması gerektiğine karar veriyor. Ne?

Anna, Rusya'da yaşamış olduğu o büyük günlerin jargonlarını kırık dökük hatırladı. Aklına "sabotaj" sözü geldi. Evet sabotaj.

"Hüsnü, birşeyler yapılmalı. Burada yayılmış, ne bekliyorlar? Gidip o grev bozguncularıyla vuruşsunlar."

"Gidip vuruşmazlar, şey yani, bu grev bozgunculardından kimileri arkadaşları, kimileri akrabaları."

"E, yani ben mi gidip sabotaj yapayım?"

Anna, Yannakakis'i yanına alıp Petridis'lerden Yorğis'in mikro-biyoloji fabrikasının borularını delmeye gidiyorlar. Petridis onların haberini alıyor ve ikisini tekme tokat dışarı atıyor.

Grevcilerin salonu boşaltıp dağılmaları ve zararların tazmini Anna'ya bir Crédit Foncier senedine maloldu.

Evde neler olduğunu tahmin etmek ise zor olmasa gerek, çünkü Klio hanım tehlike çanlarını çalıyordu. Anna paraları ne yaptı?

Ve işte o zaman Anna büyük adımını atmaya karar verdi. Komünist Enternasyonal'e yazıp yardım isteyecekti.

Böylece Anna oturup mektup ve yazı yazıyor. Mektubu tam olarak kime göndereceğini bilmediğinden zarfın üzerine büyük harflerle "İlgili Kişiye" diye yazıyor. Sonra da oturup olan bitenleri anlatıyor. Hüsnü'den bahsediyor, yardım istiyor, tavsiye rica ediyor. Yardım etmek istiyor, diyor, ama ne yapacağımızı bilmiyoruz. Hüsnü'ye bir uzman gönderin. Altına Hüsnü'nün adresini yazıyor ve kendi takma adıyla imzalıyor: Maria.

Valtetsiotis'e mektupla birlikte yirmi lira veriyor ve onu Mos-

kova'ya yolluyor. Valtetsiotis namuslu adama benziyor. Tehlikeyi göze almaya karar verdi. Anna ona:

"Gel buraya" diyor, "Atina'da Yannis Petsopulos'a gideceksin. Rizospastis'ten* onu bulursun. Rizospastis'e kağıt temin eden kişidir o. Zengin adamdır. Ona bu mektubu okur ve senin Moskova'ya gitmene yardımcı olmasını istersin. Anladın mı?"

Ve öyle de oldu.

XVII

Anadolu bozgunuyla İskenderiye ayağa kalktı. Dediklerine göre Yunan ordusu Anadolu'da yokedilmişti, İzmir alevler içinde. Yunanistan mülteci dolu.

"Gün yüzü görmeyesi nankörler! Bütün dünyayı çılgın kuşlara çevirdiler." Klio hanım gözyaşlarını siliyor.

"**Vah! Vah! Vah!** Şu insanlara! Onları evlerinden yurtlarından ettiler. Başka şey duymuyorsun: Savaşlar, ayaklanmalar, terör. Ne oluyor, canım."

İtalya'dan İskenderiye'ye mülteciler gelmeye başladı. Mussolini orada işkence ediyor, hapse tıkıyor ve işler beceriyormuş.

İki hamini, Bruno ve Lorenzo, siyasi mültecilerle birlikte paçavralar içinde İtalya'dan gelmişlerdi. Peşlerinden kovalayan olduğu için değil, siyasi mültecilerin arasına karışarak **caba** seyahat etmeyi kolay buldukları için.

Sosyal Araştırmalar Derneği'ne sığınıp iltica hakkı istediler. Dernek onları Parti'ye yolladı. Anna onları heyecanla karşıladı. **Yaka**larından tutup onlara kapıyı gösteriyor.

"Geliniz! Komünist misiniz? Anti-faşist misiniz?"

"Si, sinyora, si."

"A bravo! Avanti, popolo!"**

Hüsnü ayağa kalkarak onları kabul etti. Güzel, kabul edildiler ve zaman kaybetmemek gerek. Yannakakis Bruno'yu, Anna Lorenzo'yu yanına alarak faşist filmleri yakmak için en yakın sinemaya gittiler.

***Rizospastis:** Yunanistan Komünist Partisi yayın organı. "Radikal" demektir.
****Avanti, Popolo:** İleri, millet! (İtalyanca)

Yannakakis hiçbir şey yakamadı, çünkü Bruno'yu, sinemanın girişinde bir testi gözyaşı dökünce yakalayıp emniyete götürdüler.

Anna'nın Lorenzo'su ise karşısında ilk Arap bekçiyi görünce korkmuş, tabanları yağlamıştı.

Anna ile Yannakakis'in Mussolini faşizmine açtıkları savaş, işte böyle, ansız şansız sona ermişti. İki yeni üyenin isimleri Parti listesinden silindi. Anna, Yannakakis'e:

"Allah aşkına! Öğretmen birşey öğrenmesin, yoksa bizimle alay eder" dedi.

Öğretmen, onların Komünist Partisi'ndeki çalışma tarzlarını tasvip etmiyordu. Ne partisiydi bu? Bunu kuranların kim olduklarını biliyorlar mıydı? Ve niçin gidip Arap mahallelerine yerleşmemişlerdi, burada ne işleri vardı? Hayır, öğretmen Anna'nın Mısır Komünist Partisi'ndeki hareketlerini beğenmiyordu. Anna da:

"Ya siz Sosyal Araştırmalar Derneği'nde ne yapıyorsunuz?" diyerek onu susturmuştu, "Rolland gibi **fildişi kule**nizde hayatı mı izliyorsunuz?"

"Haklısın, Hamini" dedi Anna'ya, "Bizim gibilerin yeri P sorokostena'dadır* ve ergeç orada ölüp gideceğiz."

"Nerde?"

"Yunanistan'ımızda, P sorokostena'da. P sorokostena'yı bilmiyor musun, Hamini?"

Anna'nın her zaman alnına düşen **zülüf**ünü çekti, Anna'nın içi hopladı. İçinden "Canın cehenneme, keçi ayaklı" dedi. Ona küçük bir çocuk gibi muamele ediyorlardı. Hele Komintern'den cevap gelsindi, göreceklerdi.

Valtetsiotis'in Rusya seyahatinden Öğretmen'e bahsetmemişti.

XVIII

Anna'nın hayatında en çarpıcı olay 1928 baharında oldu. Anna'nın mektubuna Komintern'den cevap geldi. Valtetsiotis işi başarmış, Rusya'ya varmıştı.

*** P sorokostena:** Naf plio şehrinde yaşamış bir dilencinin adından mecazi anlamda "Yunanistan"

Anna'nın S.O.S.'i* yetkili ellere, o andaki yetkili Katayama diye bir yoldaşın eline varmıştı. Ve Katayama basit bir cevap değil, fakat Hüsnü'nün partisini Komünist Enternasyonal'e bağlamak için bir temsilci yollamıştı. Hüsnü hemen genel kurulu topladı. Neyse ki o zamana kadar altmış kadar üye sağlanmıştı. Toplantı, İskenderiye'nin biraz dışında, kanalın üst taraflarında Yannis G. diye birisinin çiftliğinde yapılıyordu. Yirmi bir madde okundu. Hüsnü Anna'yı temsilci tayin etti, ama onun da zaten pek fazla bildiği yoktu. Araplar ise hiçbir şey anlamıyorlardı, çünkü Hüsnü İngilizce'den Katharevusa** Arapçasına tercüme ediyordu ki bu Araplar için Çince gibi birşeydi. Hepsi başını sallıyordu.

Tam toplantının bittiği an dışarıdan Muhammed'in parolalı ıslığı duyuldu:

"Dağılın, polis!"

Dağıldılar.

Yannakakis'in eline sımsıkı sarılan Anna sebze yataklarını, **bostan**ları eze eze, Allah bilir, bilmediği hangi yere koşuyordu. Koşuyor, düşüyordu, Yannakakis onu çekip kaldırıyor, kalkıyor, ayakları bileklerine kadar çamura batıyordu.

Sonunda saat sabahın dördüne doğru berbat bir halde şehrin merkezine varıyorlar. Bu **halde** nasıl dolaşsınlar? Evlerine nasıl görünsünler? Yannakakis:

"Öğretmen'in odasına gidelim" dedi. Anna dünden razı:

"Gidelim, gidelim" dedi.

Çoktandır meraktan bir kere olsun onun odasını görmek istiyordu. Yataklarını, kitaplarını, sözün kısası, nasıl yaşadığını görmek. Öğretmen asla kendisinden bahsetmiyordu. Senin hakkındaki herşeyi ise en ince noktalarına kadar bilmek istiyordu. Kendisi hakkında ağzından kelime çıkmıyordu.

Pencerenin altında durup ıslık çaldılar. Çıt yok.

"Uyuyor mu bu adam, more? Saat kaç?"

"Dördü geçiyor, nerdeyse gün ağaracak."

Yeniden ıslık çaldılar, sonra Yannakakis cama bir metelik fırlattı. Az sonra pencere açıldı. Onun titreyerek:

"Ne... Ne oluyor?" dediğini duydular, "Durun."

Odasına girdiklerinde durup onlara baktı.

***S.O.S:** İngilizcede "Save Our Souls" (Canlarınızı Kurtarın)ın kısaltılmışı. Milletlerarası "imdat" işareti. ****Katharevusa:** Saf, temiz (Yunanca).

"Bu ne **hal** böyle. Dayak mı yediniz yoksa? Anna, bre Sakellari, neyiniz var."

Anna:

"Parti toplantısından geliyoruz" dedi.

"Kimin toplantısı? Dur, bre Hamini, dur da yüzündeki çamurları sileyim."

Koşuyor, lavabodaki peçeteyi alıp ıslatıyor, geliyor.

"Dur dedim! Gözlerini yum ve kımıldama. Seni şeytan. Gözlerine kaçmasın, şu çamurları toplayayım. Çok geçmeden bir göz hastalığı kapacaksın sonra. Ve sen, koca köpek, balkona çık da biraz **pabuç**larını temizle. Nah, bu gazeteyi al, yerleri ne yaptın, görmüyor musun?"

Sonunda, kendilerine geldiklerinde onlara bolca su içirdi, neler olduğunu öğrenmeyi başardı.

"Demek öyle... Bravo, size. Oy birliğiyle yirmi bir Madde'yi kabul ettiniz. **Aferim**. Ne anladınız?"

"Anladık" dedi Yannakakis, "Hüsnü bize İngilizcelerini okudu."

"Araplara da mı İngilizce okudu Hüsnü?"

"Hayır, onlar için birer birer Arapça'ya tercüme etti."

"Ve Hüsnü'nün bu Katharevusa'sından Berberiler ne anladı? İngilizceyi daha iyi anlarlardı! Ve böylece Mısır Komünist Partisi Komintern'e kaydedildi. Hayde, görelim şimdi Komintern ne yapacak?"

Gün ağarmadan ikisi evlerine gitmek için ayrıldılar. Anna Yannakakis'e:

"Kıskançlığından söylüyor bunları" dedi, "Kıskançlıktan çatlayacak."

XIX

*T*oplantının üzerinden iki gün geçmemişti ki Hüsnü hapishanedeydi. Bir gece onu evinde yakalamışlardı. Şeyh Safvan ve Metr Marun kayıp. Bir gece Muhammet İbrahim koşarak geldi ve bunu Anna'ya anlattı. Ve Hüsnü, onların dağılmaları ve dikkatli olmaları için haber göndermiş, çünkü partide **hafiye** varmış.

Öğretmen onların evinden elini ayağını kesti. Nesi vardı? Korkuyor muydu?

Anna artık kendisini tutamadı. Bir gün kalktı ve Yannakakis'e gitti. Yannakakis'in Muhammed Ali meydanında süngerci dükkânı vardı.

"Bre Sakellari, ne oldu Öğretmen'e? Yoksa yakaladılar mı? Biz ucuz kurtulduk. Hiç suç işledin mi?"

"Sus, bunu Allah'a bile söyleme. Şu ana kadar hiçbir suç işlemedim."

"O zaman, ya Öğretmen?"

"Ha, Öğretmen'in canı sıkılmış olacak. İstanbul'dan Atina'ya gelen bazı mültecilerden mektuplar aldı ve bir sürü tatsız şey öğrendi. Ben ne bileyim, zaten pek konuşmaz. Bundan başka bir de Lili meselesi var."

"Lili mi? Kim Lili?"

"E, iyi be, bilmiyor musun? Bu Lili ile Öğretmen'in yıllardır bir ilişkisi vardı ve şimdi kavga etmişler. Lili gitti, dinlenmek için Avrupa'ya seyahate. Bugüne kadar adamın çok **parasını** yedi."

"A, öyle demek. Lili parasını yedi, o ise onu seviyor ve veriyordu. More, bravo!"

Aynı akşam öğretmen onların evine çıkageldi.

Öğretmen son olaylar hakkında tek söz söylemedi. Ne ilgi gösterdi, ne de şaşkınlık. Zaten Klio hanımın karşısında ne diyebilirdi ki? Onlara çocukluğunda Siği'de geçen hayatından güzel şeyler anlattı. Klio hanımı yatıştırmak istiyordu. İlk defa kendisinden bahsediyordu.

Siği'nin Bursa, daha doğrusu Mudanya yakınlarında küçük bir köy olduğunu söylüyor, annesinin balıkçı olan babası, yani dedesinin orada evi varmış. Yüzmeyi, balıkçılığı ona dedesi öğretmiş.

"Ya deden, hâlâ hayatta mı?"

"Nasıl olsun, Anna, ben altmış beşime bastıktan sonra."

Çoktandır Anna'yı adıyla çağırmamıştı. Hep Hamini de Hamini.

Ah, İskenderiye'nin misk kokulu geceleri. Aylardan Haziran ve manolya salkım saçak. Verandada koltuklara yayılmış oturuyorlar. Geceyarısından sonrasına kadar oturdular, çünkü kalkmak içlerinden gelmiyordu. Öğretmen birara:

"A!" yaptı ve ayağa kalktı, "Gitme zamanım geldi. Hayatta güzel olan herşey bir gün son bulur. Sahi, size söylemeyi unuttum,

Mısır'dan ayrılmaya karar verdim. Delmuzos'tan mektup aldım. Delmuzos'tan sana bahsetmiştim, Anna, hatırlıyor musun? E, işte, hemen Atina'ya gidecek olursam Marasliyo'da* onun yanına tayin edilmem için ümit olduğunu yazıyor. Ve tabii gideceğim. Vakti geldi artık. Bizim yerimiz P sorokostena'da."

Yıldırım düşseydi Anna bu kadar çarpılmazdı.

"Ne zaman..." dedi, yutkundu, zayıf bir sesle "Ne zaman gitmeyi düşünüyorsunuz" diye sordu. Öteki:

"En geç bir ay içinde" diye cevap verdi.

İyi geceler diledi ve gitti.

Klio verandadan koltukları toplarken:

"Ermeni ziyareti oldu"** dedi.

XX

*K*lio hanımın da kendine göre inançları vardı. Venizeloscu idi. Yatak odasında başucunda Venizelos'un portresi asılıydı. Sıkıysa onun yanında Venizelos aleyhinde birşey söyle. Yine de bu onun, Avrupa saraylarında olan bitenleri takip etmesine mani olmuyordu. Neden olsundu ki? Sarayın parıltısı, masal âlemindeki kralın kızı ve yakışıklı prens ile politikanın ne ilgisi vardı.

Klio'nun zengin hayal gücü bazen kitaplarda, bazen gazetelerde bir egzost borusu arıyordu. Bunların hepsi de Katharevusa yazıyordu. Böylece Klio da çoğu zaman Katharevusa, kendisine has bir Katharevusa konuşuyordu.

"Sahiden, sahiden bilmiyor musun? Canım, Çar'ın annesi Maria Theodorovna bizim birinci Georgios'un kızkardeşidir ve Georgios'un genç yaşta ölen o güzel kızı prenses Aleksandra, Rus çarının yeğeni Grandük Pavlo ile evlenmişti."

Öğretmen birden:

"Bana söyler misiniz, Klio hanım, bu köpek sürüsü hakkında konuşmaktan hâlâ bıkmadınız mı?" diye sordu.

Canı sıkkındı. Viktoria Koleji'nden çıkışını almıştı. Doğru,

---

* **Maraslio:** Maraslis (Maraşlı) adını taşıyan bir hayırseverin kurduğu öğretmen okulu. ** **Ermeni ziyareti:** Çok uzun süren ziyaretler için kullanılan bir deyim olsa gerek.

zaten o da Yunanistan'a gitmeye karar vermişti, ama ne dersin karar vermek başka, yapmak başka. Şimdi artık, hem de en kısa zamanda gitmeye mecburdu.

Klio hanımın ağzı açık kalmıştı. Ne dersen de, bunu beklemiyordu.

"Pa!"

Ve birden patlayıverdi.

"Söylemez misin, yavrum, başımın **kâhyası** mısın? Birşey söylemek istediğim zaman senden mi izin alacağım? Otur uslu uslu, ağzımı açtırma benim, anladın mı?"

Bunları söyledi, yatıştı. Oh! Öfkesini almıştı. O güne kadar Anna'nın **hatırı** için ona katlanmıştı zaten.

"Anne!..."

"Sus, Anna, gidiyorum" dedi Öğretmen ve kapıdan çıktı.

Olan buydu.

Anna vargücüyle bağırarak:

"O giderse ben de giderim" dedi.

Koştu, odasına girdi, kapıyı kilitledi.

Klio hanım kaşlarını çattı ve bir zamanlar İrini'nin ona söylemiş olduğu sözleri hatırladı: "Sinekler balla yakalanır, sirkeyle değil." Şimdi herşeyi berbat etmişti.

Sabahleyin kızını uyandırmaya gidiyor...Kapı kilitli. Vuruyor.

"Anna, uyan yavrum."

Bir daha vuruyor, ses yok.

Anna bütün gece oturmuştu. Uyku tutmamış, sabahın ilk saatlerinde uyuyakalmıştı.

"Anna, niyetin ne? Bugün yazıhaneye gitmeyecek misin?"

Anna'nın içerden anahtarı çevirdiğini duyuyor. İçeri girip duruyor.

"Pa! O da mı burda."

Aslan uyanmıştı. Anna'nın yatağına sırtüstü uzanmış, göbeğini okşamalarını bekliyordu. Anna Aslan'a:

"Senin de mi benim gibi ayakta duracak halin yok." dedi, "Seni yaramaz, senin yüzünden korkulu rüyalar görüyorum! Şu hale bak, **burduklomeni*** bizim çarşaflar!"

"Hayde, geç kalacaksın. Banyon hazır, Halil de sana taze hurma getirmiş, Cezayir hurması, harika."

---

* **Burduklomeni:** Türkçe burmak'tan "buruşmuş"

Anna tek söz söylemeden annesinin yanından geçti, banyosuna kapandı.

Giyindikten ve ayak üstü kahvaltısını ettikten sonra annesini selâmlamadan evden çıktı.

Yazıhaneye gitmeden Yannakakis'in dükkânına uğradı, ona Öğretmen'e verilmek üzere not bıraktı. Onunla saat yedide Nuza bahçelerindeki kurtların kafesi karşısındaki kanapede buluşmak istediğini bildirdi.

XXI

*"H*oşgeldin, otur."

Anna'ya yanında kanapede yer gösterdi.

"Canını sıkma, Hamini, Klio hanımın gönlünü alırım ben, herşey unutulur. Suç bende. Senin nene gerek yaşlı bir kadınla oturup tartışmak. Zaten çoğu gitti, azı kaldı. Ben ergeç gidiyorum."

"Gitmenizi istemiyorum" dedi Anna ve yanaklarından süzülmeye başlayan gözyaşlarını göstermemek için başını çevirdi.

Adam birşey söylemeden kolunu onun omuzlarına atarak Anna'yı daha yakınına çekti.

"Biliyorum, anlıyorum, anladım, ama sen daha o kadar gençsin..."

Ve sonra biraz titreyen sesiyle:

"Nasıl davranacağım, seninle ne yapacağım, bilmiyorum."

Bir hafta sonra küçük bir kilisede gizlice evlendiler, sağdıçlıklarını Yannakakis yaptı.

Bir ay içinde herşey yoluna girmişti. Klio hanım acı-tatlı davrandı ve damadıyla barıştı. Anna en iyi bonservislerle yazıhanedeki işinden ayrıldı. Kuzen ve yeğenlerle vedalaşmalar yapıldı ve ayrılık saati geldi.

Evin kapısı önünde iki araba duruyor. Birinci arabada elinde Aslan'ın sepeti Klio hanım oturuyor ve dibinde Anna'ya yer açıyor. Aslan'ın sepeti hafif ve bembeyaz, Beduinlerin ördükleri sepetlerden. Halil gidip Arap mahallesinden getirmişti onu. İkinci arabada bütün bagajlarla Öğretmen oturuyor. Anna içeride evi Halil'e teslim ediyor.

Evi dolaşıp onunla da vedalaştıktan sonra Anna birer birer pancurları kapatmaya başladı. Elini uzatıp bir ölünün gözlerini kapatırsın ya, işte öyle, ağlayarak. Ev karanlığa gömüldü. Sıra dış kapıya geldi. Dışarı çıktı, kapıyı kilitledi ve anahtarı Halil'e teslim etti.

Güneş batmaya hazırlanıyordu ve gurup vakti gelecek, akasya ve manolyaları ile bu bahçeyi son bir defa daha kucaklayacaktı. Uğursuz ayakların bir türlü önüne geçemeyen Fatma'nın muntzalarıyla süslü evi de. Gurup bir kere daha ve kimbilir daha kaç kere, Anna'nın hayatının bir parçasını bırakmış olduğu dünyanın bu önemsiz köşesini kucaklayacaktı.



İkinci Bölüm



I

Ve şimdi ne yapalım?

Ne yapalım istersin, yani? Nah, işte.

Anna, Aleksandra bulvarındaki mermercilerin önünde yere atılmış bir mermer tabakasının üzerine oturdu, mendilini çıkarıp alnındaki teri sildi. Uf, bu memlekette yılın hangi mevsimi ve sabah evden çıkarken ne giymen gerekir, kestirebilene aşkolsun. Uf! Çantasını açtı ve yakmak için bir sigara çıkardı. Mermerci yan gözle ona baktı, sesini çıkarmadı. Onu yabancı sanmış olacaktı.

Anna nereye giderse gitsin herkes onun yabancı olduğunu anlıyordu. Yunanlılar onu İngiliz, İngilizler Rus, Ruslar ise Allah bilir ne sanıyorlardı. Bir kere ona saygı gösteriyorlardı, çünkü yabancıların acayiplikleri hoşgörülüyordu.

Anna etrafına bakınıyor --ıssızlık. O devirde Aleksandra bulvarında hareket yoktu. Turkovunia* tarafındaki bölgede inşaatlar başlayalı daha o kadar çok yıl olmamıştı. Sağda, yukarı çıkarken şu birkaç mermerci vardı. Solda, tepe yeni küçük evlerle doluydu. Bu semtte bir ırmağın dibinde üç odası ve mutfağıyla bir ev kiralamışlardı.

Banyo yoktu. Yıkanmak için avluyu geçip tuvalete bitişik çamaşırhaneye gidiyordu. Evde su tesisatı yoktu. Suyu avludaki varilden taşıyordun ve varil haftada üç kere doluyordu. Onun için kesilmeden su almayı akıl etmen gerekiyordu. Bu su zorluğundan başka evin elektrik tesisatı da yoktu. Gazyağı lambası satın aldılar. Odun kömüründe yemek pişiriyorlardı. Daha sonra Primus gaz ocağı aldılar.

Klio hanım yılan gibi tıslıyordu. Ve kendisine göre haklıydı da.

"Cenneti bıraktık, cehenneme geldik. Gün yüzü görmeyesi nankör herif, uğursuz ayağını evimize attı, başımıza yıktı. Canı çıksın."

Aslan'ın bile suratı asıktı. Klio hanım mutfağın köşesindeki bir sandalyeye yumuşak bir minder attı ve buna hayvanın san-

---

***Turkovunia:** Türk dağları.

dalyesi adını verdi. Cesaretin varsa, haydi git, o sandalyeye otur. Klio hanım:

"Dur! Dur!" diye bağırırken elinde bir başka sandalye koşar gelir, "Buraya otur. Orası hayvanın yeri."

Ve Aslan hünerle sandalyesine zıplar, kabarıp oturur ve kızgın kızgın seni süzer.

Klio hanımın damadı ile kavgaları Homeros'un destanları gibiydi. Klio hanım Estia, damadı ise Rizospastis okuyordu.

"Yine mi o boklu gazeteyi okuyorsun?"

"Mmm, Profesörümüzün dilinden bal akıyor. Söyler misin, neyi okuyayım? Rizospastis'i mi? Tefrikaları yok, ilânları yok. Boklu olan Rizospastis, Estia değil."

"Ne dedin? Likavittos'a* darağacı kurulacak günler yakın. Bu eli görüyor musun? Senin ipini ben çekeceğim."

"Hadi ordan, **külhanbey!**"

Evin ekonomisi berbat haldeydi. Birkaç yıl önce bir Mısır lirası yedi yüz drahmi iken şimdi inişe geçmiş, yüz kırka düşmüştü. Anna ve kocası hayatlarını sürdürebilmek için Mısır liralarını bozduruyorlardı. Kocası her gün tayinini bekliyordu. Anna, Stavropol'da olduğu gibi, koltuğunun altında Berlitz, Atina'nın bir ucundan öbürüne koşuyor, İngilizce ders veriyordu. Yabancı dil okulları hemen hemen yok gibiydi. Ders almak isteyen dolu, ama Atina büyük ve ulaşım berbat.

Bir dersi Platia Ağamon'da** öbür dersi Ambelokipus'ta*** Oradan Plaka'ya, Plaka'dan alışveriş için merkez pazarına. Pazar yerinden Hippokrates'in sonuna varmak için Pematzoğlu ve Stadyum'un köşesinden 11 numaraya binmesi gerekiyordu. Bu tramvay öyle dolu geliyordu ki binmek için canını dişine takmak zorunda kalıyorsun. Kararını veriyorsun. Koşuyor, bir elinle dış kapıya asılıyorsun, öbür elinde içi yiyecek dolu torba. Tramvay hareket edeceği sırada etrafına toplanmış millet vuruyor. Pat küt tramvayın camlarına sopayla yan taraflarına vuruyor.

"Dur be!"

Kampana dan-dan-dan ve tramvay çekilin yoldan.

"Bre dur!"

Pat küt.

---

* **Likavittos:** Atina'daki tepe. ****Platia Ağamon:** Bekarlar Meydanı
*** **Ambelokipus:** Üzüm bahçeleri, bağlar.

"Bre, kadını öldüreceksin!"

Ve evine vardığında hayatından bezmişsin.

İnanılır şey değil. Ama Anna'ya söz düşmüyor. İskenderiye'den daha ayrılmadan kocası ona bütün bunları anlatmıştı.

Annesi ona:

"Kendi düşen ağlamaz" diyordu.

Artık olan olmuştu. Dinlendi. Sırtını düzeltti ve ince bacaklarını açarak uzun adımlarla Aleksandra bulvarını çıkmaya başladı. Önlerinden geçerken mermercilere:

"Ğia sas, pedya!*" diye bağırdı.

Mermercilerin ağızları açık kaldı. Biri öbürüne:

"Yahu, Rum'muş" dedi.

"Öyle bre, Rum."

II

Anna avluya girince mutfaktan konuşmalar ve gülüşmeler, sonra da Klio hanımın şarkı söylediğini duydu:

Sanda sandalakya.
Pende karavakya.**

Anna "Allahım merhamet! Gitti bizim Klio hanım, yeniden çocuklaştı." diye düşündü. Kapıyı açınca Klio hanımı Petros Pikras ile mutfağın tahta masasına oturmuş karşılıklı kahvelerini yudumlarken buldu.

Pane stin poli
na ferune ladakya
ke samoladakya.***

"Allah beterinden saklasın. Canım, neyiniz var?"

Pikros:

"Şşş, sus sen, bizi kesme," diye azarladı onu.

---

* **"Ğia sas, pedya!"**: "Merhaba, çocuklar!" ** Sanda saldalcıklar/Beş de gemicik *** İstanbul'dan geliyorlar/zeytinyağı almaya/ve de susamyağı.

Önünde kağıt kalem vardı notlar alıyordu.

"Nasıl demiştiniz, Klio hanım. Samoladakya."

"Bre çocuğum, bu **zevzeklik**leri toplayıp da ne yapacaksın?"

"Ama sana söylemedim mi, Klio hanım. Yazmakta olduğum çocuk kitabı için."

Hem yazar, hem de Rizospastis'in baş editörü olan Pikros, kocasının arkadaşı ve fikirdaşı idi. Bu durumda, kızının kocasından, onun elinin değdiği ve onunla ilgili herşeyden nefret eden Klio hanımın yanında bulunmaması gerekirdi. Kocasının arkadaşlarına Klio hanım surat asıyordu. Onları evde görünce kapıların arkasına başaşağı çevrilmiş süpürgeler koyuyor, pabuçlarının yanma uygun biçimde tuz döküyordu. Halbuki Pikros ile balım gülümdü. Pikros İstanbullu, hakiki İstanbullu, gözü açık ve şakacı.

"Pikre, oğlum, verdiğin sözü u ıma."

"Neymiş o?"

"Canım, unuttun mu, çöpçü için Belediye Başkanıyla konuşacaktın."

"Ha, evet." Pikros'un arkadaşıydı Patsis. Belediyeye gidecekti. Onun sırtını okşayacak ve Gizi'ye çöpçü yollamasını söyleyecekti, çünkü millet çöp içinde boğuluyordu.

Pikros'tan başka Klio hanım bir arkadaş daha edinmişti, daha doğrusu baştan çıkarıp yanına çekmişti. Bu da Anna'nın kocasıyla aynı fikirde olan biriydi: Makrimos. Makrimos da İstanbullu. İyi ve açık kalpli, **bahçe** gibi. Ne güzel sesi vardı! Ve de Rusça, Fransızca, İtalyanca şarkılar biliyordu. Esrarkeşlerin söyledikleri Rembetiko'ları bile biliyordu. Bunları Palamidi'de öğrenmişti. Makrimos nerelere gitmemişti, neler bilmiyordu ki?

-- Hayde, barba-Yanni, san pothanis,
hayde, to lûta ti tha ton kanis?*

Şarkısını yavaş yavaş okumasını öğrenmişti Klio hanım. Az sonra:

-- Avanti popola alla riskorsa
bandiera rossa, bandiera rossa! **

* Haydi, Yannis Dayı, sen ölünce/Haydi, (nargile) lülesini ne yapacaksın.?
** İleri, halk! Katılın çağrıya/Kızıl bayrak, kızıl bayrak! (İtalyanca)

Ve az daha sonra:

--ne barikandi
burzuyam nyit postsandi

"Anne, ne bu dediklerin, canım. Ne demek olduğunu anlıyor musun?"

Klio hanımın anlamaya ihtiyacı yok. Şarkı hoşuna gidiyor bir kere.

"Ne istersin, oğlum, sana ne pişireyim. **Hünkâr-beyendi** mi? Bravo. Hünkâr-beyendi pişireceğim sana."

Klio hanımın, mutfağın dibinde evlilerin yatak odasına açılan bir odası vardı. Evlilerin karyolası her iki yanında üçer ayak, üzerinde beş tahta ve içi ot dolu bir yataktan oluşuyordu. Hain bir yataktı bu, dikkat etmen gerekiyordu. Ayak ucuna otururken önce ayakları iyice yere basıyor mu, dikkat etmeliydin, aksi halde tahtalar havaya kalkıp kafana vuruyordu. Aynı şeyin tam tersi yatağın başucunda da oluyordu. Ağırlık baş tarafına gelince tahtalar öbür taraftan kalkıyor ve sen kendini ayakların havada yerde buluyordun. Klio hanım geceleri bu odadan gelen gürültü ve gıcırtılardan sık sık korkuyla uyanıyordu.

Yatak odasından kapısı avluya açılan bir üçüncü odaya geçiliyordu. Burası yazıhaneydi. İçinde masa ve sandalyeler ve aynı zamanda oturmaya yarayan içi kitap dolu kasalar bulunuyordu. Anna'nın kocası burada arkadaşlarını ağırlıyordu. Toplanıp tartışıyorlardı. Konuş da konuş. Geceyarılarma, sabahın ikilerine kadar fısıltıyla konuşuyorlar ve giderken geride ahır gibi bir oda bırakıyorlardı.

Prensip icabı Klio hanım bu odayı temizlemeyi kabul etmiyor, iş Anna'ya kalıyordu. Evin en ağır işlerini o yapıyordu.

Ama bu uzun süremezdi, çünkü Anna yetersiz kalıyordu ve derslerinden bir saat bile feda edemezdi. Çünkü onun kazandığı parayla geçiniyorlardı. Kocası şimdilik tâyin edilmeyi beklerken Almancadan bir kitap tercüme ediyordu. Kitap ona ne getirirdi? Hiç, beş on kuruş.

"Eve bir kadın almak lazım, çünkü hastalanacak olursam, o zaman ne yaparız."

Zaten, Anna son zamanlarda kendisini iyi hissetmiyordu. Midesinden rahatsız olduğunu sanıyordu, ama doktora gidince doktor ona gebe olduğunu söyledi. Sevindi, ama dehşete de düştü. Yine:

"Böyle olmaz, bir kadın tutalım" dedi ve gebeliği hakkında kimseye birşey söylemeden hemen Prosfiğika'ya* doğru yola çıktı.

III

Aleksandra bulvarında Averof hapishanesinin ötesinde Prosfiğia başlıyordu ve her iki tarafta tahta barakalar kuruluyordu.

Beş altı metrekarelik bu barakalar mülteci ailelerin eline geçer geçmez, kısa zamanda zemin katı, küçücük bodrumu, ikinci katı ve yaz aylarında ailenin yatağını serip uyuduğu çatı katıyla küçük bir ev haline geliyordu. Ve hemencecik sarmaşığın her çeşidi, yaban yasemininden hanımeline, hattâ asmalara varıncaya kadar herşey ekiliyordu. Bu mülteci mahalleleri birer şaheserdi. İtalyan kukla sahneleri gibi, evin hanımı ikinci kattan sana gülümsüyordu ve sende, sanki ayakları zemin kata basıyormuş gibi bir iz bırakıyordu. Pekçok baraka kişisel girişimlerle değişik renklere boyanmıştı. Barakalar arasındaki sokakçıklar tertemiz, hiçbir yerde akıntı sular ve çöp görünmüyordu.

Barakaların içi masası, minderi, ama hepsi mikroskopik, ninenin koltuğu, saka kuşu kafesi ve kapı önünde vakarla oturan kedisiyle iyi süslenmişti.

Pekçok barakada tezgâhlar kurulmuş, paçavralardan kilimler dokunuyordu. Başka kadınlar eğilmiş, dantela harikaları yaratıyorlardı. Başkaları yün örüyor, yine başkaları dikiş dikiyorlardı. Evlerin çok eksiği vardı, yevmiye eksikliği vardı. Atina çamaşırcı ve temizlikçi kadınlarla, ucuz iş arayan her çeşit dürüst ve değerli ellerle doldu. Yerliler niçin onlara karşı çıkıyorlardı? Uğradıkları felâketin, sokağa düşmenin ve şimdi karınlarını doyurmak için başkalarının yanında iş aramak zorunda kalmalarının suçlusu onlar mıydı?

Erkekler marangoz, halıcı, inşaat işçisi ve şaşırtıcı yeni buluşlarıyla küçük satıcılardı.

* Prosfiğika: Anadolu'dan gelen mültecilerin iskân edildikleri yerler.

Kırık dökük bir çocuk arabası üzerinde mangal, içinde yanan kömürü, bacası, yemeği tozlara ve sineklere karşı korumak için camekânı ile bütün bir tesisat. Başlı başına seyyar lokanta ve oradan, Attika'nın gökyüzüne o güne kadar bilinmeyen ilk mülteci şiş kebabının yanık kokusu yükseliyor, hızla her tarafa yayılıp bütün Yunanistan'ı kaplıyor, çünkü ucuz ve pratik.

"Gel, **canum**, gel de gör nasıl oluyormuş. Yanına domatis ister misin? **Cacık** da ister misin?"

Bu cacık dedikleri de neymiş, canım. Harika! Parmaklarını yalarsın.

Okulların, sinemaların çıkışında seyyar yemek satıcıları duruyor ve paraya para demiyorlar. Servet yapıyorlar!

Borsanın, simitle peynire talim eden karınları yarı aç bankerleri hayatlarının ilk peynirli pidesini yiyince canlarına değiyor. Meraklis'in boğaçaları ve hakiki sulu limondan limonatalarıyla.

Yunan dili kabullenip benimsediği yeni kelimelerle zenginleşti. Yerliler **peynirli**'den, **imam-bayıldı**'dan, **musakka**, **aşure**, **tavuk-göğsü** ve **ekmek-kadayıf**'ından bahsetmeye başladılar. İmam-bayildi, imam-bayildiu'nun yalın hali; cacik, cacikiu'nun yalın hali.*

Hellas** ananın köle edilmiş evlâtlarından şikâyetçi olmaması gerekir. Onlar mahvolmuş ve paçavralar içinde buraya geldiklerinde memleketin meyhaneleri, hapishaneleri dolmadı. Hippokratus'un son durağında olduğu gibi ırmaklar pislik ve çöple dolmadı. Bir ortak çeşme ve tuvaletlerle, kavgasız gürültüsüz, mahallelerini tertemiz ve düzenli tuttular. Ellerini kollarını bağlayıp vatanın onları doyurmasını beklemediler.

Bu dillere destan mahallenin tertemiz sokaklarında gezinir ve etrafı seyrederken Anna buraya vakit geçirmek için değil, çabuk tarafından bir hizmetçi kadın bulmak için gelmiş olduğunu hatırladı. Duruyor. Karşısında sarı boyalı bir ev ve girişin dibinde, minnacık bir bahçede minnacık bir koltuğa oturmuş bir yaşlı kadın görüyor. Ağarmış saçlarına beyaz bir eşarp atmış, bir deri bir kemik elinde **kehribar** bir tesbih tutuyor. Yüzü kefen bezi gibi bembeyaz ve derisi şeffaf. Yeni doğduklarında içleri görünen o kertenkele yav-

*Yunanca'da imam-bayildiu "imam bayıldının", cacikio "cacığın" demek.
** **Hellas:** Yunanistan

rularını hatırlatıyor. Dışarıdan bakınca neredeyse iskeletini göreceksin. Anna:

"İyi günler, nine" diyor.

Ama yaşlı kadın cevap vermiyor.

Sokak kapısında beliren, birincisinden daha gençce bir başka kadın cevap veriyor:

"Size de iyi günler."

"Güzel eviniz var" diyor Anna, "Neredensiniz?"

Kadın:

"Güzeldir" diyor, "Biz Antalya'danız. İçeri buyrun."

Orta yaşlı, şöyle böyle ellisinde bir kadın içerden:

"İçeri geçin, geçin!" diye bağırıyor, "Siz nerdensiniz?"

"İstanbul'danım."

"İstanbul'dan mı? O-o-o!"

Hayranlık.

Evin arka bölümünden dikiş makinası sesi duyuluyordu.

"Parthena, dur biraz, gel de İstanbullu bir hanımefendi gör. Bize anlatacak çok şeyi vardır."

Boyunu almayan küçücük bir kapıdan sağlam yapılı çomar gibi bir kız girdi, sanki odayı kapladı.

"Git çabuk, Parthena, hanıma kahve pişir."

Dudakları kabuk bağlamaya başlamış olan Anna:

"Tek istediğim su" dedi.

"Su da, tatlı portakal da, kokona mu* ve kahve de. Hepsinden vereceğim sana. Ama neyin var. Seni iyi görmüyorum."

Anna gülümseyerek:

"Birşey değil" dedi, "Gebeyim."

Çok basit birşeymiş gibi söylemişti bunu ve kendi kulaklarına inanamadı. O ana kadar bunu kimselere açmamıştı. Annesine söylemeye fırsat bulamamıştı. Kocasına da. Bütün gün meşguldü Anna ve "yazıhane" kocasının geceyarılarına kadar oturan arkadaşlarıyla doluyordu.

Son günlerde arkadaşları evden ayaklarını kesmişlerdi, çünkü evin önünde devamlı **hafiye** duruyordu. Şimdi o da pek sık görünmüyor, sabah saatlerinde geliyordu. Anna sabırsızlanmaya başlamıştı. Ruhunun düğüm gibi sıkıldığını hissediyordu. Kendi sesini bir kere daha duymak için kadınlara:

---

* **Kokona mu:** Hanımefendiciğim.

"Gebeyim" dedi.

Hepsi birden sevinçle:

"Gebe mi?" diye bağırışıp ayağa kalktılar, "Yaşa sen, iyi doğumlar!" Ve çok yaşlı kadın hariç birer birer onu öpmek için yanma gittiler, "Çok yaşayasın sen, **koca**-yaya'nın* yaşına varasın, torunlarını ve torunlarının çocuklarını göresin!"

Anna: "Kaç yaşında koca-yaya?" diye sordu, "Niçin onu öyle çağırıyorsunuz?"

"Büyük ninemiz o, yüzü bitirdi" dedi Parthena, "Ben torununun çocuğuyum, bu annem, bu da ninem."

Demek ki Anna'nın karşısında dört nesil bulunuyordu. Kalkıp gitmek içinden gelmiyordu ve tam kalkmaya karar verdiğinde sokak kapısından bembeyaz bir Ankara kedisi girdi. Hepsi birden:

"Bizim **Pamuk**" diye bilgi verdiler. Anna kedinin başını okşayarak:

"Ah, Pamuk" dedi, "Ah, Pamuk, tıpkı Kalipso gibi. Ben doğmadan önce bir zamanlar ninemin evindeki kedisi Kalipso. Ben onu hiç görmedim, ama anlattılar ve sanki onu biliyormuşum gibi."

Sonunda Parthena'nın gidip Anna'larda çalışmasına karar verildi Ve herşeyde uyuşmaya varılınca Anna onlara evinin durumu hakkında bilgi verdi. Parthena'ya, kendisiyle değil, biraz kaprisli bir kadın olan annesiyle birlikte çalışacağını önceden söyledi. Kıyısından bucağından sözü hafiyeye de getirdi... Dikkatli olmasını söyledi.

"Niçin onu bizim evin önüne koydular, bilmiyorum."

Hepsi birlikte gülerek:

"Bilmiyor musun?" dediler, "Biz size söyleyelim. Kocanız solcu olacak. Aynı şeyi biz de çekiyoruz. Karşı komşumuzun oğlu yakalanmamak için saklanıyor. Yanımızdaki komşunun kocasını yakaladılar. Dağlar kara dayanır.** Gelin öpüşelim."

Prosfiğika'dan dönerken Anna sanki ayaklarında kanat çıkmış hissine kapıldı. Uçarak gidiyordu. Bu kadar yolu nasıl da almıştı! Ayağı evin eşiğine basınca zafer çığlığını attı:

"Gebeyim ben!"

Klio hanım mutfakta:

"Pa!" yaptı.

*** Yaya:** Nine ****Dağlar karadayanır:** "Acı patlıcanı kırağı çalmaz" gibisinden bir deyim.

Odasından bahçeye fırlayan kocası titreyerek:

"Ne?" dedi.

"Siz ister pa! ister ne? deyin, ben bu çocuğu yapacağım ve dünyanın en güzel çocuğu olacak."

IV

*P*arthena'yı bu eve sanki Allah yollamıştı. Herşeyden önce ev temizlikten pırıl pırıl oldu. Sonra, Anna bayağı rahatlayıp dinlendi ve sonunda hafiye de ortadan kayboldu.

Sabah saat onda eşi dostu ile kahvesini içmeye alışkın olan Klio hanım, can yoldaşı bulamayınca kapıya çıkıyor, yoldan geçen herhangi bir satıcıyı, bazen de karşı inşaatta çalışan ustayı çağırıyordu.

"Gelin de bir kahve için."

O saatte Anna evde bulunacak olsa hiç şaşmadan **kavga** başlıyordu.

"Gel, Anna, kahven soğuyor."

"Ama kahve istemiyorum, anne."

"Ne demek istemiyorum, pişirdim. Gel, soğuyor."

Yalnız damadına hiç kahve pişirmiyordu.

Parthena'nın geldiği ilk gün Klio hanım üç kahve pişirdi. Hafiyeyi çağırmamaya utandı. Adamın mutfağa girdiğini görünce Parthena dehşete düştü. Koşuyor, "Kusura bakmayın, kusura bakmayın" diyor ve sözde tabakları yerli yerine koymaya gidiyor. Büyük tabağı tutup yere atıyor. Aslan ürküp lavaboya sıçrıyor, o da bir bardak kırıyor.

"**Aman**, ne oluyor?"

"Ne olsun, görmüyor musunuz zararı? Herkes dışarı, temizleyeyim."

Hafiyeyi kolundan tutup bahçeye çıkarıyor.

"Yürü, dışardaki yerine. Dışarı dedim."

Klio hanım:

"Delirdin mi?" diye bağırıyor, "Sen **tımarhanelik** delisin. Adam sana ne yaptı, dışarı atıyorsun?"

Parthena onun kulağına gizlice:

---

* **Palikari:** Delikanlı.

"Hafiye bu" diyor.

"Neymiş. Hafiye mi. Canım, **güzelim palikari*** bu neden hafiye diyorsun ona? Belki komşu kızına âşıktır. Belki de **boş gezen**'in biridir, ne yapsın?"

Parthena ile Klio hanımın kavgasına ve hafiye işine hoş bir olay son veriyor. Klio hanım bir arkadaş edinmişti. Şans eseri edinmişti. Bir sabah karşıdaki komşu kadın Athina Avramidu bir limon ödünç almak için çıkagelmişti. Athina hanım, Kolindros'lardan zengin bir bankerin dulu idi. Kocası bu Avramidis ölürken bütün servetini, yaşadığı sürece karısına ayda on bin drahmi ödenmesi şartıyla Kolindroslular Derneği'ne bırakmıştı. Ayda ikibinini bile yemeyen Athina'ya ödenen on bin drahmi korkunç bir paraydı. Athina hanım Selanikli idi, ilkokul öğretmenliği yapmıştı. Rahmetli ona âşık olup da elinde bir buket çiçek "Evet mi?" diye sorunca o da merdivenin başından "Evvet" diye cevap vermişti.

Klio hanım ile Athina hanım sıkı dost oldular. Sabah saat onda birlikte kahve içiyorlardı, öğleden sonra dörtte yine öyle. Klio hanım İstanbul'dan, Athina hanım Selanik'ten konuşuyorlardı. Athina hanım rahmetliyle sevişirken ikisi bazen orada Lefkos Pirğos* yakınlarında bir kahvehaneye oturur, kahve söyler ve kirikiki satın alırlarmış. Klio hanım:

"Kirikiki de ne, Athina hanım?" diye soruyor.

"Pasatempo** ve kavrulmuş nohuta Selanik'te kirikiki derler."

Evet. Bir gün rahmetli masanın üstünden elini uzatıp onun nohutlarıyla kendi nohutlarını karıştırmış ve ona:

"Kirikikilerimizi birleştirmek ister misin?" demiş.

Athina da kabul etmiş.

Akşama Klio hanım bütün bu güzel şeyleri Anna'ya anlatıyor ve kahkahayı basıyorlar.

"Allah müstehakını versin nankörün, yumurtanın yarısını öğleyin, yarısını akşama yiyor. Aşçıdan bir porsiyon patatesli pirzola ısmarlıyor, öğleyin pirzolayı, akşama patatesleri yiyor. Ertesi gün, pirzolada artan kemiklerle dört erik kaynatıyor."

Athina hanımın acayipliklerinin sonu yoktu. Akşamları mutfaktaki kahkahaların da sonu yoktu. Kahkahanın girdiği yere ar-

---

* **Lefkos Pisğos:** Selanik'te meşhur "Beyaz Kule". ** **Pasatempo:** İtalyanca "vakit geçirmek"ten; çekirdek, fındık, fıstık gibi şeyler, çerez.

kasından da neşe girer.

Anna iş buldu. İstediği gibi, büyük bir yazıhanede sekiz bin drahmi aylıkla devamlı iş. Büyük bir petrol şirketinde. Öğrencilerden birinin babası şirkette iyi mevki sahibiydi. Allaha şükürler olsun. Ve Allaha şükürler olsun demek ninesinin dilinde: mutluluk bu değil mi, demekti.

V

Gerçekten ailenin yüzü güldü. Anna var gücüyle işine atıldı. Evde herkes mutluydu. Parthena'nın ücretine büyük zam yapıldı. Anna kocasının tepkisinden memnundu. Onunla gurur duyuyordu. Kocasına hâlâ âşıktı. Akşamları kapılarını kapattıktan sonra başını onun omuzuna yaslıyor ve bütün dünya onun oluyordu. Asla birşey sormuyordu. Kocasının parti üyesi olduğunu biliyordu. Partinin temelini atanlardan biri olduğunu biliyordu. Mücadeleci birinin, görünmeyen bir kahramanının karısı rolüne girmişti. Kocası serbestçe mücadele edebilsin diye ailenin bütün yükünü, bütün sorumluluğunu üstünde taşıyordu. Kocasının böylece daha çok mücadele edebileceğine, başarılarında kendisinin de payı bulunduğuna inanıyordu.

Başka işleri arasında kocası Almanya'da, Fransa'da ve Birleşik Devletler'deki pedagojik hareketleri izliyordu. **Internationale de L'Enseignement*** ve **Ekpedeftiki Diethni*** ile düzenli olarak yazışıyor ve onlardan gelen ziyaretçileri sık sık evinde ağırlıyordu.

Evlerinde misafir kaldığı sürece Anna annesi Klio hanımı paketleyip Patisia'daki yeğeni Efterpi'ye **misafirliğe** yolluyordu. Eline okkalı **harçlık** veriyor, bazen iyilikle, bazen kötülükle onu evden dışarı postalıyordu. Yoksa evi ayağa kaldırıyordu.

Almanya'dan gelenler daha çok **Wandervögel**, yani Göçmen Kuşlar adında bir harekettendiler. Genç entellektüeller ve sanatçılar sırtlarında heybe, ellerinde baston, bazen çalışarak bazen parazitlik yaparak neredeyse beş parasız dünya turu yapıyorlardı. Bunlardan biri Kurt Spingel idi.

O akşam onun avluya girdiğini görünce Anna'nın sabrı taştı ve içinden:

---

* Fransızcave Yunanca "Eğitim-Öğretim Enternasyonali".

"E, yeter artık!" diyerek onu kapı dışarı etmeye karar verdi.

Kocası o anda evde değildi. Annesi ise Athina hanıma gitmişti. Almanı mutfağa aldı, ona kahve pişirdi, ekmek peynir ve tereyağı çıkardı, karşısına oturup yarı Almanca yarı İngilizce konuşmaya başladı. Dış dünyada neler olup bittiğini sordu ona.

Kurt ona çok ilgi çekici şeyler anlattı. Alman Komünist Partisi'nin Rusya'daki Yeni Ekonomi Politikası yüzünden ve Lenin'in ölümünden sonra bir kriz geçirmekte olduğunu söyledi. Stalin de Komünist Partisi eski kahraman kadrosu hakkında çirkin dedikodular yapıyormuş ve Almanya genelinde onun, çevresindeki bürokratlar, Kulak'lar* ve YEP'nın yüksek kadrosu ile yeni bir parti kuracağı görüşü hakimmiş.

Sırası gelince Anna da ona Yunanistan'daki terörden, özellikle evde geçirdikleri zor anlardan konuştu. Kocasının takip edildiğini ve bu yüzden evde kalmadığını söyledi.

"Bir fikrim var" dedi ona, "Bu caddenin başında büyük bir sirk kuruldu. Bu sirkte Fransızlar, İngilizler, Almanlar var. Belki orada geçici bir iş bulabilirsin. Kuvvetli delikanlısın. Onların bir çift güçlü kola ihtiyaçları olabilir. Birlikte gidip bakalım mı?"

Kurt sevinçle yerinden fırladı:

"Gidelim" dedi.

Sirk'e vardıklarında Kurt Anna'ya karşı kahvehanede beklemesini, içeri yalnız gireceğini söyledi. Anna kahvehaneciğine oturdu, **lokum** söyledi, sigara da yaktı ve beklemeye başladı. Çok beklemedi. Az sonra Kurt yüzü sevinçten ışıl ışıl geri geldi. Ona:

"İş ve yatacak yer buldum" dedi, "Bir Alman Herr** Steinberg hastalandığında fok balığına bakmam için beni işe aldı."

"Fok balığı mı? Sen ne diyorsun, canım" diye bağırdı Anna, "Sen, yavrum, fok balıklarından ne anlarsın?"

"Nasıl anlamam. Geçen yıl yazın Grönland'a gittim, kıyılar fok balığı doluydu. Ne sevimli hayvanlar, hayal edemezsin. Bununla beraber serbestlik isteyen hayvanlar. Bu adam onu bir kutuya kapatmış. E, tabii, zavallıda iştah kalmamış. Hepsi bu. Ne yapacağımı biliyorum. Hemen işe başlamam lazım. Sana çok teşekkür ederim, sizi ve tabii Herr Profesörü ilk fırsatta görmeye geleceğim."

***Kulak:** Sovyet Devrimine karşı çıkan zengin Rus toprak ağası. ****Herr:** Bay

El sıkıştılar, Alman sirkin arkasından girdi ve Anna rahat bir nefes alarak evin yolunu tuttu.

Ertesi gün öğleden sonra Anna mutfaktaki işini yeni bitirmişti ki pencerede Kurt'un başını görüyor.

"Aman, Parthena, yandık! Nah, yine o."

Mutfağı düzene koymakla uğraşmakta olan Parthena kapıyı açtı ve içeri berbat bir **halde** Kurt giriyor. Yüzü, Anna'nın ninesinin deyimiyle Darius* gibi sapsarı. Titreyen sesiyle, ağlamaya hazır:

"Fok balığını kaybettim" diyor.

"Nasıl kaybettin? Gel otur. Parthena, çocuğa yiyecek birşey ver. Anlat."

"Dün sen gittikten sonra ilk işim fok balığına yiyecek hazırlamaktı. İmkânı yok, ağzına birşey almıyordu. Balıkları ezdim, süte buladım ve böylece bulamaç yaparak biberonla ağzına vermeye çalıştım. Bizimki yere uzanmış, ağzı sımsıkı, birşey kabul etmiyor. O zaman Herr Steinberg'e hayvanın biraz deniz kokusu almak istediğini, o zaman iştahının açılacağını söyledim. O da teorimi kabul etti ve erken erken, daha ortalık ağarırken bana bir kamyonet hazırladı. Bir **hamal**'ın yardımıyla fok balığını **kafesi** ile kamyonete yükledik ve sahilin yolunu tuttuk. Uzun lafın kısası, Atina'dan çıkarak denize inen büyük caddenin sonunda durduk. Yanımda uzun bir ip getirmiştim. Fok'u ipin ucuna bağlarken akla karayı seçtim. Öteki ucunu sıkıca belime doladım ve balığı zorla denize çektim. Suya girdim ve yüzmeye başladım. Ondan sonra bana güçlük çıkarmadı. Ben yüzüyorum, o da ardımdan yüzüyor. Ve nah, mucize oldu! Fok balığı birden canlandı ve hızlı hızlı yüzmeye başladı. Bana yetişti, beni geçti ve ipe bağlı olduğum için korkunç bir hızla beni derinlere sürüklemeye başladı. İmdat, imdat! diye bağırıyorum. Kıyıda duran şoförün elinden birşey gelmiyor. Açıkta birkaç balıkçı teknesi görüyorum. Kollarımı sallıyorum, bağırıyorum. Allahtan orada balıkçılar vardı yoksa beni bir daha göremeyecektin. İpi kesmeyi başardılar ve beni yarı boğulmuş halde denizden çıkardılar."

Kurt'un çorbası soğumuştu. Kurt ne yemek ne de içmek istiyor. Anna:

---

* **Darius:** Eski Pers krallarından biri.

"Ya fok balığı nereye gitti?"

"Fok balığı serbestliğe kavuştu. Çekti gitti. Kimbilir nereye? Belki yakınlarını ve arkadaşlarını bulmak için Grönland'a. Ben şimdi ne yaparım! Size Allahaısmarladık demeye geldim. En kısa zamanda gidiyorum. Elimdeki son parayla Selanik'e bilet aldım. Ondan sonra, bakalım. Ne yaparım, bilmiyorum. Korkuyorum. Herr Steinberg polise gitmiş olacak. Beni yakalayacaklar."

Anna ona çok acıdı. İçeri gitti, ona biraz para getirdi.

"Nah, al bunları. Seni memleketine götürmeye yeter."

Parthena'ya masadaki ekmek, peynir ve kaynatılmış eti paket yapmasını söyledi. Kurt Anna'yı kucakladı, yaşlı gözlerle öptü.

"Danke, danke sehr,* Herr Profesör'e de... Onu göremeyeceğim."

O anda **kendiako**** uykusundan uyanmış Klio hanım ekşi bir suratla mutfağa girdi:

"Pa!... Kale*** pa! Bu da kim? Canım, gebe kadın, utanmıyor musun?"

Klio hanıma kulak asan olmadı. Kurt kapıyı açtı ve gözden kayboldu.

VI

Anna kocasına Kurt meselesinden bahsetmedi. Adını bile anmadı. Zaten şimdi Kurt'u düşünecek halde değildi. Birkaç güne kadar doğum ayına girecekti. Yazıhaneden izin alacaktı. Bebek elbiselerinin, yatakların icabına bakmalıydı. Artık o Prokrustis**** karyolasında yatamazlardı. İki tane divan alırdı. Bir tanesini kocası için "yazıhane"ye koyardı. A, evet! Zamanı gelmişti artık! Ötekini de çocuğun beşiğiyle birlikte eski yatak odasına yerleştirirdi.

Karnındaki bebeği artık iyice hissediyordu. Başı nerde, ayakları nerde, biliyordu.

"Na burda, anne, na burda. Gel bak, nasıl tekmeliyor, burada, göbeğimin sağında, hissediyor musun?"

---

* **Danke, danke sehr:** "Teşekkür, çok teşekkür." (Alm.) ** **Kendiako:** Türkçe'de ikindi'nin Yunanca'daki şekli. ***Kale:** Canım! **** **Prokrustis:** Mitolojide Afrikalı bir haydut. Eline geçirdiği kimseleri demir bir yatağa yatırır, yatağa sığmayanların orasını burasını kesermiş.

Karnında bebeğin ayakları uçuşup duruyordu, çocuğu olduğundan beri göğsüne devamlı yerleşmiş olan sevinçle Anna'nın havalarda uçtuğu gibi. Evet, "çocuğu olduğundan beri", çünkü Anna "Sekiz aylık gebeyim" demiyordu, "Çocuğum sekiz aylık, dokuza girmesine az kaldı, ona bakmam gerek" diyordu.

"Bugün öğleden sonra, Parthena, diyorum ki anneme gidip pamuk fanilayı verelim. Jüpon yününü de ninene verelim. Bebek elbiselerini hazırlamak için bunları bekliyorlar."

Parthena'nın annesi Sofia ve ninesi Andiğoni idi. Anna ikisine de **Nene** diyordu, onlarsa Anna'yı adıyla çağırıyorlardı. Andiğoni, o ikindi vakti İkonostasi'den* çıkardığı küçük İkonayı** Anna'ya verince:

"Sen, Anna, sancıların tutunca ikonayı yorganın altına koy ve korkma" dedi, "Mucizelidir, Rusya'dan geldi."

Anna:

"Çok memnun oldum" dedi, "Size çok teşekkür ederim. Doğum yaparken onu yanımda tutacağım. Gözüm gibi koruyacağım onu ve kırk günü dolunca bebekle birlikte onu size geri getireceğim ki koca-yaya çocuğumu takdis etsin."

Ve sonra öpüşmeler, heyecanlar, gözyaşları. İkona bembeyaz bir peçeteye sarıldı ve Parthena onu eline aldı.

Eve vardıklarında kapının önünde Klio hanım ile Athina hanımı en iyi fistanları ve şapkalarıyla süslenmiş, sokağa çıkmaya hazır buldular. Anna:

"Güle güle, nereye böyle?" diyor.

"Gezmeye gidiyoruz. Athina hanım temiz hava almak istiyor, Kifisia'ya kadar bir volta atmak için beni de davet etti. " Klio hanım Anna'ya göz kırparak: "Masraflar ondan" diyor.

"E, bravo. İyi eğlenceler."

Gittiler. Anna ikonayı dikkatle Parthena'nın valizine sakladı.

"Onu burada saklı tut" dedi, "Benimki görüp de yine başlamasın, bolşevikleri bilirsin. Annem de görmesin, yoksa ona çıtlatır."

Evet, evet, bolşevikleri biliyordu Parthena. Bir yandan İsa gibi canlarını veriyorlar, öbür yandan din halkın afyonudur, diyorlardı.

Komünist Allah'a inanmıyordu, inansa da söylemeye uta-

---

* **İkonastasi:** Kutsal resimlerin konulduğu dolap, camekân vs. ** **İkona:** Hz. İsa, Meryem vb. tasvir eden kutsal resim.

nıyordu. İstavroz çıkarmaya, Sarakosti* orucunu tutmaya ve yortusunu kutlamaya utanıyordu. Kasabalı zihniyeti. Evlenmek için kiliseye gitmeye, çocuğunu vaftiz ettirmeye de utanıyordu, ama bunlardan kurtulamıyordu.

Çocuğu vaftiz ettiriyor, ama ona acayip isimler takıyordu. Pekçok çocuk Vladimirof adıyla vaftiz edilmişti. Dahası, bir zamanlar bir çocuğa Lenin adı verilmişti. Yannis Kordatos'un çocuğuna.

Vaftizler Zağora'da yapılmıştı. Kordatos'un çocuğuna Lenin adını verdiği duyulunca jandarmalar papazı yakalayıp sorguya başlamışlardı:

"Gel bakalım sen, utanmadım mı, papaz herif, hem çocuğu kilisede vaftiz eder, bir de ona Lenin adını verirsin?"

"Ama... Ben, oğlum, Eleni diye duydum, adını da Eleni koydum."

"Bre erkek çocuğu bu, Eleni olur mu?"

"Ama... Nerden bileyim? Kulaklarım iyi işitmiyor, oğlum, yaşlıyım ve duymuyorum!"

Anna bunu anlatınca Parthena kahkahayı bastı.

Aradan çok geçmeden avluda ayak sesleri duyuyorlar. Bakınca başlarında yana yatırılmış şapkalarıyla ter içinde, keyfi kaçmış Klio hanım ile Athina hanımı görüyorlar. Klio hanım:

"**Aman**, su!" diye bağırıyor.

"Ne oluyor?"

Mutfağa girip yarı baygın masaya oturuyorlar. Anna tekrar:

"Neyiniz var" diye soruyor. Klio hanım:

"Neyimiz mi var?" diyor.

Ve biletle Marusi'ye gitmek için nasıl Kaningos meydanından taksiye bindiklerini anlatmaya başlıyor.

Taksiye bir güzel binip sohbete başlamışlar. O taksiye bir güzel yerleşmişlermiş. Şoför mahalli ile arka bölme **cam** ile ayrılmış modellerdenmiş. Hava cereyanı yapmıyormuş, klaksonun yırtıcı sesini de, "Biletle!" diye bağırmaya devam eden şoförün sesini de duymuyormuşsun. Konuşmaya dalıp gitmişler. Klio hanım:

"Ne kadar zaman geçti, bilmiyorum" diyor, "İçimde bir ses tehlikede olduğumuzu söyledi. Athina hanıma: Nasıl oluyor da o kadar yol aldığımız halde dışarıda tek bir ağaç görünmüyor? diye

* **Sarakosti:** Kırk gün süren oruç.

soruyorum. Gerçekten de, diyor Athina hanım bana, hiç ağaç görmüyorum. Marusi'ye daha gelmedik mi? Penceden bakıyorum, büyük binalar görüyorum ve bizim taksi dar yollarda sağa, sola dönüp duruyor. Ne oluyor, canım. Neredeyiz?"

Akıllarına kötü şeyler geliyormuş. Şemsiyeleriyle cama vuruyorlar: "Dur, derhal dur!" Şoför onlara aldırmıyor, hızını arttırıyor, onlar bağırdıkça o daha çok gaza basıyor. Allahım! Cama vuruyorlar, kapıyı tekmeliyorlar, açmayı başarıyorlar. Klio hanım yere basmak için ayağını dışarı atınca bir jandarmanın kucağına düşüyor. Araba duruyor, dışarı çıkıyorlar.

Athina hanım şoförden davacı olmak istiyordu. Ondan önce jandarmanın onu yakalamasını beklemişti. Ne var ki bir yığın serseri tarafından sarıldıklarını ve kendilerine "kakavan" ve daha başka çirkin sözlerle bağırıp el hareketleri yaptıklarını görünce yürüyüp gitmişlerdi oradan. Şimdi An

"E, zararı yok" dedi, "En azından beş para ödemeden taksi gezintisi yapmış oldunuz."*

Athina hanım:

"O-ho-ho- ho! Doğru, doğru!" dedi.

Klio hanım: "Nankör kadın," diye düşündü, "Marusi'ye gitmediğimize sevindi.

VII

O yıl kış erken geldi ve tahminlere göre sert geçecekti. Bir pazar sabahı kocasının odasına giren Anna:

"Birtanem, soba alalım" dedi. Kocası masada oturmuş yazı yazıyordu. Dalgın dalgın karısına baktı:

"Ne dedin? Soba mı? Evet, doğru, öğleden sonra. Okuldan sonra Athina caddesine gidip soba bakarım."

"Senin vaktin yok. Sobayı ben hallederim. Şimdi senin aklın okulda."

Sonunda kocasının tayini çıkmıştı. Maraslio Pedagoji Akademisi Örnek Halk Fakültesi'ne, eski arkadaşı Maraslio Müdürü

*Burada, belediye otobüsüne ödenecek bilet parasına yolcu taşıyan taksiler kastediliyor.

Aleksadros Delmuzos'un yanında müdür tayin edildi. Bundan daha iyisi can sağlığıydı! Anna yine:

"Soba işini ben hallederim" dedi, "Athina hanımın kullanılmadan odasında duran emaye sobasını ne yapar yapar alırım. Sobanın odunlarını da Kira* Pağona'nın bitişik bahçedeki deposuna yığmanın da bir yolunu bulurum."

"Yaparsın, yaparsın ama bu arada üşüyorsun. Giyecek daha sıcak tutan bir ceketin yok mu?"

Karısını yanına çekti, kucakladı:

"Burada giyecek lazım, İskenderiye elbiseleriyle kışı geçiremezsin."

Anna şişkin göbeğinin elverdiği ölçüde kocasına sokuldu. Başını omuzuna koydu ve kulağına fısıldadı:

"Dikkatli ol, yalvarırım. Dikkatli ol."

Öteki ayağa fırladı:

"Ne dikkati? Ne demek istiyorsun?"

Anna korkuyla:

"Hiç" dedi, "İçimde büyük mutluluk duyuyorum ve onu kaybetmek istemiyorum."

Mutfaktan Klio hanımın sesi geldi:

"Anna, koş, koş!"

Anna bunu fırsat bildi ve bu tehlikeli konuşmaya son verdi.

Klio hanım neden bağırıyordu?

"Canım, görmüyor musun? Aslan'a bak, baksana üşümüş, **ocağın** içine girmek istiyor."

"Dışarı çıkar onu, yemeğe burnunu sokacak."

"Otur da onun sandalyesini ocağın yanına çekeyim."

Ve o günden sonra hayvanın sandalyesi orada kaldı.

Kasım başında kar yağmıştı. Paçavralar gibi gökyüzünden karlar düşüyordu. Her taraf bembeyazdı. O gün Anna kucağında bebek, klinikten çıktı.

"Guri, guri, gurlidiko to moro, sevimli bir oğlancık."**

Yatak odasında onu, Athina hanımdan satın almış oldukları emaye sobanın tatlı sıcaklığı bekliyordu ve sobanın karşısında Aslan yayılmış, yatıyordu.

Ama Anna bu sıcak odanın zevkini uzun zaman çı-

* **Kira:** Bayan, hanım. ** "Uğur, uğur, uğurlu bebek."

karamayacaktı. Bir ay içinde çocuğu Parthena'nın ellerine bırakıp yeniden işe başlamak zorunda kaldı. Çocuğa günde sabah, öğle ve akşam, üç kere meme vermesi kararlaştırıldı. Diğer iki öğünde Parthena ona yabancı mama veriyordu.

Yılbaşı arefesinde Anna Parthena ile beraber bebeği ve artık "öbür ev" dedikleri Parthena'nın evindekiler için satın almış olduğu hediyeleri aldı ve yeni yıllarını kutlamak için Prosfiğika'ya gitti. Kali Vradia'yı ailesiyle kutlamak için Parthena ailesinde kalacaktı. Dönüşte Anna, en güzellerini giyinmiş, süslenmiş, neşeli bir Klio hanımı evde onu beklerken buldu.

"Neyin var, anne? Misafir mi bekliyoruz?"

"Yok canım, ikimiz başbaşayız. Seninki giyindi, süslendi, kokular süründü, tam bir damat ve gitti. Geç geleceğini söyledi, çünkü çok işi varmış. Hep işi olur zaten."

"E, evet, işleri var. Lafı nereye getirmek istiyorsun?"

"Nereye, bilmiyorum, ama sana birşey söyleyeyim. Kendine gel yavrum, çünkü gözlerin kör."

Anna cevap vermedi. Emzirmek ve yatırmak için bebeği yatak odasına götürdü.

İkisi masaya oturunca Anna'nın aklı İskenderiye'ye, İbrahimiye'deki villaya gitti. Bir özlem, tatlı bir üzüntü, geçip gitmiş güzel birşey için melankoli duydu. Dedesinin sekiz köşeli duvar saatini hatırladı.

"Sahi, anne, dedemin saati nerde? Niçin onu sandığında kilitli tutuyorsun?"

"Nah, saatçiye gidip temizlenmesi lazım. İyi çalışmıyor. İçinde çok toz birikmiş olacak."

"Çıkar onu, ben hallederim."

"Nerden de aklına geldi? Ağzımdan aldın. Ben de şimdi onu düşünüyordum."

Anna sustu, Klio sustu, birbirleriyle bakışıyorlardı... "Keçi bacaklı"... Ama ağızlarından çıkmadı bu.

"Bre Anna, hayvanın sandalyesini buraya yakına getirmez misin?"

Anna neşeyle ayağa fırladı, üzerinde yatan Aslan'la birlikte sandalyeyi kaptı ve masaya götürdü. Şimdi masanın etrafında üç kişi olmuşlardı.

Anna, tıpkı ninesi Loksandra gibi kaybolmuş cennetler için

uzun zaman gözyaşı dökmezdi. Masayı İstanbul **tertibi** süslemişti. Mutfağı da balonlarla ve çeşitli dallarla süslemişti.

"Gelecek yıl, anne, oğlumuzu da Aslan'ın sandalyesi yanına oturturuz. Buna ne dersin?" dedi ve yüzü aydınlandı, "Az şey mi bu. Allaha şükret. Ya adını ne koyalım?"

"Sahi, çocuğa ne isim vereceğiz?"

"Ben ona Yannis adını koyalım diyorum. Basit isim ve herkes, hatta yabancılar için bile söylemesi kolay. Çin çin!" dedi ve kadehini kaldırdı, "Çocuğun sağlığına, biraz daha likör koy."

Klio hanım:

"Onunla doyma sakın?" dedi ve yemeği getirmek için yerinden kalktı. Hindiyi evdeki tabiriyle hırtı-mırtı ile, yani şu veya bu kanatlının yüreği ve ciğeriyle karışık pişirmişti. Sonra masaya meyveler geldi, akşamın gerektirdiği her çeşit meyve.

Ve Klio hanım pideyi kesti.

VIII

*B*ebeğin vaftizi Mart içinde yapıldı. Vaftiz babalığını Delmuzos üzerine aldı.

Bezlerini değiştirirken Anna bebeğe:

"Bre, bre, vaftiz babası da var!" diyordu, "Bana bak, yaramaz ağlayıp da bizi **mi rezilepse**."*

Hazırlıklar yapıldı, ev süslendi, suyu ısıtmak için gaz ocağı bütün gücüyle yanıyordu, çünkü o devirde vaftizler evde yapılırdı --ki doğru olan da budur -- kilisede değil. Kilisede zavallı bebek, o kargaşalık içinde çıplacık, hayatının ilk ruhsal yarasını alıyor.

Yakın dostlar ve komşular toplandılar, vaftiz babası da karısı ve çocuklarıyla geldi, herşey tamam. Leğenle papaz da geldi, vaftiz başladı. Saat tam on bir idi.

Papaz bebeği başaşağı suya daldırıyor, bebeğin ayakları havada tepiniyor ve suyun altında bakıp gülüyor. Papaz:

"Allahım, bu kulunu..."

Delmuzos:

---

* **Mi rezilepse:** Rezil etme!

"Yannis" diyor.

"Yoannis adıyla vaftiz..."

Delmuzos:

"Yannis," diyerek papazın sözünü kesiyor. Papaz yine:

"Yoannis "diyor. Delmuzos kızgınlıkla:

"Yannis!" diye bağırıyor.

Delmuzos'un karısı araya giriyor, işi düzeltiyor ve papaz yarı Yannis yarı Yoannis bir isim fısıldayarak vaftizi bitiriyor.

Öteki odadan Anna'nın:

"Uf!" sesi duyuluyor, "Uf! Bırak, anne kolumu çekip durma. Ne istiyorsun, be Allahın kulu. Gördün mü kolumun yenini ne yaptın?"

Ve Klio hanım:

"Canım, ne zamandan beri, Anna içeri, onların yanına git, dikkat et de çocuğun adını Troçki koymasınlar, diyorum."

Anna:

"A, mesele o muydu?" diyor ve kahkahayı basıyor, "Demek, Enternasyonal Troçkist Muhalefet'e karşısın?"

"Neye karşı?"

"Troçki'ye karşı. Kordatos'un Lenin'ine hiç itirazın yok, bakıyorum. Anlattığımda gülmüştün."

"Neden gülmeyecekmişim? Çocuğun adını Lenin koymadılar ki, papaz Eleni dedi."

İçeriden sesler duyuldu. Herkes:

"Annesi, annesi" diyerek Anna'yı arıyordu.

Vaftizden sonra anne, elini öpmek ve çocuğu kucağına almak üzere vaftiz babasının önünde diz çöker.

Ama o davetlileri ite kaka içeri koştu, ama yetişemedi. Delmuzos'u kucağında bebek, şaşkın bir halde odanın ortasında dikilmiş, Parthena'yı onun önünde diz çökmüş elini öperken buldu.

Delmuzos'un arkasında Roza'nın kıkır kıkır güldüğü duyuldu ve sonra bu gülüş herkese bulaştı. Çok geçmeden davetliler memnun ve ellerinde bonbon şekerleri, yavaş yavaş dağılmaya başladılar.

Klio hanım makarna kaynatmak için mutfağa gitmişti. O gün makarnalı rosto yapmıştı canı çıkasıca. Canı çıkasıcaydı, çünkü rostoya biberiye giriyordu ve Anna'nın kocası biberiye yemiyordu. Ne zaman rosto pişirse evde büyük **kavga** oluyordu.

"E, madem ki yemediğini biliyorsun. O zaman içine biberiye katma, be Allahın hıristiyan kulu!"

"Biberiyesiz rosto olur mu. canım?"

"Neden olmasın? Eti her zamanki gibi biberiyesiz pişir, adını da rosto yerine mosto koy!"

"Suç sende değil bende, oturmuş seninle konuşuyorum!"

Klio hanımın mantığını sorgulama.

Makarna kaynayana kadar ev silinip süpürüldü. Klio hanım:

"Buyrun yemeğe!" diye bağırıyor.

"Gel, bir tanem, gidelim, çocuk uyuyor."

"Bırak beni, Anna, bırak beni. Nasıl oldu da kendimi böyle bağladım. Zaman zaman kafamı duvarlara vurmak geliyor içimden. Yunanistan'a gelirken ne umdum, ne buldum! Papazlarla, vaftizlerle, çocuklarla, kaynanalarla işim ne benim!"

"Bir tanem, beni karın olarak kabul ettiğinde kaynanan vardı ve çocuğa gelince, biliyorsun, onu tek başıma yapmadım. Sen benden büyüksün ve tecrübelisin. Ona göre kararını ver."

"Kararımı mı? Ama sen Hamini'nin çocuk yapacağı aklımın ucundan geçmemişti!"

Anna anladı ki annesinin olduğu kadar kocasının da mantığı sorgulanmamalı. Son zamanlarda Anna çok şeyi anlamaya başlamıştı.

Mutfağa gittiler, masaya oturdular ve tabii olduğu üzere, rosto servisi yapılır yapılmaz kavga başladı.

Kocası çatalını tabağın içine fırlattı, masa örtüsü kıpkırmızı salça lekeleriyle doldu. Kaynanasına küfrederek yumruklarını masaya vurdu ve gitmek üzere ayağa kalktı. Ayakları Aslan'a takıldı, bir tekmede hayvanı duvara yapıştırdı.

Allahtan korkmayandan kork. Aslan'ı korumak için Klio hanım yerinden fırladı, az kalsın ikisi kapışıyorlardı. Kocası odasına çekilmek için avluya çıkınca Anna arkasından:

"Çocuk için güzel çevre!" diye bağırdı.

Avlunun öbür ucunda Parthena titreyip duruyordu.

"Gel, Parthena, içeri yemeğe! Gel, yavrum hepimiz oturup yiyelim."

Daha sonra, yatmadan önce Anna iyi geceler dilemek ve barışmak için kocasının kapısını açmak isteyince kapıyı kilitli buldu.

Evlerinin üzerine çöken ilk kara buluttu bu.

IX

*E*vlerinin üstüne çöken o kara bulut zamanla dağıldı. Kocasının yatak odası da kilitli kalmadı, ama evin gölgesi hâlâ "ağırdı"

Şimdi, bu sözü söylemekle Anna'nın annesi ne demek istiyordu. Parthena evlerine gelince Klio hanım:

"İyi kız, gölgesi hafif" demişti.

Halbuki kocası için:

"Kötü adam demiyorum, ama gölgesi ağır, bre yavrum" demişti.

Nereden bilsindi insan böyle şeyleri.

"Uf!" Anna ayağa fırladı, su içmeye mutfağa gitti. Evde yalnızdı. Annesi Athina hanımda, Parthena bebekle Alsos'a gezmeye. Kocası çoğu zaman olduğu gibi ortalıkta yok. Güneş batıya yaklaşıyordu. Güneşin batışı Anna'yı efkârlandırıyordu.

"Uf!' Aslan'ın sandalyesine eğildi, onu kucağına aldı, "Söyle bana, Aslan, İbrahimiye'yi hatırlıyor musun? Bahçemizi hatırlıyor musun? Ya Halil'i, Azize'yi? Hatırlıyor musun, evimizi kilitledik ve anahtarı Halil'e verdik. Neden yaptık bu işleri?"

Ama Aslan nerden bilsin. Halt ettilerdi. Şimdi, Maraslio kapandığına ve kocası yine işsiz kaldığına göre ne olacaktı? Şimdi bütün bu tatsızlıklar başladığına göre?

Makedonya'nın özerkliğine yeşil ışık yakan KKE'ye* basının savaş ilân etmesiyle kötülük başlamıştı.

"Moskova'nın ajanları Selanik'i Bulgarlara vermek istiyorlar!"

"Bulgar komünistleri, defolun!"

İlk hücum borusunu Embros'un** sütunlarında Kulumvakis çaldı ve ondan sonra "Gayya kuyusunun ağzı açılmış ve dumanlar ortalığı kaplamaya" başlamıştı ve bir pislik, bir koku ve budalalık.

"Kıllı komünistler gençlerimizi bozuyorlar."

Ve Delmuzos'un Volos okuluna övgüsü başlıyor. Şimdi yine, Yordanidis'in*** Kıbrıs öğretmen okulunda öğrencileriyle birlikte, başında Petrondas olmak üzere ilk solcu öğretmenler merkezi O Pirsos'u**** kurmakla gösterdiği tepkiyi hatırladılar. Kulumvakis kı-

* **KKE:** Komunistiko Komma Ellados, Yunanistan Komünist Partisi.
** **Embros(İleri):** Bir gazete. *** Yazarın kocası. **** **O Pirsos:** Meşale.

yameti kopanyor ve Yordanidis'in Mısır'da Zagarik halk okulunda uygulamış olduğu yeni eğitim metoduna karşı köpürüyor. Yordanidis'e kıllı, Allahsız, ikonoklast, ahlaksız ve bolşevik isimlerini takan Metropolit* Leondopolis'in sözlerini tekrarlıyor. Aynı zamanda, Marksist görüşlü ailelerin çocuklarına Yunan ayaklanması tarihini okutan Roza İmrioti'ye de hakaret yağmuru başlıyor.

Anna mihanikî, Aslan'ı okşuyor ve gözleri yaşarıyor.

"İyi ki burada en azından yabancı bir şirkette isteniyorum" diye düşünüyor, "Çünkü şimdi başımızda diktatör Pangalos varken, haydi, bizimki iş bulsun, bakalım. Ne işinden bahsediyorum ben de. Bizi içeri atmasınlar da."

Pangalos iktidarı zorla ele geçirir geçirmez Papanastasiu ile Kafandaris'i yakalattı. Yüzlerce komünist hapishanelere atıldı ve Komünist Partisi'nin en başta gelen üyeleri "vatan haini" suçlamasıyla mahkeme edilip **tüfek** önüne dizildiler.

Bütün bunlar arasında Anna elinde yemek **tencere**leri bir de hapishanelere koşuyor. Zavallı Maksimos ve bir sürü dostları Singros'un Harokopos hapishanelerinde bulunuyorlar.

Birden Aslan kulaklarını dikti, Anna'nın kucağında ayağa kalktı ve bir sıçrayışta kapıya vardı. Anna:

"Parthena dönmüş olacak" diye düşündü ve çocuğun banyo suyunu ısıtmak için acele ocağa koydu.

Çocuk uyudu. Üç kadın, pancurlar açık, karanlıkta oturuyor ve biri geçer mi diye akılları ıssız yolda, bakıyorlardı. Na, işte! Camın arkasında bir soluk yüz.

"Açın, benim, Kordatos."

"Şşş... Yavaş. Mutfağın lâmbasını söndür, Parthena."

Demek, evlerinin yanında saklanıyor. Karısı gelince ona evi sattırmaları için ellerinden geleni yapmalarını rica ediyor. Mahrumiyet çekmemesi için. O ise işler düzelince para kazanacak!

Ve önde gelen bir parti üyesi nasıl para kazanabilir. O devirde parti üyelerinin hiçbir yerden gelirleri yoktu. Ellerinde ne var ne yok satıyor, mahvoluyorlar ya da karıları, çocukları ve dostları onları besliyorlardı.

Çaresizlik. Daha ne kadar sürecekti bu?

* **Metropolit:** Ortodoks hıristiyanların patrikten sonra gelen dinî lideri.

Onlar kendilerine bunu sorarken avluda birden ayak sesleri işitildi. Parthena'nın annesi koşarak içeri girdi ve bağırdı:

"Duydunuz mu? Pangalos devrildi."

Yandaki bir pencere açılıyor, karşıda bir tane açılıyor.

"Pangalos devrilmiş!"

"Ne? Nasıl?"

Millet sokaklara akıyor.

X

*B*ir yıl sonunda Pangalos geldiği gibi öyle birden gidivermişti. Onu Kondilos devirmişti.

Anna büyük heyecan içindeydi. Allaha şükürler olsun. Çocuklar birer birer hapishaneden çıkıyorlar. Millet serbestçe görüşüp konuşuyor.

"Ne oluyor? Neler öğreniyorsunuz? Gazeteler ne diyor? Pangalos'u yakalamışlar. Onu İtzedin'e yollayacaklarmış."

"Yollayacaklar da ne olacak? Birkaç yıl hapis yatacak, sonra bırakacaklar. Karga karganın gözünü oymaz."

Pangalos için darağacı kurulmasını bekleyen Anna ümitsizce:

"Ya onun suç ortakları?" diye sordu.

"Onun suç ortakları şimdilik gizlendiler. Ama orduda, kilit noktalarında olanları yerlerindeler. Bir yıl önce Pangalos'u, şimdi ise Kondilos'u getirenler onlar. Canları istedi mi yarın onun da başını yerler."

"Mesele ne? Durun, bunu anlamadım. Pangalos'u getirenler onu alaşağı edip yerine Kondilos'u koydular ve bir zaman Kondilos'u alaşağı edip kimi getirecekler? Durun..."

"Şimdi kulaktan kulağa fısıldandığına göre Plastiras Fransa'dan dönmüş ve Pangalos'u tutan subayların ordudan uzaklaştırılmasında ısrar ediyormuş. Halbuki Kondilos korktuğu için onları yerinde tutuyor."

"E, iyi işte. Bu işin iyi bir yanı var, huzura kavuştuk."

Sen misin bunu söyleyen! Çok geçmeden Atina'nın altı üstüne geldi. Bütün gece **tüfek** sesleri.

"Nerde?"

"Evanğelismos'a doğru."

Anna:

"Gidiyorum" diyerek ayağa fırlıyor, "**Seyrana** çıkıyorum. Parthena, aklın çocukta olsun."

Parthena onu kolundan yakalıyor.

"Nereye gidiyorsun? Delirdin mi? Üstelik gebesin!"

Anna bunu yalnız Parthena'ya söylemişti, ötekilerin daha birşeyden haberi yoktu.

"Seyrana çıkacağım, bırak beni. Bre, ben bütün Ekim İhtilâlini **seyir** ettim, şimdi bu **Karagöz**'oyunundan mı korkacağım? Parthena, bırak beni" dedi ve fırlayıp sokak kapısından çıktı.

Koşarak Mavromihalis caddesini tuttu. Sokaklar insan kaynıyor. Akademi'ye varıyor, Kütüphane'nin bahçesine dalıyor. Bahçe insan dolu.

"Ne oluyor, bre çocuklar?"

Neymiş, askerler Demokratik Taburlar'ı sarmıştı ve Zervas "zırhlısını" harekete geçiremeden esir edilmişti. Bazı gazeteciler "Dertilis* de yakalandı" diyorlardı.

Az sonra Anna Sindağma'ya** doğru gitmeye karar veriyor. Ayaklar altında kalıyor; millet ne olduğunu anlamadan öteye beriye koşuşup duruyor. Pek fazla ilerleyemiyor da. Göz Hastalıkları Hastanesi'nin duvarına sıkışmış durumda.

Oradan buradan sesler duyuluyor:

"Koalisyon! Yaşasın Plastiras!"***

Millet kraliyet ahırlarının tahtalarını söküyor ve havaya dikip ellerinde taşıyorlar, nerede bir jandarma görseler pat! kafasına. Yine bir kısmı Dertilis'in "zırhlı"sına tırmanmış, merkezî caddelerde dolaştırıyor ve gürültü koparıyordu. Askerler koşarak Üniversite'de barikat kuruyor, sipere yatıp ateşe başlıyorlar. Anna:

"Sıvışmanın zamanı" diye düşünüyor.

Üniversite'den Akademi'ye, oradan Mahromihalis'e kaydı.

İntiba ve düşüncelerle dolu bir halde yolu çıkarken bir an için gözü, yanında beline sarıldığı ufak tefek bir sarışınla ilerdeki köşeyi dönüp bir ara sokağa giren kocasına takıldı. Anna nefesi kesilmiş, birden durdu ve sonra adımlarını hızlandırarak sağa sola bakmadan o **sokak**tan ve öyle, aynı hızla koşarak eve vardı.

***Dertilis:** Dertli. Bir isim. ****Sindağma:** Anayasa. Atina'daki bir meydanın adı. *****Koalisyon'dan KKE'de dahil bütün partilerin hükümette yeralması kastediliyor.

Avlularına girdiğinde içeriden annesinin:

"Çalışkan koca yine haber yollamış, akşama beklemeyin diyor, işleri varmış. Kızımın gözü körmüş kör" diyen sesini duydu. Parthena:

"Siz karışmayın nine" diyordu, "Bırakın karı kocayı, iyi olsunlar!"

Klio hanım Anna'yı birden karşısında görünce:

"A! Geldin mi? Allaha şükürler olsun" dedi, "Kahve ister misin? Limonata vereyim, istersen."

Anna candan:

"Limonata" dedi ve odasına girdi.

Parthena limonatayla gelince Anna ona:

"Sen biliyor muydun?" diye sordu. Parthena:

"Biliyordum" dedi ve onun yanına gitti, elini uzatıp saçlarını okşadı, "Sakın ha, üzülmeyesin. Kimseye ihtiyacın yok. Çocuğun doğdu, o adamı bırak. Elini sallasan ellisi."

XI

Çok acı çektiğini söyleyebilir miydi? Hayır, bunu söyleyemezdi. Ölmüş birşey için hayal kırıklığı ve hafif bir üzüntü duyuyordu. Çoktan ölmüş birşey için. Ama gerçekten hissettiği bir şey varsa o da içinden havalara uçmak geldiğiydi. Hayatın, serbest kalmanın verdiği bir duyguydu bu.

"Nah, ben. Ben, Anna, hürüm. Ve şimdi ne yaparım? Biri karnımda, öbürü elimde bu çocukları ne yaparım? Ne yapacağız? dünyalar bizim. İlk işimiz bu gölgesi ağır evden çıkmak. Şimdi aylığım on bine yaklaşıyor. Korkacağım hiçbir şey yok. Zamanla deniz kıyısında bir ev kuracağım. İbrahimiye'deki gibi bir villacık. Nasıl kuracağım? Bilmiyorum. Neler olacağını insan asla bilemez. Belki zengin dayılarımdan biri ölür ve bana miras bırakır. Belki lotaryadan para vurur."

"Parthena, lotarya almayı unutmayalım."

Parthena ona acayip acayip baktı. Ne olmuştu buna durup dururken, o kadar neşeli.

"Parthena, gel öp beni, bu evden çıkıyoruz. Gölgesi hafif bir eve gideceğiz. Ve dedemin saatini **sandukt**an çıkarıp duvara asa-

cağız. **Time is, Time was, Time is not**. Bunun ne anlama geldiğini bana açıklayacak biri olsaydı!"

Ertesi gün öğleyin kocası gülümseyen bir yüzle masaya oturdu ve müjdeyi verdi. İş bulmuştu. Eleftherudakis'in Ansiklopedisi'nde. Metropolis caddesi no. 38'e gitmişti. Burada Yunan entellektüellerinin kaymağı toplanmıştı. Pangalos'un diktatörlüğünde işsiz kalmış zulüm görmüş herkes: Varnalis, Ğlinos, Yordanidis, Poriotis, Kartheos, Kordatos ve başkaları, daha başkaları.

Bravo, Eleftherudaki! Metropolis caddesindeki evinin kapılarını ardına kadar açmış ve bu değerli insanlar çılgın kuşlar gibi oraya koşmuşlardı.

Anna kocasına gülümsedi. Daha ona hiçbir şey belli etmemişti.

"Ah! Ne kadar sevindim!" dedi.

O gün Klio hanımın iyiliği üstündeydi. İçine mi doğdu, dersin.

Yemekte tavuk vardı. Kocasının sevdiği butu kesip ona verdi. Ve bolca patates.

"Biramız da var" dedi, "Evvelki gün bu biraları Maksimos getirdi, bunlar kaldı."

Yemekten sonra Anna onunla yatak odasına gitti. İçeri girdiler, Anna kapıyı kapattı. Kendi yatak odasının kapısını da kapattı. Ve ona dedi ki:

"Biliyorum. Ve şimdi benim bildiğimi bildiğine göre gel, iki iyi arkadaş gibi problemlerimizi nasıl çözeceğimize karar verelim."

"Anna..."

"İyi, iyi, bırak onu şimdi. Suç değil, suç sana yapışmış olan bende. Beni uyarmıştın. Şimdi olan oldu."

"Senin hayatını mahvettim..."

"Hiçbir şey mahvetmedin. Sonradan görme İskenderiyeli bir zenginle evlenseydim, sanki daha mı mutlu olacaktım? Sen, başka hiçbir şey olmasa bile, bana iki sağlıklı çocuk hediye ettin."

"Daha iki olmadı, şimdilik bir."

Anna dilini ısırdı. Dili sürçmüştü. Kızardı.

"Bir demek istedim, ötekisi yolda."

Kocası Anna'ya eski takma adıyla:

"Hamini!" diye bağırdı, "Bunu ne zaman yaptın?"

Haydi buyur. Suç yine kendisinde.

"Ama çocuğu ben tek başıma yapmıyorum ki? Kendine gel!"

Biri dışarıdan kapıyı çaldı.

"Gir! Kim o?"

Ev sahibi kadındı, kira için gelmişti.

O gece kocası evde kaldı. Uyumadan önce Anna münakaşayı bitirmek için onun odasına gitti.

Adamın oda bulup evden taşınmasına karar verdiler. Maaşının yarısını karısına vermek istiyordu, ama Anna kabul etmedi:

"Senin şimdi daha çok masrafın olacak. Maaşının hepsi senin olsun, benim ihtiyacım yok. Para lâzım olursa gelir senden isterim."

Anna yatmaya giderken kapıyı arkasından çekip kapattı.

XII

*Z*aman geçiyor ve feleğin çemberi dönüyor.

Kasım'da seçimler yapıldı. Eski demokratlar az bir çoğunluk gösterdiler. Aralık'ta başbakan Zaimi ile koalisyon. Mecliste Komünist Partisi'nin on milletvekili var ve grubu ortaya çıkışıyla sansasyon yaratan Maksimos temsil ediyor. Konuşmaları çığır açıyor.

Artık Maksimos eve pek sık gelmiyor, vakti yok. Tabii, son zamanlarda herkes dağılıp gitti. Partide de herkes dağılıyor zaten. Parti, bütünlüğünü korumak için bin parça olmuştu. Stalin'in isteğine karşı koyanlar sırasıyla saf dışı bırakılıyor. Birinciler ve en iyileri Pandelis Puliopulos ve Giatsopulos saf dışı edilmişlerdi bile.

Anna, Kurt'un ona, eski kadroyü karalamak için yapılan dedikodu ve iftiralarla ilgili anlattıklarını hatırladı.

Saf dışı bırakılan kim varsa alnına bir damga yiyor. Biri Liquiderist, öbürü franctionist, yine bir başkası kaşarlı Marksist ve hepsi birden Troçkist. Stalin'in arzularına boyun eğmedikleri için Enternasyonal Troçkist Muhalefete mensuplar. Kötülük orada da bitmiyor, senin onlarla selâmı kesmen, koleraya tutulmuşlarmış gibi onlardan kaçman gerekiyor.

Dün Kordatos senin yanına yaklaştı mı? Dikkat et. Troçkist'tir o. Ve ona hafiye ve Intelligence Service ajanı diyenler de az değildi.

Kocasının gitmesiyle evde Klio hanım ile çıkan anlaşmazlıklar ve kavgalar kesildi. Evin gölgesi hafifleşti. Artakalan üç beş dost ara

sıra akşamları toplanarak mutfakta oturuyorlar. Bazen geç vakit bunların arasına Maksimos'un da katıldığı oluyor. Her zaman gülerekten geliyor, şakacı. Klio hanım çabucak sarımsak sosu çıkarıyor.

"Gel, Parthena, sen patlıcanları hazırla ve kızart."

"Sağlığına Klio hanım!"

"Sağlığınıza, sağlığınıza."

Hayde, barba-Yanni hergele
Vale fotya sto nargile...*

Hayır, Klio hanım kendi çağının şarkılarını tercih ediyor:

İs tas thermas angalas tis,
aromata methion,
thnitos eğo trisolvion
angelon ezon bion. **

Maksimos'un sesi güzeldi ve Klio ona eşlik ediyor.

Şimdi çocuk artık iki yaşında. Parthena'nın kucağında oturuyor, gidip uyumak istemiyor. Annesinin kollarına sığmıyor artık. Anna'nın doğum yapacağı ay yaklaşıyor. Karnı **davul** gibi. İkiz yapacak, bilesin.

"Üçüz de yapsam farketmez. Onları Parthena büyütür. Büyütmez misin, Parthena? Zaten evimiz deniz kıyısında bahçeli ve etrafı açık olacak."

"Nasıl yapacaksın evi, mori? **Paran** var mı?"

"Bilmem. Bir gün bize de birşeyler olabilir. İyimser ol yeter ki. Talih yüzü gülenin kapısını çalarmış ve şimdi bizim de yüzümüz gülüyor."

---

* Haydi Yannis Dayı, hergele/Ateş koy nargileye.

** Çeviri çok zor. Bu şarkı sözleri erkeğin ağzından aşağı yukarı şu anlamdadır: Onun sıcak kollarında/Güzel kokusundan sarhoş oldum/Ben, bu fâni, meleklerden daha mutlu yaşadım.

XIII

Anna yazı masasındaki telefona uzandı.

"Alo. Alo. Söyleyin... Ne? Sen misin, birtanem? Sabah sabah ne oldu sana? Ben iyiyim. Yalnız çok işim var. Bırakıyorum. İzinim yarın başlıyor."

"Anna, sana çarpıcı birşey söylemek istiyorum, ama heyecanlanırsın diye korkuyorum. Durumun malûm, belki gelip seni görsem daha iyi olur."

"Görebilirsin. Akşam eve gel. Hem erken gel ki uyumadan Yannis'i de gör. Ama, neydi o söylemek istediğin çarpıcı şey? Bırak şimdi, gel, söyle, dinliyorum... Ne dedin? Kitap mı? Hangi kitap?"

Anna'ya ne söylüyordu? Bir zamanlar yazmış olduğu kitap kabul edilmişti. Ha, evet, evet, şimdi hatırlıyordu. Kocası iki yıl önce, Yannis'in doğumunu beklerken bir ders kitabı yazmıştı. İlkokul ikinci sınıf için okuma kitabı. Onaylatmak için bakanlığa sunduğu kitap, iyi olmasına rağmen kabul edilmemişti. Daha sonraları yine yollandı, yine reddedildi. Bu defa kitabı, kimseye söylemeden yabancı bir isimle, ona yardım etmek isteyen bir meslektaşının adını kullanarak onaylatmaya sunmuş ve kitap kabul edilmişti.

"E, bu ne demek?"

"Ne demek mi? Yılda yüz yirmi bin drahmilik gelir demek. Ve kitabın beş yıl boyunca okutulmasına karar verildi."

"E, bırak şimdi! Yalan söylüyorsun! Ve ev yaptırmamız için bu parayı bize vermek istiyorsun, öyle mi?"

Ve gerçekten veriyordu. İnanılacak şey değil. Yine de...

Yine de Anna'nın beklemekte olduğu mucize yerine gelmişti.

Öğleyin bağırarak eve girdi:

"Anne, Parthena, mucize oldu. Talih yüzü gülenin kapısını çaldı. Ev yaptıracağız ve nerede olduğunu öğrenmek isterseniz, söyleyeyim: Saronikos kıyılarının en güzel yerinde. Elliniko'da."

Yemekten sonra yatağa uzanamadı. İçinde huzursuzluk hissediyordu. Şimdi Parthena'nın odası olan yazıhanenin koltuğuna serildi ve gözlerini yumdu. Sakinleşmeye, düşüncelerini bir düzene koymaya çalıştı.

Gördünüz mü? Kocasında insanlık vardı. Gerçekten insanlık vardı. Bunu biliyordu. Başka şeyler hiç sayılırdı. Ufak tefek şeyler, insanlık zaafları. Siz bunlara posa deyin, terslik deyin, ne isterseniz onu deyin.

Ah, Allahım, orada koltukta uyukluyor, sonra haydi yine gözlerini açıyor ve aklı haydi yine Elliniko'ya gidiyordu.

Tekrar uykuya dalmak üzereyken birden bıçak gibi bir sancı hissetti.

"Oh!..."

Ve sonra ayağa kalkıp yürümesi gerektiğini hissediyor, çünkü ayağı tutulmuştu. Neler çekiyordu şu ayaklarından! Kalçasından aşağısı ikide bir uyuşuyor, huzuru kalmıyordu.

Ve arkasından bıçak gibi bir sancı daha ve sonra titreme. Sıkışmış gibi geldi ona.

"Bre, ne oluyor bana?" Dikilip oturdu, "Galiba doğuracağım. Parthena!"

Ve az sonra daha yüksek sesle:

"Parthena!"

Parthena koşarak odaya girdi.

"Parthena, nine nerede?"

"Odasında uyuyor."

"Ya çocuk?"

"Benim yanımda, odada. Atı ile oynuyor."

"Parthena, nineyi uyandır, sen de giyin ve taksi çağırmaya git. Sanırım, zamanı geldi."

"Ne? Sancılar başladı mı?"

Parthena'nın eli ayağı dolandı:

"Sss, yavaş, acele etmek yok."

Doğru acelesi yoktu, çünkü ilk sancıyı hissettiği saniyeden, dört buçuk kiloluk kocaman bir bebek dünyaya getirinceye kadar saatler geçmesi gerekmişti.

Mutlu haberi alır almaz Parthena koşup Klio hanıma götürdü. Avluya girerken:

"Kız oldu!" diye bağırdı.

Klio hanım da açık pencereden:

"Ah, Allaha şükürler olsun! Athina hanım! Athina hanım!" diye bağırıyor, "Kızımız oldu!"



XIV

*M*orgenthau'nun başkanlığındaki Mültecileri İskân Komitesi'nde Anna'nın kolejden pekçok öğrenci arkadaşı çalışıyordu. Anna, 1914 öncesi Birleşik Devletler'in İstanbul elçiliğinde bulunmuş bu Morgenthau'yu da tanıyordu.

Kocası, taksiyle onu klinikten almaya gittiği gün:

"Güzel. Ama niçin illâ ki Elliniko'da ev istiyorsun? O yeri hiç gidip gördün mü?" diye sordu.

Karısının taksiye binmesine yardım etmek için bebeği kucağına aldı. Ona:

"Yahu üç aylık çocuğa benziyor bu" dedi gülerekten, "Bravo, Hamini, iyi becerdin. Adını ne koyacağız?"

"Bu defa tanınmış kimseler istemiyoruz. Çocuğu komşumuz Angela hanım vaftiz etmek ve ona Eli adını vermek istiyor."

"Eli mi? Eh, güzel isim. Öyleyse, söyle bana, Elliniko'ya hiç gittin mi?"

Anna gitmişti. Anna Rusya'ya gitmeden bir yıl önce koleji bitirmiş olan Elpida Samartzi orada oturuyordu.

"Nasıl buldun?"

Nasıl görmüştü orasını? Masal ülkesi gibi. Sarokinos kıyısında en serin yer. Herşeyden önce Elliniko nedir? Elliniko, Ğlifada ve Kalamaki arasında, denizde başlayıp Surmena'ya, İmmitros eteklerine kadar uzanan memlekettir. Orada, İmmitros'un tepesinde bir geçit vardır. Elliniko serinliğini ve az da olsa sulaklığını buna borçludur. Ğlifada sulak, Kalamaki sulak, Elliniko endaksi.*

"Ya o sarp kayalıklara nasıl gideceksin? Elpida'nın evi sahilde, üstelik arabası var. Sen ne yapacaksın?"

Gerçekten de ulaşım yok gibi birşeydi. Kalkış yeri Akademi'de, göz doktoru Haramis'in muayenehanesi karşısında olan ve dolmadan yola çıkmayan Allaha emanet bir iki otobüs vardı. Bu sahilin birbirinden çok aralıklarla oturan pek az insanla sakin olduğu gözönüne alınırsa hele kışları ne hallere düşeceğini düşün artık.

"Evet, ama unutma. İç taraflardaki arsalar, yolun gürültüsüyle

---

* **Endaksi:** Tamam.

pisliğine yakın olan ilk sıra arsalardan daha değerli. Oradaki kuyulardan bile biraz tuzlu su çıktığını söylüyorlar. İçlere doğru gidildikçe Elliniko daha da güzelleşiyor. Surmena'ya giderken arazi yavaş yavaş yokuşlaşıyor ve yüksekten deniz görünüyor."

"Ya ışık meselesi nasıl oluyor?"

"Arsan çok yüksekte değilse elektrik kurumu sana iki direk bağlıyor ve ceryan alıyorsun."

XV

Anna dediğini yaptı. Bir yıl geçmeden temeller atıldı ve ev hızla yükselmeye başladı.

Yapıda, erkeklerin yanı sıra, sen eşit ben eşit kadınlar da çalışıyordu. Surmena ve Hasani'den ve daha çok Pontos'tan çalışkan ve becerikli eller.

Küçük çocuklarını bırakacak yeri olmayan kadınlar onları da yapıya getiriyorlardı. Çepeçevre geniş arazi. Bu çocuklar bütün gün oyun oynuyorlar, büyük olanları, çoğu zaman çalıların dibinde uyuyup kalan küçüklere göz kulak oluyorlardı. Koşuşup oynarken kazılarda sökülüp atılmış çalı çırpılardan da önlerine geleni topluyorlardı.

Günün işi sona erince bu aileler kalabalığının Surmena'ya doğru yokuşu tırmandığını görüyordun. Kadınlar, sırtlarına yükledikleri çalı çırpı ve dikenlerin altında iki büklüm, ellerinde şiş, örgü örüyorlardı.

Dört bin beş yüz yardalık arsa, dört köşe ve meydanlık üzerinde. Etrafı üzeri beyaz semerli taş duvarlarla çevrili. İki demir parmaklıklı kapısı var. Biri araba girebilmesi için çifte kanatlı, öbürü tek.

Dibinde kum ve çakıl taşı bulunan otuz metre derinliğindeki kuyu evin inşaatı başlamadan önce açılmıştı. Suyu kristal, elmas. Doğruca İmmittos'tan gelen bir damara rastlamıştı.

Elli beş yaban zeytini aşılandı. Yerulanos'un çiftliğinden bolca Kalamas ve Amfissi zeytini aşılarıyla adam geldi. Ve Bondozis, ah o Konyalı Bondozis, altın kalpli Bondozis aşı işini üzerine aldı. Ve Bondozis bir iş aldı mı, herşeyin hakkıyla yapılacağından emin olabilirdin.

Daha sonraları, yıllar sonra, ev bittikten, kümes de bittikten ve çocuklar serpildikten sonra Bondozis'in, iri yarı ve güçlü olduğu için "Kaptanyo" diye çağırdığı Eli'ye:

"Gel, bre Kaptanyo, gel al bu Çakçırlı'yı" diyordu.

Horozu kümesten dışarı atıyorlar, çünkü Dudu'yu kuluçkaya yatırmışlardı.

"Mama, mama, bak, korkma, Akkız'a Çakçırlı birşey yapmıyor, ona atlıyor. Buna, atlama derler. Onun ensesini ısırıyor ve dölünü içine bırakıyor. Kuluçka, kuluçkaya yatınca yumurtaların döllenmiş olması lazım, yoksa civciv olmaz." Bondozis böyle diyor.

Geliniz, pedagoglar, Bondozis'ten seksoloji dersi alınız.

Elliniko'daki **bakkala** Bondozis:

"Leonida" diyor, "Al bu çlliliği, sana vermem için Makaronas yolladı. Sana borcu varmış" diyor.

Makaronas'ın bakkala borcu v[illegible] ve bakkal ona veresiye satışı kesmişti. Makaronas açlık çekiyordu. Bondozis tek söz söylemeden borcu kendi cebinden ödemişti.

Geliniz, Esperia'nın kolej mezunu efendi efendilikleri, Bondozis'ten nezaket ve insanlık dersi alınız.

Anna nedendir bilmiyor ama pekçok şeyiyle Bondozis ona Halil'i hatırlatıyor. Halil'in de böyle halleri vardı.

XVI

*K*otada belirtilen maddelere uygun olarak Elliniko'daki arsaların küçük parçalara bölünmesi yasaklanıyordu. Bir ev burada, öbürü orada ve arada bahçeler.

Elliniko zengin bir taşra kasabasını hatırlatıyordu. Merhamet zengini. Anna'ya soracak olursan Elliniko ona, Rusya'ya gittiğinde tanıdığı 1913'lerin Kafkas şehri Sevastopol'ü hatırlatıyordu. Ferah, ferah, zengin tahsisatlı, ağırbaşlı, iyi yaşayan hali vakti yerinde insanlar tarafından kurulmuş bir şehir.

Hepsi mülteci, kimi Rusya'dan Pontoslular, kimi Anadolu'dan ya da İstanbul'dan, pekçoğu İzmir'den, Mersin'den, Antalya ve Ayvalık'tan. Her biri evlerini barklarını, mallarını ve rahatını terketmiş aileler. Öylesine acı bir şekilde yerlerinden yurtlarından sö-

külmüş bütün bu insanlar huzur bulmak ve felâketten kurtarabildikleri üç beş kuruşlarıyla yuvalarını yeniden kurmak için çılgın kuşlar gibi Elleniko'ya toplanmışlardı.

Kendilerine verilen bu çorak araziyi adam etmek için ne şefkat, ne bağlılıkla kolları sıvamışlardı. Ne parayla, ne terler dökerek buraları kayalardan temizlenmiş, işlenmeye başlamışlardı. Herkesin aldığı bir parça toprağa ağaçlar dikilmiş, sebze bahçeleri yapılmış ve herkes elindeki imkânlarına göre geniş ve rahat evini inşâ etmişti. Hepsi de yaşamayı seven insanlar tarafından sevgiyle ve zevkle inşâ edilmişti.

Elliniko'nun mahalli otobüsünde her sabah münakaşalar duyuyordun:

"Senin arsanın olmayacak yerine limon diktin, İsaakidi efendi. Büyümediler. Orasının yeniden taşlardan temizlenmesi gerekiyor ki toprak daha da alçalsın."

"O da ne demek, Simeonidi efendi? Seninkiler büyüdü ya, benimkiler neden büyümesin?"

"Çünkü benimkileri kuzeyden Kralidis'in evi koruyor. Senin onları söküp yerine ağaç dikmen gerek."

"Neler söylüyorsun, canım. Şuna bakın, ağaç dikmeliymişim!"

Elliniko otobüsü ve yolculuğu insanların dostça birbirlerine takılmaları için de ayrı bir fırsattı. Herkes otobüsün kendi evi önünden geçmesini istiyordu. Kocası sabah evinin kapısından çıkıp dosdoğru otobüse binerken karısı balkona çıksın ve onu üzerine istavroz çıkararak uğurlasın. Ya da mutfağın penceresinden bağırsın:

"Durun bir saniye, geliyor. Kahvesini bitirsin hele!"

Sonra, rekabet de vardı: Kimin gülleri daha iyiydi, kimin frezyaları? Kimin karısı yün palto yaptı, kimin karısı daha iyi **çörek** hazırladı? Buna rağmen Elliniko'nun ve Ellinikoluların çıkarları söz konusu oldu mu, hepsi birlikte dayanışma içindeydiler. Bu Elliniko Türk idaresindeki kardeşliği hatırlatıyordu. Bunun için, Anna oraya gelir gelmez kendisini evinde hissetti.

Elliniko biraz da Loksandra'nın anlattığı eski İstanbul'u ve Bakırköy'ü hatırlatıyordu.

"Canım, o kadar uzak yoldan bir günlüğüne ziyarete kim gelir? Misafirin niçin yatıya kalmasın? Evin yatağı mı yok, yorganı mı yok?"

Kötü ulaşım yüzünden Elleniko'ya gelen ziyaretçiler, her zaman geceyi orada geçirmek zorunda kalmasalar bile en azından öğle yemeğini ve çoğu kereler de akşam yemeğini orada yemek zorundaydılar. Mutfaklar genişti, verandalar geniş, oturma odaları geniş. Anna'nın evine gelince, bir de taraçası vardı. Yazları cennet gibi. Taştan evler gibi üç katlı, üzerine oturabileceğin, hattâ uzanıp yatabileceğin genişlikte alçak duvarlarla çevrili.

Elliniko küçük çocuklar için de cennetti. Otobüsün geçtiği yol hariç diğer yollar araba yoluydu ve trafik rahatsızlığı yoktu. Çocuklar nerede koşuşursa koşuşsunlar, tanıdıkları ve kendi insanları arasındaydılar. İstedikleri bahçeye kendi evleriymiş gibi girmekte serbesttiler.

Yandaki evin bahçıvanı Mitsos Anna'nın oğluna:

"Bravo, Yannaki, bahçeye girip mandalina çalacağını senden hiç beklemiyordum" diyor.

"Ama ben çalmadım ki."

"Çalmadıysan ne yaptın?"

"Biraz mandalina aldım" diyor Yannakis.

Oğlanlar, kızlar hepsi hırsız, polis oynuyorlar, uçurtma uçuruyorlar ve çoğu kere grup halinde komşu köy Hasani'nin üstündeki Ağia Paraskevi ormanına "geziye" gidiyorlardı. Hasan Bey'in sayfiye evi de oradaydı.

Bir yıl paskalya tatilinde bu yer için deli olmuşlardı. Hemen hemen her gün oraya gidiyor ve ganimetlerle geri dönüyorlardı. Ormana varmak için içinden geçmek zorunda oldukları Hasanililerin tarla ve bahçelerinden sepetlerini **çağla**yla, ormanın içinden akan ırmaktan da çoraplarını kurbağa yavrularıyla doldurıyorlardı.

Bu yavru kurbağalardan onlarca ve onlarca çiftini o yıl Elliniko'nun bütün **havuz**larına ve sarnıçlarına boşalttılar. Yazın Ellinikolular kurbağa vaklamasından deliye döndüler. Ta ki bazı kimseler, gece konserleriyle milleti uyutmayan bu kurbağaları ağlarla yakalatmak için bahçıvanları işe sürdüler.

Sadece Eleni hanım bu yaramaz yaratıklardan birazını toplamayı başardı. Ve durumu da bu işi başaracak bütün imkânı ona veriyordu. Eleni hanım ilkokulun "müdiresi" idi. Yani tırnak içinde "müdiresi", çünkü okul resmen tek sınıflıydı. Kırk elli öğrencisi olan okullara devlet bir tek öğretmenden başkasını tâyin et-

miyordu. Ellinikolular, o da ellerinden gelenler, kendi ceplerinden ödeyerek ikinci bir öğretmen tuttular, Matmazel Foka'yı. Ama okul demek Eleni hanım demekti.

Orta yaşlı, kısa boylu, kötü giyinen bir duldu, okulun yanında kiralamış olduğu küçük bir evde oğlu Bebis ve yaşlı annesiyle birlikte oturuyordu. Bebis, Eli'nin okul arkadaşıydı.

"Bre ktinos, bre teras, bre zoon,* sana bin defa demedim mi ben, i ğlosa'nın in hali tis ğlosas değil, tis glosis'tir diye."**

Cart-vurt defter ikiye bölünüyor ve pat! diye talihsiz Yannakis'in suratına iniyordu. Yannakis ağlaya ağlaya evine gidiyordu.

Çocuk ertesi gün yeni defterle okula dönüyordu. Defterin ilk sayfasında boydan boya şöyle yazılıydı: "Çocuğumun i ğlosa. Tis ğlosas, ti ğlosa demesini ve yazmasını istiyorum, sizin Yunanca saçmalıklarınızı değil. Babası."

Her sabah Eleni hanım angaryaya koşacağı çocukları çıkarmak isterdi.

"Gel buraya sen."

Bütün çocuklardan:

"Kiriyalen, kiriyalen,*** ben gideyim, ben gideyim" sesleri gelirdi.

"Sus, sabah sabah beni başlatmayın. Sen, bre Kozmadopule, sana diyorum. Bakkala koş, yüz gram zeytinyağı ile yarım **okka** fasulye al ve hemen nineye götür, pişirsin. Deftere yazsın, duydun mu? Ve sen Tahidromu, sümüklü kardeşini buradan al, bıçak ve torba da al, git ot topla. Otları yıkayıp nineye götür. Yerken gırçgırç yapmasın geçen seferki gibi. Hadi çabuk."

Et alınacak olursa, bilhassa cumartesi günleri, **kasabın** yeğeni olan Niku'yu yollardı.

"Bebis için beyni bol bir kelle. Seninki gibi içi boş olmasın. İyi dinle, çorba ve haşlama için biraz koyun eti. El kadar olsun. Yarım okkayı geçmesin. İyisinden olsun."

Sonra ders başlardı.

Eleni hanımın dersi bir şiirdi ama. Kış güneşinin ısıtıp aydınlattığı pencere yanındaki sıraya oturur, ayaklarını uzatıp yayılırdı. **Çanta**sından çorap, iğne, iplik çıkarırdı. Ders başlardı:

---

* **Ktinos, teres, zoon:** Üçü de "hayvan" demek. ** **İ ğlosa:** Dil; **tis ğlosas:** dilin; **ti ğlosa:** dili (öğretmen yanlışsöylüyor).*****Kiriyalen; Kiriya Eleni:** Bayan Eleni.

"O Kserksis dediğimiz, çocuklar, Perslerin kralıydı (çoraba bir iğne ve ara. Bütün başlar arkaya çevrilmiş, ağızlar açık, bekliyorlar). Kserksis milyonlarca asker toplayıp Yunanistan'a hareket eder (bir iğne ve bir ara daha)"

Ve birden, hiç beklemediğin bir yerde ayağa fırlar ve koşarak sınıfın öbür başına, masanın bulunduğu yere koşar; orada duvarı boydan boya bir harita kaplamaktadır. Ayaklarının ucunda yükselirse de Kserksis'in hareket yolunu çocuklara göstermeye boyu yine de yetmez. Avucuyla ve anlamlı bir el hareketiyle düşman ordusunun çemberini çizer havada.

Yine, eski Yunanlıların nasıl mızrak attıklarını gösterirken, mızrak atanın pozisyonunu alır ve heyecandan kendisinden geçerek elinde tuttuğu cetveli fırlatır, artık nereye düşerse!

"Oh! Thodoris'in alnını sıyırdı geçti."

"Koş, getir onu buraya, bre ringa ezmesi!"*

Böylesine bir dersle Pers savaşları nasıl iz bırakmaz ki sende.

XVII

*U*zun zaman Elliniko'nun tadını çıkarmak Aslan'a nasip olmadı. Yazık. Ev bitip de oraya taşındıklarında Aslan çok yaşlıydı. Bütün dişleri dökülmüştü ve yiyeceğini kıyma makinesinden geçirmek gerekiyordu. Kulakları çoktandır duymuyordu. Ona bağırıyordun:

"Aslan!"

Seninkinde hareket yok.

"Aslan!"

Yine öyle.

Daha yüksek sesle:

"ASLAN!" diye bağırıyordun. Zümrüt gözleriyle:

"Ne bağırıyorsun öyle. Sağır mıyım?" der gibi şaşkın, sana bakıyordu.

Ve sana gülümsüyordu.

"Miyau."

Diyorlar ki **soylu** kediler evlerinde ölmezler. Öleceklerini hissedince evden giderler.

***Ringa ezmesi:** Bacaksız.

Hayvan nerde? Aslan burda, Aslan orda, Aslan yok. Ve birden onun, bahçenin ucunda bir çalılığın altında uzanmış olduğunu gördüler. İşte o, **kocam**** kedi, gözleri kapalı, yan tarafına yatmış ve elceğizi neredeyse okşuyormuş gibi o kadar sevdiği toprağa değiyordu. Aslan ölmüştü.

Onu temiz bir peçeteye yatırıp sardılar, Anna onu kucağına alıp Parthena ile çocukların kazmış oldukları geniş ve derin mezara yatırdı.

Hep birlikte onu gömdüler. Eve döndüklerinde Anna odasına girip kapandı. Tek başına ağlamak istiyordu, çünkü Aslan onun hayatından büyük bir parça ydı.

Oturdu ve çocuklar gibi ağladı; Rusya'ya gitmek için onu İstanbul'da bıraktığında olduğu gibi.

İstanbul'a dönüşünde, gelip bacaklarına sürünen gençliğinin baharında Aslan'a ağlamıştı. Pansiyonun taraçalarında gezinen ve Berberilerin "Ya selâm, ya selâm" diye hayranlık duydukları levent ve **dervenağa**** Aslan'a ağlamıştı. İbrahimiye'deki bahçede, duyduğu yaşama sevincine bakıp ona ağlamıştı ve orada ona ağlarken kendi gençliğinin güzelliklerine, büyüsüne, kendi hayatında duyduğu mutluluğa da ağlamıştı.

XVIII

*K*asım ayının sonunda Elliniko okulu on iki yıl sonra sürgünden dönen kral İkinci Georgios'u karşılamaya gitti. Her ne kadar ılımlı eski demokratlar da meraktan çıkıp geldilerse de bir olay çıkmadı. Yine de Kondilis bir önceki gün, ne olur ne olmaz diyerek iki yüz kişiyi tutuklatmıştı.

Tutuklananlar arasında Anna'nın kocasının adı da geçiyordu. Yanlış. Yanlıştı bu, çünkü kocası iki gün önce resmi ve yasal pasaportuyla Fransa'ya gitmek için Yunanistan'dan ayrılmıştı. Belli ki tutuklanacaklar listesine onun adını da yazmışlardı, ama polisin **haberi** olmamıştı. Fransa üzerinden Rusya'ya gitmişti ve apaçık nedenlerden gitmişti. Heyecan, ama aynı zamanda sevinç dolu ola-

---

***Kocam:** Kocaman. ** **Dervenağa:** Osmanlılar devrinde dağ geçitlerini tutan ordu birliklerinin başkanı. **Derbent:** Geçit, boğaz.

rak gitmişti. Yakalanmamak ve Kafkasya'da ona ihtiyacı olan soydaşlarının arasında çalışmak için gitmişti.

O gittikten sonra Anna önce Paris'ten ve daha sonra bir de Moskova'dan topu topu iki mektup aldı. Sanki yer yarılmış da içine girmişti. Daha başka bilgi almak mümkün olmadı. Üç yıl sonra, şu veya bu şekilde Yunanistan'a gelmeyi başaran Yunanlılardan tesadüfen, büyük temizlik harekâtında onun da Stalin tarafından temizlendiğini öğrendi. Nasıl? Nerede? Niçin? Meçhul.

Bir tek o olsaydı! Zamanla, Stalin'in Rusya'da daha başka pekçok Yunanlı komünisti de ortadan kaldırdığı öğrenildi. Bunların arasında, daha birkaç yıl önce Yunanistan Komünist Partisi önde gelenlerinden beş kişi vardı.

XIX

O kış Kondilis, Georgios'un Yunanistan ziyareti nedeniyle giriştiği önleyici tutuklamalarla yetinmedi. Takipler aynı şekilde devam etti, öyle ki kralın ziyaretinden sonra işler **zorlaştı** ve Anna, çekip gitmekle kocasının ne iyi etmiş olduğunu sık sık düşünüyordu.

Bununla beraber Elliniko'da rahat, huzur ve güzellik içindeydiler. Hele o pazar günleri bir zevkti ve Anna hayatını pazardan pazara yaşıyordu. Zaman ne kolay geçiyordu!

Bir zaman sonra, güzel bir pazar sabahı Anna ile Parthena verandada oturmuş kahvelerini içerken Resos'un koşarak bahçe duvarını atlayıp onlara doğru geldiğini gördüler.

"Bre Reso, Reso, neyin var? Her halde Theodoros bu tarafa geliyor olmalı."

Theodoros bahçesinin bir ucuna kurduğu kümes gibi kulübesinde yaşayan, İstanbul'un Tatavla'sından* yetmişinde bir mermerciydi. Arsasının ortasındaki büyük mü büyük evini kiraya vermişti.

Theodoros **meraklı** idi. Lakerda tuzlar, pançeta buğular, sucuk yapardı. Tavukları ve horozu, büyük bir gegi** köpeği -- yani Resos-- ve bir de kedisi Muntzuris vardı.

Anna onun, elinde üstü beyaz peçeteyle örtülü bir tabak, yolun köşesinden dönüp sallana sallana geldiğini görünce:

***Tatavla:** İstanbul'daki Kurtuluş semti. ****Gegi:** Kuzey Arnavutluk halkı.

"Hoşgeldin! Hoşgeldin!" dedi, "Koş bre Parthena bahçenin kapısını aç, girsin. Po! Po! Bize neler getirdin öyle. Ah! Çilek! Ne güzel çilekler, Bondozis'ten olacak. Nerde Bondozis, neden kendisi getirmedi?"

"Utanıyor."

"Pa! Kimden utanıyor?"

"Parthena'dan. Çoktandır ona evlilik teklif etmek istiyor ve utanıyor. Şimdi beni aracı olarak gönderdi ve ben de aracı olarak size diyorum ki ondan daha iyi kocayı Parthena dünyada bulamaz. Onu al, kızım, onu başına taç yap. Sus beni dinle! Ve hayde şimdi bir kahve pişir."

Anna hevesle:

"Ah! İnşallah!" diye bağırdı, "İnşallah, gerçekten de öyle adamı nerde bulursun? Altın kalpli. Onu, Parthenacığım, Bondozis'i istiyor musun?"

Parthena yarı kısık bir sesle:

"Bakalım, bakalım" dedi ve kıpkırmızı, kahve pişirmek için sırtını dönüp mutfağa gitti.

Anna:

"Onu bana bırak, Theodore" dedi, "Şimdi eminim ki bizimki de çoktandır ona âşık. Bu işi bana bırak. Ailesine de söyleyelim."

Elinde tepsi Parthena mutfaktan dönüp kahveyle tatlıyı getirince Theodoros su bardağını havaya kaldırdı:

"İyi düğünler!"

Parthena gözlerini eğdi ve fısıltıyla:

"Teşekkür ederim" dedi. Anna:

"Sabah erkenden evimize gelmekle ne iyi ettin, Theodore," dedi, "Bize sevinç getirdin. **Uğursuzlukları** dinlemekten kafam şişmişti."

"Evet, işler iyi gitmiyor" diyor Theodoros ve cebinden Aneksartitos'u* çıkarıyor.

"Ver bana, bakayım. Bu saatte gazeteyi nerden buldun?"

"Şu karşıdaki **karahaberci** Katina hanım yok mu, işte, o verdi. İyi haber oldu mu, sesini çıkarmaz. Kötü haber oldu mu, koşup sana yetiştirir."

Gazete altüst olmuş sokakların, barikatların fotoğraflarıyla dolu. **Kaldırımlarda** yatan yaralılar ve ölüler. Bütün memlekette

* **Aneksartitos:** Bağımsız.

grev var diyor. Makedonya'da işçi kuruluşları dağılıyor.

"Hey Meryem, hey İsa, büyük panayır oluyor, Theodore!"

İç odadan Klio'nun yatağının gıcırtısı duyuldu.

"Theodore, sen misin?" diye sesleniyor Klio hanım, "Sabah sabah neyin var?"

"Eh! Gideyim artık. Mutfağın dışına çekmemi istediği duvar için yine başımın etini yiyecek."

Resos hemen yerinden fırladı. Theodoros:

"Onu gördün mü?" diyor, "Gideyim dedim, anladı."

XX

1936'nın o baharı ve yazı kötü soğuk ve altüst geçti. Ayaklanmalar, grevler.

Yaz sonuna doğru iki birleşik sendika, halkçı ve birlikçi sendikalar 5 Ağustos'ta Yunanistan çapında genel greve gidilmesine karar verdiler. Ne var ki, o günün sabahı herkes daha akşamdan binlerce insanın yakalanıp karakollara ve hapishanelere doldurulduğunu öğreniyor. Sendika liderleri de bunların arasında.

Yoannos Metaksas diktatör.

Ve ondan sonra başka bir oyun başlıyor. Caddelerde ve meydanlarda kitaplar yakılıyor. Pireas* Milli Öğrenci Gençliği bildirisinde: "Önümüzdeki pazar günü akşam saat 8'de komünist yayınları yakmak suretiyle yoketmek için bütün milliyetçi gençleri Terpsithea meydanında hazır olmaya ve tek vücut halinde bu merasime katılmaya davet eder" diye yazıyordu.

İlk aşamada yüz kırk beş kitap yasaklanıyor ve... Thukidides, Sofokles, Aristofanes sansüre uğruyor!

İnsan avı devam ediyor. Hapsetmeler, adalara sürgün, işkence.

Bütün eğitim kurumlarında Gençlik, Faşist Gençlik'i, onların selâm şeklini bile örnek alarak zorla organize ediliyor.

Anna çocuklara yardıma koşuyor. İzcilere yazıyor, ama birşey başaramıyor çünkü onlar da çok geçmeden dağılıyor.

Çocuklar falangist** üniformalı.

---

* **Pireas:** Yunanistan'ın Pire liman şehri. ** **Falangist:** Metaksas diktatörlüğü sırasında kurulan faşist Milli Gençlik Teşkilatı üyeleri.

XXI

*E*lliniko'nun yanında Nikea haltetsin, Kiani Akti* haltetsin. Bahçelerde çiçek cümbüşü.

Her sabah Elliniko otobüsünde güller ve benzeri ıvır zıvır üzerine çekişmeler devam ediyor ve sonra hava alanı münakaşası başlıyor.

"Ne öğrendiniz? Hasani'nin yukarısına hava alanı gelecek mi, gelmeyecek mi? Gelirse bu Elliniko'nun iyiliğine mi, kötülüğüne mi olacak?"

"Felâketimiz olacak, çünkü savaş anında Hasani'deki küçük sivil hava alanı genişletilir ve bölgenin en büyük askeri hava alanı haline gelir. O zaman gitti Elliniko!"

Kimileri:

"Bakmayın siz bunların lafına" diyorlar. "Eğer savaş olursaymış, eğer hava alanı genişletilirseymiş eğer... eğer... eğer... bugün, Hasani'de bir sivil hava alanı demek, etrafa otellerin, turistik tesislerin kurulması evlerimizin değer kazanması demektir."

Bu arada pekçok Ellinikolu hava alanı yapılmaması için çalışıyor. Herkes elinden ne gelirse yapıyor. Ama bu onların evlerini güzelleştirmelerine, bahçelerinin bakımını yapmalarına ve ellerindeki son kuruşu bile bu yeni yuvalarına harcamalarına engel olmuyor.

Metaksas uzun lafı kısa keserek hava alanının yapımına karar verip de taş temellerin atılışı için bizzat Hasani'ye geldiğinde işler böyle idi. Ellinikoluların dilleri tutuldu. Konuşmaya, bir laf söylemeye kim cesaret edebilir?

Hasani'nin üst tarafından itibaren araziyi düzeltmek için buldozerler, kepçe makinaları geliyor. Hangarları kurmaya başlıyorlar. Ellinikolular hâlâ bu kötülüğün duracağını ve Elliniko'nun kurtulacağını ümit ediyorlar.

Onlarla birlikte Anna da ümit ediyor. Aptal mı yoksa numara mı yapıyor? Kuyuya elektrikli motor takıyor, banyoya termosifon takıyor, telefon alıyor, mutfak elektrikli, ağaçları sulamak için bahçeye boru döşetiyor. Zeytin ağaçları meyve vermeye başladı. Bütün bunları yapmak için borç alıyor.

---

* **Kiani Akti:** Lôte d'Azure: MaviKıyılar, Güney Fransa'da.

Zararı yok. Evdeki herkes memnun, herkes mutlu. Paraları geçinmelerine yetiyor.

Bu işler arasında Aslan'ın yerini alacak kedi de bulundu. Yemyeşil gözleriyle uzun tüylü bir kül kediciği.

"Deme canım, Aslan'ın bir torunu ya da torununun yavrusu olacak bu."

Ona ne isim versinler? Aslan mı desinler?

"Hayır" diyor Anna, "Ona Ruslan diyelim, dev gibi bir Rus kahramanının adı."

Herşey iyi de yurtdışından gelen haberlere insanın içi parçalanıyor. İtalyan faşistleri Addis Abeba'yı almak için zehirli gazla insanları yakmışlar ve İspanya'da Franko halkı mahvediyor.

Theodoros deli oluyor. Kanı başına vuruyor, boğulacak. Suratı asık. Gönüllü olarak bir Habeşistan'a gitmeye hazırlanıyor, bir İspanya'ya.

1897'de gönüllü olarak İstanbul'dan kaçışını hatırlıyor ve o zamanlar veliaht olan Konstandinos'un, piyadelerin gaz tenekesi içinde pişirdikleri **paçadan** yemeye geldiğini anlatıyor. Ne var ki, su kaynar kaynamaz içine paçaşı attıklarında Türkler ateşe başlamışlar ve çocuklar kaçmadan önce Theodoros gaz tenekesine bir tekme atıp yere dökmüş ateşi de söndürmüş. Öyle ya, yesinler diye paçayı Türklere mi bıraksındı!

Ve Anna, şimdi yaşasaydı Theodoros'tan daha büyük olacak olan Epaminondas adında bir dayısı olduğunu hatırladı. O da 1897'de gönüllü olarak Yunanistan'a gitmişti. Gelgelelim, Theodoros gibi şan şeref kazanmaya fırsat bulamamıştı. Çünkü o Atina'ya varıp kuşanıncaya kadar Türkler Lamia'ya girmişler ve çok geçmeden savaş sona ermişti.

XXII

Bir ikindi vakti Eli koşa koşa gelip bağırdı:

"Nine, nine kız! Parthena'nın kızı oldu!"

"E, bravo, çok yaşasın!"

Parthena'nın ikinci çocuğuydu bu. İlki oğlandı ve Parthena onu iki yıl önce yapmıştı.

Akşam Anna gelip de bunu öğrenince havalara uçtu.

"Yarın gidip Parthena'ya güzel bir hediye, çocuğa da gümüş bir zil alacağım."

Tabii alışveriş için mağazalara gitmek ve yaş günü yaklaşan Yannis için de bir hediye almak istiyordu. Ve çocuklardan birisine hediye getirdi mi, ötekisine de getiriyordu. Eli'ye ne getirsin? Kolonya mı getirsin yoksa çok sevdiği çukulatalardan bir kutu mu? Buldu. Ona bir basket topu getirecek, madem ki şimdi son zamanlarda topla oynamaktan başka yaptığı yok.

Ertesi gün Anna yüklü olarak geç vakit eve döndü. Herkes hediye almıştı. Nineye Siros **lokumu**, Eleni'ye de fistan için basma getirmişti.

Parthena'nın yerini almış olan Eleni, Surmena'dan Panaylas'ın kızıydı. Vicdan sahibi, çalışkan bir Pontosluydu ve herşey onun elinden geçiyordu.

Anna kendisini yorgun argın yatağa attı ve sabaha doğru uykuya daldı. Biraz geç kalktı ve acele giyinirken canavar düdükleri duyuldu.

"Ne oluyor?"

Çevredeki herkes dışarı çıkmıştı.

"Ne oluyor, canım?"

"Savaş. İtalyanlar Yunanistan'a girdi."

Koşuşanlar böyle diyorlardı.

Anna yazıhaneye telefon ediyor, cevap yok.

"Gazeteler çıktı mı, gidip bir bakayım" diyor ve Elliniko'da üçüncü otobüs durağındaki bayiye koşuyor.

Bayide bir kalabalık ve bayi kapalı. Bayi Mitsos asker yazılmaya gitti, diyorlar. Anna sırtını dönüp gidiyor, konuşmaya iştahı yok. Dördüncü durağa doğru ilerliyor ve birden ötede duman görüyor. Burnuna kızarmış et kokusu geliyor. Bilesiniz, Theodoros pançeta pişiriyor olmalı. Duman, tabiî, o taraftan geliyor.

Theodoros sık sık pançeta pişirirdi. Bu iş için dipsiz bir kovası vardı ve bu kovayı, bahçesinin bir köşesinde yaktığı samanların üzerine başaşağı çevirir, içine astığı domuz eti parçasını buğulardı. Buna da pançeta derdi.

Theodoros'un arsasının yakınına varıyor ve bir köşede duruyor. Uzaktan, başaşağı çevirdiği ve içinden dumanlar çıkan ko-

vanın dibinde Theodoros'u görüyor. Bahçe duvarının öbür tarafında elinde silahıyla jandarma:

"Halt!* Yoksa vururum! Ateşi söndür çabuk. İtalyanlar Yunanistan'a girdi."

"İtalyanlar Yunanistan'a girdilerse onları vur. Beni mi vurmaya geldin, **köpoğlu köpek**?

"Bırak o lafları da ateşi söndür çabuk."

"**Vay babanın canına**!..." diye haykırıyor Theodoros, "More, ben ateşi daha düdükler çalmadan yaktım ve şimdi tam et pişmek üzereyken mi söndüreyim?"

Bahçenin öbür tarafından **karahaberci** Katina hanımın sesi duyuldu:

"Theodore efendi, Theodore efendi, İtalyan uçakları bizi bombalamaya geliyor!"

"**Elinin körü**!"

Anna artık kendisini tutamadı. Kahkahayı basıyor. Dönüyor ve gülerek gidiyor. İçinden ağlamak geldiği halde gülüyor ve Puşkin'in sözlerini hatırlıyor:

Ne kadar da hoş bir fıkra olurdu.
Bu kadar acı olmasaydı.

Çocuklar evde onu:

"Anne, çabuk gel, haberler başlıyor," diye bağırarak karşıladılar.

Soluk soluğa yemek odasına girdi. Hepsi radyonun başına toplanmıştı.

Düşün hele! Radyosu varken niçin açmıyordu da haberleri öğrenmek için böyle öteye beriye koşuyordu. Allah hayır etsindi!

Radyo, İtalyan elçisinin geceyarısından sonra saat üçte Metaksas'ın evine giderek ona kendi hükümetinin ültimatomunu verdiğini ve Metaksas'ın "hayır" dediğini söylüyordu ve İtalyanlar sabahın altısında Yunanistan'ı işgale başladılar.

Millet sokakları dolduruyor, diyor. Millet kendinden geçmiş. Atina üzerinde görünen ilk İtalyan uçaklarına millet eliyle nah yapıyor. Kimse korkmuyor, kimse kaçıp saklanmıyor. Muvazzaflar

* **Halt!:** Dur!

deliler gibi askerlik şubelerine koşuyorlar.

Radyo, Atina hapishanesinden Zahariadis'in mektubunu okuyor: "Bugün bütün Yunanlılar hürriyetimiz, şerefimiz, milli bağımsızlığımız için boğuşuyoruz... Metaksas hükümetinin kumanda ettiği bu savaşa hepimiz bütün gücümüzü vermeliyiz..."

Halk tek bir vücut halinde ayağa kalkmış.

O arada İtalyanlar, diyor Radyo, yıkıma geçmek için Atina'nın üzerinde alçaktan uçuyor, Pirea'yı, Elefsina'yı, Kineta'yı, İsthmo'yu bombalıyorlar.

Çocuklar dayanamadılar.

"**Seyrana** çıkalım."

"Nereye gideceksiniz?"

"Atina'ya, anne, bırak gidelim. Eleni de bizimle gelsin."

"E, haydi, ama gecikmeyin. Öğleyin burada olun. Duyuyor musun, Eleni? Yanınıza da para alın."

Her birine ayrı ayrı harçlık veriyor; biri öbürünü kaybedecek olursa tek başına eve dönebilsin diye.

XXIII

Anna'nın şaşkın şaşkın odanın ortasında durduğunu gören Klio:

"Neyin var, onlarla birlikte gitmedin?" diye sordu.

"Ben oraları gördüm. Hepsini gezdim."

Ve az sonra:

"Anne, dün bizim Yannakis kaç yaşını bitirdi?"

"On beşini, ve kardeşi ondan ikibuçuk yıl sonra doğmuştu. Neden sordun?"

"Hiç."

"Hayde, hayde, yine acayip şeyler düşünüyorsun. Yannis'in askere gitmesine daha var."

"Ama savaşların bedelini sadece askerler ödemiyor, bütün bir yeni nesil ödüyor. Öteki dünya savaşı çıktığında ben kaç yaşındaydım?"

"E, aşağı yukarı çocuklarının yaşında."

"Görüyor musun? Liseyi bitirmeye fırsat bulamadım. Çocuklarının yaşında. Evet, 1913'te o savaş patlayıp bir çığ

gibi büyüyüp giderken, önüne düşen bir kaya gibi Anna'nın yolunu kapatmış, hayatını mahvetmişti. Yalnız, o zamanlar herkes bu savaşın bir devri kapatmak ve daha iyi bir başka devir açmak için çıktığı ümidini taşıyordu. Nerde o devir?

Deniz fırtınalı, Anna basamakları çıkıp taraçaya geçiyor. Üçüncü katta, etrafında duvarı, korkuluğu olmayan bu taraçadan hıh desen ya yere, ya denize düşecekmişsin hissine kapılıyorsun. ve önünde Saronikos koyu ve Eyina ile, bir dalga dalga yaklaşan, bir uzaklaşıp soluklaşan mavi bir deniz. Annesi mutfaktan:

"Dikkat et!" diye bağırıyor.

Onun taraçaya çıktığını her duyuşunda illâ ki böyle bağıracak. Daha küçücük bir kızken Rusya'ya gitmesine, kurtların ağzına düşmesine izin veren sanki o değil; ve şimdi kalkmış taraçadan düşecekmiş gibi dikkat diye bağırıyor.

Deniz fırtınalı ve dalgalı, taraçanın ortasındaki malta taşlarının üzerine sırtüstü uzanıyor Anna ve gözlerini yumuyor. Hiçbir şey görmek istemiyor. Burada değil. Çarlık Rusyası'nda bir demiryolu istasyonunda, gencecik Rus askerleri cepheye gitmek için trenlere doluyorlar. Şevk ve sevinç dolular, ayakları ilk defa çorap ve postal gördüğü için, çünkü çar onlara haftada iki defa et verdiği için, onlara çay ve şeker ve adam başına günde beş sigara verdiği için. Sonra Stavropol'daki Bulaşıcı Hastalıklar Koğuşu'nda geçen günlerini, orada tanıdığı ve işi lâzımlıkları boşaltmak, hastaların saçlarını kesmek olan on yedi yaşındaki Nikifor'u hatırladı. Ona: "Bekle, Anuşka, birkaç yıla kadar Sosyalizm'i kuracağız" diyen dört yıl sonrasının Kızıl Ordu subayı Nikifor'u hatırladı. Ve sonra... İstanbul'a o korkulu dönüş yolculuğu başlamıştı ve Aslan gelip onun bacaklarına sürünmüştü... Ah Aslan... Gözyaşları, sıcacık gözyaşları yanaklarından süzülüyordu ve silmiyordu onları, bırakıyordu kapalı kirpiklerinin arasından süzülsünler. Nikifor gitti, gencecik askerler güle oynaya ölüme gittiler.

Kimi unutulmaz olaylar gözlerinin önünde canlanıyor. Hayatının, bir karınca sabrıyla gerçekleştirmeye çalıştığı bütün arzuları ona boş geliyor. Tükrüğü ve göğsünün tüyleriyle kurduğu yeni yuvada benekli üç yumurtacığının üstüne kuluçkaya yatan ve bir anda yuvasını yıkılmış bulan kuş gibi. İkinci, üçüncü, dördüncü yuvaya başlayan ve sonunda yarı deli ve hepten bitap bir halde yumurtaların üstüne oturan kuş gibi. Ama kuluçkaya yetişemeyecek,

çünkü kışa yakalanacak.

Ve şimdi yine aynı şeyler. Yine savaş. Bugün İsthmos'u bombalıyorlar, yarın Elliniko'yu bombalarlar. Gitti ev. Ya çocuklar? Çocuklar protesto yolunda, annelerinin tutmuş olduğu aynı yol, halbuki hiçbir şey değişmedi.

Ekim güneşi altında sırtüstü yatmış, yüzünü ıslatan gözyaşları kurumuş Anna, yirmi yıl kadar önce yaşamış olduğu bir başka Ekim gecesinin dehşetini yeniden yaşıyordu. Dört nala koşan at sesleri duyuyor. Ateş ediyorlardı. Stavropol bir kere daha terör şehri haline gelmişti. Ve ateş edenler kızıl muhafızlar mı, milli muhafızlar mı yoksa Vimborg hapishanesinden kaçan ağır suçlular mı, bilmiyor.

Ertesi gün dedikodular duyuyor. Her tarafta, duvarlarda, ağaçlarda, kaldırımlarda yerde bildiriler görüyor. Kağıtlar, kağıtlar, kağıtlar... Çağrılar, talimatlar. "Bağımsız belediyelerin müsadere etmek yetkisi vardır..."

Ve daha altında: "Sınıfa dayalı bütün kurumlar ve kuruluşlar, bütün sivil ünvanlar kaldırılmıştır..."

Daha da altında: "Ordunun bütün rütbeleri kaldırılmıştır... Ünvanların kullanılması, madalyalar..."

Ne olmuştu bütün o kağıtlara? Rüzgâr mı alıp götürmüştü? Hiçbir şey kalmamış mıydı?

Hafif bir bulut kısa bir an için güneşin önünde durdu, gölgesini Anna'nın yüzüne attı. "Oh, ne güzel serin."

Şimdi, güneş gidince Anna gözlerini açtı. Alnı terliydi, yanaklarındaki kirpiklerindeki gözyaşları kurumuştu.

"Allaha şükürler olsun" dedi ve ayağa kalktı "Bana da ne oldu böyle canım, kaç saattir sakız gibi malta taşlarına yapışmış, güneşin altında oturuyorum? Hey Allahım? Uyuşmuşum. Üstüme iyilik sağlık!"

Arsanın öbür ucundan muzafferane gıdaklama sesleri duyuldu. Lahurati olacaktı. Ne zaman yumurtlasa büyük gürültü koparıyordu. İşte Çakşırlı da, Aslan'ın mezarına tünemiş bu olayı doğuya batıya ilan ediyor. Çakşırlı'nın sesi Yeriho'nun* trompeti gibiydi.

Theodoridis'in kümesinden yeni gıdaklamalar ve mahallenin horozlarından yeni trompet sesleri. Sonra Ğlifada tarafından --ormandan-- melemeler duyuldu, **çobanların** kışlık otlaklardaki

* **Yeriho (Jericho):** Filistin'de bir şehir. Dünyanın en eski şehri olduğu sanılıyor. Buradaki trampet, kıyamet kopmadan az önce melek İsrafil'in çalacağına inanılan "sûr" olabilir.

sürüleri olacaktı. Ah, yeni sağılmış bir bardak sütle bir parça köy ekmeği olsaydı! Sabahtan beri ağzına bir lokma koymamıştı.

Sonra, annesinin bugün yağlı lahana dolması pişirecek olduğunu hatırladı. İstanbul kadınları bu dolmayı çam fıstığı ve kara üzüm ile pişirirler. Yalnız bu dolmayı, **yalancısını** değil. **Yalancı** dolma pişirmesini biliyordu. Ninesi Loksandra'nın tarifini baştan aşağı ezbere biliyor. Sanki onu duyuyor gibi: "Sen bana bak. Bolca kuru soğan koyarsın, altı **kese** de ince doğranmış..."

Oh, Panagia mu, ağzının suyu akıyordu. Açlıktan ölecekti. Koşuyor, basamakları ikişer ikişer atlıyor. Aşağı inerken bahçede çocukların sesini duyuyor.

"Anne! Nine! Gelin de dinleyin! Biz de Alla Litoria'nın **camlarını** taşladık!"

Mutfakta alarm!

"Bre Eleni, sen de mi? Utanmıyor musun?"

"Aah-ha-ha! Bugün işlerini göreceğiz! Mussolini'yi yiyeceğiz!"

"Canım, niçin bana söylemiyorsunuz? Ne oluyor? Sahiden savaş mı var."

"Haydi, haydi canım, hâlâ anlamadın mı, nine?"

"Anladım, yavrum, ama aklım almıyor. Bre Anna, en son gördüğümüz savaştan bu yana kaç yıl geçti?"

"Yuvarlak hesap yirmi altı yıl, anacığım.

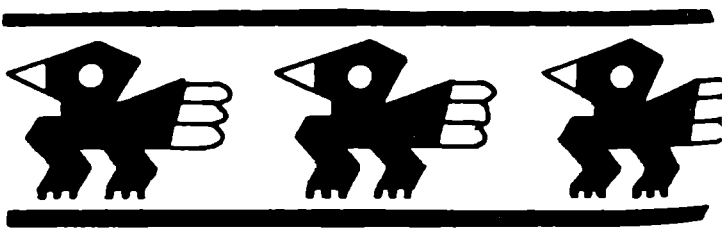
"Ne diyorsun, bre çocuğum, yıllar nasıl da geçti!"

"Yıllar geçmedi, anacığım, yıllar geçmez."

Anna elini uzatarak annesinin kırışık dolu yanaklarını, ak saçlarını okşuyor:

"Yıllar durur. Biz geçeriz.

TELOS



marenostrum dizisi

marenostrum latince bir deyim: romalılar akdeniz'i sahiplenmiş ve onu bizim deniz olarak anmışlardı. biz de şimdi "evet, bizim deniz" diyoruz, "ama, hepimizin, tüm akdenizlilerin ortak denizi!" bölüştüğümüz, kavga ettiğimiz, aşık olduğumuz, öldüğümüz deniz. bizi birbirimize sımsıkı bağlayan, ortak anılarla yüklü, tüm duygusal coşkunluk ve aşırılıkları barındıran deniz. adriyatik, ege, marmara ve karadeniz'i bu kocadenizin bir parçası sayıyoruz. bu dizimizde tam bir halklar cümbüşü yeralacak. ***yordanidu*** *ile istanbul'dan başlayan yolculuğumuz, diğer yazarlarla öteki liman kentlerine, adalara, denizi kovalayan sıradağlara, bazen balkanlar'a, bazen de kafkaslar'a sıçrayacak. mısır'lı* ***taha hüseyin, tevfik el hakim ve neval el saadavi*** *ile tanıştıktan sonra,* ***durrell****'in kıbrıs ve korfu'suna,* ***kazancakis****'in girit'ine,* ***henry***

hegnar çeşmesi/ermeni romanı
mıgırdiç arınen/çeviren: hasan polat

"... pazar yerlerinde her renkten bir kalabalık, ermeniler, rumlar ve türkler arılar gibi uğulduyor, sabahın erken vaktinde dalga dalga yayılıyorlardı. herkes gümrü'nün üç dilini, ermenice, türkçe ve rumca'yı konuşuyordu. bunları birbirinden ayırtetmek için büyük bir alışkanlık gerekiyordu..."

loksandra/istanbul düşü
maria yordanidu/türkçesi: osman bleda

"... istanbul'un tarihi yazılmamış. **hasan efendileri, loksandra'ları, marika'ları, gülcihan'ları** ise küçücük yaşamlarının çevresinde, bayramları, meryemleri, tanıdıklar ve akrabalar arasında meşhur midye dolmaları, hünkâr beğendileri, çocukları, anaları babaları ile yaşayıp gitmektedirler. 'huzur' vardır 1890'ların **loksandra'sının** yaşamında. bir kuşak sonra zerresi bile kalmayacak olan huzuru soluyarak yaşar **loksandra**..."

yitik kentin kırk yılı/izmir'in hacıfrangu semtinden
kozmas politis/türkçesi: osman bleda

"izmir yüzyıl başında çok renkli, çok kültürlü bir kent örneğiydi. farklı ulusal kimliklerin günlük yaşamı birlikte sürdürüşünün sıcak örnekleri sergileniyordu. elbette çelişkilerden yoksun değildi bu ortak yaşam. ama günümüz dünyasına çok ulusluluğun hoş anılı örnekleri sunuluyordu. tıpkı bir zamanların odesa'şı, istanbul'u ya da selanik'i gibi. ..."

acı limonlar/kıbrıs 1955
lawrence durrell/türkçesi: hüseyin aşuroğlu

"bu siyasi içerikli bir kitap değildir" diyor **lawrence durrell** 1953-56 arasındaki çalkantılı yıllarda kıbrıs'ın ruh hali ve atmosferini vermeyi amaçlayan kitabı için. "koşullar kıbrıs yaşamını ve olaylarını eşsiz açılardan görmemi sağladı, çünkü değişik işlerde, hatta kıbrıs hükümeti'nde memur olarak bile çalıştım; böylece kıbrıs trajedisine hem köy kahvesinden, hem de hükümet konağından bakabildiğimi öne sürebiliyorum."

kentimin öyküsü/muğla'da rum izleri
ertuğrul aladağ

"rumlar çok önce gelmiş muğla'ya. rumların evleri oluşundan çatılıymış. bizimkileri ise toprak damlıydı. rumlar iyi giyinirlerdi. şu andaki gibi modern giyinirlerdi. bizimkilerde topdon vardı. kırmızı yumurtaları ve halkaları türklere de verirlerdi...."

moskof selim
georgios vizyinos/türkçesi: osman bleda

"rumlarla türklerin ortak yaşam günlerinden izlenimler veren bir yazar vizyinos. aynı zamanda son osmanlı döneminin alt-üst oluşunun insan özeline yansımaları, yer yer 1870'ler istanbul'undan izlenimleri de bu öykülerde yakalamak mümkün." çağdaş yunan edebiyatının kurucuları arasında yeralan yazar, yaptığı psikolojik çözümlemeler ve hümanist



"Milleti çılgın kuşlara çevirdiler, kahrolasıcalar, çılgın kuşlara." Klio hanım için kahrolasıcalar dediği bir yanda Kayzer, öbür yanda kendi gelini o Fransız kızıydı. Çünkü Kayzer savaşı başlatmış, kendi gelini ise o yıllarda Anula'nın Rusya'da bulunmasına, savaş ve ayaklanma yüzünden orada hapis kalmasına, İstanbul'daki evine dönmeyi başarıncaya kadar anasından emdiği sütün burnundan gelmesine sebep olmuştu. Ve şimdi dönmüştü ama evi darmadağın, ninesi ölmüş, dayısının yazıhanesi kapanmış ve İstanbul Rus mültecileriyle dolmuş olduğuna göre ne yapsındı? Felâket.
Ne yesinler? İş desen, nerde?
...İki oğlu var, ikisi de yurtdışında, Yohannesburg'da.
1914'de onları Türk ordusundan kaçırmıştı ve şimdi nah, Güney Afrika'dan mektuplarını almış ve onların yanına gitmeye hazırlanıyordu. Çılgın kuşlara çevirmişlerdi insanları; birisi dünyanın bir ucundaydı, öteki öbür ucunda. Eskiden millet böyle darmadağın olmazdı. Sonracıma, savaşlar şehirlerin içinde değil, dağlarda, ovalarda olurdu...
..."Evet bre. O zamanlar savaşlar, ordular nerede karşılaşırsa orada olurdu. Gökyüzünden milletin tepesine bomba atmazlardı. Milleti böyle kolay kolay evsiz bırakmazlardı."

ISBN 975-344-092-8
9 789753 440929